

Metodički pristupi slikovnici u 3. i 4. razredu osnovne škole

Aćimović, Mia

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Rijeci, Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:189:054883>

Rights / Prava: [In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Teacher Education - FTERI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Mia Aćimović

Metodički pristupi slikovnici u 3. i 4. razredu osnovne škole

DIPLOMSKI RAD

Rijeka, 2020.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI
Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski studij

Metodički pristupi slikovnici u 3. i 4. razredu osnovne škole
DIPLOMSKI RAD

Predmet: Metodika Hrvatskoga jezika III

Mentorica: doc. dr. sc. Maja Opašić

Studentica: Mia Aćimović

Matični broj: 0299009834

U Rijeci 29. lipnja 2020.

ZAHVALA

Zahvaljujem mentorici doc. dr. sc. Maji Opašić koja mi je omogućila da pišem diplomski rad o mogućnosti primjene slikovnice u razrednoj nastavi kojim želim osvijestiti buduće i sadašnje učitelje/učiteljice o vrijednosti slikovnice i njenoj uporabi u nastavi. Hvala Vam na podršci, strpljenju, razumijevanju, savjetima i što ste uvijek bili spremni i voljni odgovoriti na moja mnogobrojna pitanja i nedoumice tijekom pisanja diplomskog rada.

Zahvaljujem svojoj obitelji i svim bližnjima, a posebice svojim roditeljima koji su uvijek uz mene, puni razumijevanja i podrške kako u životu tako i tijekom studiranja.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam diplomski rad izradila samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentoricom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu diplomskog rada i poštivala odredbe Etičkog kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju.

Vlastoručni potpis

SAŽETAK

U radu se polazi od teze da je slikovnicu kao vrijedan predmet učenja, ali i sredstvo poučavanja potrebno češće koristiti u nastavi 3. i 4. razreda u kojima se ona prema dosadašnjoj nastavnoj praksi zanemaruje. Stoga je cilj prikazati metodičke modele za primjenu odabranih slikovnica u nastavi. Pri tom se analiziraju mogućnosti primjene tih slikovnica ne samo u nastavi književnosti i lektire gdje im je najčešće mjesto, nego i u ostalim nastavnim područjima Hrvatskoga jezika, ali i drugim nastavnim predmetima. Time se želi pokazati da slikovnica može biti poticajan nastavni sadržaj, posebno za stvaralački i istraživački rad učenika i učitelja.

Ključne riječi: slikovnica, metodički pristupi, Hrvatski jezik, 3. i 4. razred osnovne škole

ABSTRACT

The paper is based on the thesis that a picture book, as a valuable subject of learning, but also a means of teaching, should be used more often in teaching the 3rd and the 4th grade, in which it has been neglected, as evident from the teaching practice so far. Therefore, the aim is to present methodological models for the application of selected picture books in teaching. The possibilities of applying these picture books are analysed not only in the teaching of literature and required reading, where they most often belong, but also in other education areas of the Croatian language, as well as in other subjects. This aims to show that a picture book can be a stimulating teaching content, especially for the creative and research work of students and teachers.

Keywords: picture book, methodological approaches, Croatian language, the 3rd and the 4th grade of primary school

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. SLIKOVNICA.....	3
2.1. Što je slikovnica?	3
2.2. Povijest slikovnice u svijetu	4
2.3. Povijest slikovnice u Hrvatskoj	8
2.3.1. <i>Tri razdoblja povijesti slikovnice u Hrvatskoj</i>	10
2.4. Razlika između slikovnice i ilustrirane knjige	12
2.4.1. <i>Važnost ilustratora i ilustracija u slikovnici</i>	14
2.5. Jezični i slikovni diskurs u slikovnici	16
2.6. Tema slikovnice	17
2.7. Vrste slikovnice.....	19
2.8. Funkcije slikovnice	20
2.9. Čitanje slikovnice i čitateljstvo	21
2.10. Odnos autora i ilustratora u slikovnici	23
2.11. Slikovnica u kontekstu dječje književnosti.....	24
3. SLIKOVNICA U ODGOJU I OBRAZOVANJU	26
3.1. Uloga učitelja	27
3.2. Mjesto slikovnice u Nastavnom planu i programu za osnovnu školu (2006)	28
3.3. Mjesto slikovnice u Nacionalnom okvirnom kurikulumu (2010).....	29
3.4. Mjesto slikovnice u Kurikulumu za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj (2019).....	30
4. MOGUĆNOST PRIMJENE SLIKOVNICE U RAZREDNOJ NASTAVI.....	36
4.1. Primjeri primjene slikovnice u razrednoj nastavi	39
5. METODIČKI MODELI ZA PRIMJENU ODABRANIH SLIKOVNICA U RAZREDNOJ NASTAVI.....	42
5.1. Marianne Dubuc, <i>Lav i Ptica</i>	42
5.1.1. <i>Priprava za izvedbu nastavnog sata (3. razred)</i>	43
5.2. Andrea Beaty i David Roberts, <i>Ada Vijugica, znanstvenica</i>	53
5.2.1. <i>Priprava za izvedbu nastavnog sata (3. razred)</i>	54
5.3. William Joyce i Joe Bluhm, <i>Fantastične leteće knjige g. Morrisa Lessmorea</i>	64
5.3.1. <i>Priprava za izvedbu nastavnog sata (4. razred)</i>	65
5.4. Daniela Kulot i Hortense Ullrich, <i>Gospodin Nosko nalazi prijatelja</i>	73
5.4.1. <i>Priprava za izvedbu nastavnog sata (4. razred)</i>	74
5.5. Kirsten Hall i Isabelle Arsenault, <i>Priča o pčelama</i>	82
5.5.1. <i>Priprava za izvedbu nastavnog sata (4. razred)</i>	83
6. ZAKLJUČAK.....	92
7. LITERATURA.....	93

1. UVOD

Slikovnica je prva knjiga s kojom se dijete susreće, uzima ju u ruke te listanjem stranica upoznaje njezinu likovnu i verbalnu dimenziju, odnosno susreće se s prvim slikama i pisanom riječju. Osim što ju dijete doživljava svim svojim osjetilima, slikovnica svojim odgojnim i obrazovnim sadržajima djetetu omogućuje učenje i potiče njegov intelektualni razvoj. Iako je u predškolskoj dobi djetetu potrebna prisutnost odrasle osobe pri čitanju slikovnice s tekstom, već pri polasku u školu djeca ih počinju samostalno čitati. Tijekom osnovnoškolskog obrazovanja slikovnice se uglavnom koriste u nastavi tijekom 1. i 2. razreda, dok se u 3. i 4. razredu koriste puno manje. Stoga je cilj ovog rada osvijestiti sadašnje i buduće učitelje o korištenju slikovnica u svim razredima razredne nastave zbog kvalitete i uloge koju ona sadrži. Također, cilj je prikazati metodičke modele za primjenu odabranih slikovnica u nastavi čime se želi pokazati edukativna vrijednost slikovnice. Rad uključuje pregled dosadašnjih spoznaja o slikovnici, njejoj ulozi i primjeni u razrednoj nastavi te analizu školskih dokumenata čime se nastoji dati uvid o tome koliko je slikovnica uopće zastupljena u pojedinim razredima razredne nastave. Navedeni su primjeri primjene slikovnice u razrednoj nastavi u svim nastavnim predmetima kao i primjeri metodičkih modela za primjenu odabranih slikovnica u nastavi Hrvatskog jezika pri čemu se učenike potiče na stvaralački i istraživački rad.

U prvom poglavlju *Slikovnica* objašnjava se pojam slikovnice, njezin nastanak i razvitak u svijetu, ali i u Hrvatskoj tijekom povijesti, zatim se objašnjava razlika između slikovnice i ilustrirane knjige, navodi se važnost ilustratora i ilustracija u slikovnici s obzirom na to da je slika odnosno ilustracija temeljna odlika slikovnice, objašnjava se važnost jezičnog i slikovnog diskursa u slikovnici te obilježja svakog od njih. Nadalje, navode se teme slikovnica tijekom prošlosti, ali one koje su aktualne u sadašnjosti, zatim vrste i funkcije slikovnica. Objašnjava se postupak čitanja slikovnica, navodi se važnost čitanja slikovnica djeci i tko su uopće sve čitatelji slikovnica te se objašnjava odnos autora i ilustratora u slikovnici i kontekst slikovnice u dječjoj književnosti. U drugom poglavlju *Slikovnica u odgoju i obrazovanju* objašnjava se uloga slikovnice u odgoju i obrazovanju te uloga učitelja pri interpretaciji i odabiru kvalitetne slikovnice koja treba biti u skladu s potrebama,

interesima i iskustvima učenika. U ovom se poglavlju analiziraju školski dokumenti: *Nastavni plan i program za osnovnu školu*, *Nacionalni okvirni kurikulum* te *Kurikulum za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj* pri čemu se ukratko opisuje svaki dokument te se analizira mjesto slikovnice prema svakom od njih. Treće poglavlje govori o *Mogućnosti primjene slikovnice u razrednoj nastavi* pri čemu je opisan rad autorice Visinko u kojemu iznosi kriterije i načine uporabe slikovnice u odgojnoj i nastavnoj praksi, a navedeni su i konkretni primjeri primjene slikovnice u razrednoj nastavi za sve nastavne predmete, ali i međupredmetne teme. Četvrto poglavlje *Metodički modeli za primjenu odabranih slikovnica u razrednoj nastavi* sastoji se od 5 priprava za nastavni sat Hrvatskoga jezika nastale na temelju 5 slikovnica kojima se želi prikazati mogućnost primjene slikovnice u 3. i 4. razredu osnovne škole. Metode istraživanja kojima sam se koristila prilikom pisanja diplomskog rada jesu iščitavanje literature, pregledavanje i analiziranje slikovnica te školskih dokumenata.

2. SLIKOVNICA

2.1. Što je slikovnica?

Kao što sama riječ kaže, slikovnica je zbir malenih slika odnosno ilustracija koje ju određuju i daju joj karakter, a smatra se i prvim dječjim udžbenikom. Temeljna odlika slikovnice je upravo slika kroz koju slikovnicu prvenstveno vrednujemo (Hlevnjak, 2000). Slikovnica se od davnina pa čak i danas smatra prvom knjigom koju dijete susreće u svom životu. Prema Zalar i sur. (2009:5) „to je čudesni prijelaz iz situacijskoga konteksta u kojemu se dijete nalazi od jutra do mraka – u carstvo simbola koje „izriču“ crteži i slova u svom tajanstvenom suodnosu“. Oni smatraju kako je svrha slikovnice pomoći djetetu otkriti svijet i medij pisane riječi, razviti spoznajni svijet djeteta, izazivati emocije kod djeteta, potaknuti dijete da razvija govor i bogati svoj fond riječi te da zadovoljava djetetovu potrebu za novim. Nadalje, slikovnica pokazuje odnose u ljudskoj okolini, pomaže pri razvijanju sposobnosti pamćenja, predočava pojave koje dijete ne susreće kao što su tehnička dostignuća, pojedina prometna sredstva i sl. Ona djecu upoznaje s knjigom i navikava ih na njezinu uporabu te razvija kod djece potrebu za njom. Zalar i sur. (2009) slikovnicu uspoređuju s malom pokretnom izložbom koja je dostupna i najmanjoj djeci koja još ne odlaze u muzeje i galerije, međutim slikovnica im pruža mogućnost da vide očima umjetnika. Prema Crnković i Težak (2002), slikovnica je dječja knjiga *par excellence*, knjiga koju dijete prvu uzima u ruke i to već u prvoj godini života, dok u drugom razredu osnovne škole prestaje zanimanje za nju s obzirom na to da djeca tada mogu već samostalno čitati. Slikovnica djeci predstavlja stvarnost kroz dvije dimenzije: likovnu i jezičnu. Djetetu je puno bliža i jasnija likovna dimenzija slikovnice jer ne mora učiti likovni jezik da bi shvatio slikovnicu, dok jezična dimenzija slikovnice podrazumijeva usvajanje sustava sporazumijevanja riječima. Često se mogu pronaći slikovnice bez riječi ili s vrlo malo riječi, međutim slikovnice bez slika ne postoje (Crnković i Težak, 2002, prema Verdonik, 2016). Autorica Kos-Paliska (1997) također definira slikovnicu kao prvo likovno-literarno djelo, međutim navodi kako dijete slikovnicu susreće i doživljava svim svojim osjetilima. Smatra da je za odabir slikovnice važno obratiti pažnju na uzrast djeteta te na estetski izgled i edukativnu vrijednost slikovnice čime se

utječe na razvoj estetskog senzibiliteta te odgajanje pozitivnog čuvstva kod djeteta. Jasnoću i zanimljivost ističe kao važne čimbenike likovnog teksta koji bi trebali biti kratki, slikoviti i jasni, a poželjna je i rima kako bi djeca brzo i lako upamtila tekst. O boji i dinamici crteža također treba voditi računa s obzirom na to da je djetetu osjećaj za boju urođen te ga privlači svojim skladom i intenzitetom (Kos-Paliska, 1997, prema Verdonik, 2016). Hameršak i Zima (2015) osim dvodimenzionalnosti slikovnice, koja se odnosi na likovnost i verbalnost, spominju i trodimenzionalnost pri čemu se likovnosti i verbalnosti pridružuje taktilnost pa slikovnica tako postaje knjiga kao predmet. Autorice izdvajaju ljepotu međudjelovanja likovne i verbalne dimenzije kao središnji moment slikovničkoga oblika koje su ujedno i osnovna razlika između slikovnice i ilustrirane knjige. Također, autorice ističu definiciju slikovnice Barbare Bader koja glasi: „Slikovnica je i tekst, ilustracije i cjelokupni dizajn, ona je proizvodni i komercijalni predmet, socijalni, kulturalni i povijesni dokument, i naposljetku, djetetovo iskustvo. Kao umjetnički oblik ona podrazumijeva međuovisnost slika i riječi, na istovremenoj pozornici dvostranice, kao i dramu okretanja stranica” (Bader, 1976, prema Hameršak i Zima, 2015:164). Martinović i Stričević (2011) ističu kako je za dijete nužno da dođe u doticaj s pismenošću puno ranije nego što je spremno samostalno čitati i pisati stoga slikovnicu definiraju kao najbogatiji izvor pisane riječi s kojim se dijete može susresti u ranom djetinjstvu. Brojne definicije tumače slikovnicu kao knjigu za djecu koja se sastoji pretežno od slika odnosno samo slika ili crteža, međutim autorice slikovnicu određuju kao prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djeci upravo zbog različitih oblika i materijala od kojih slikovnica može biti napravljena i funkcija koje ju karakteriziraju (Martinović i Stričević, 2011).

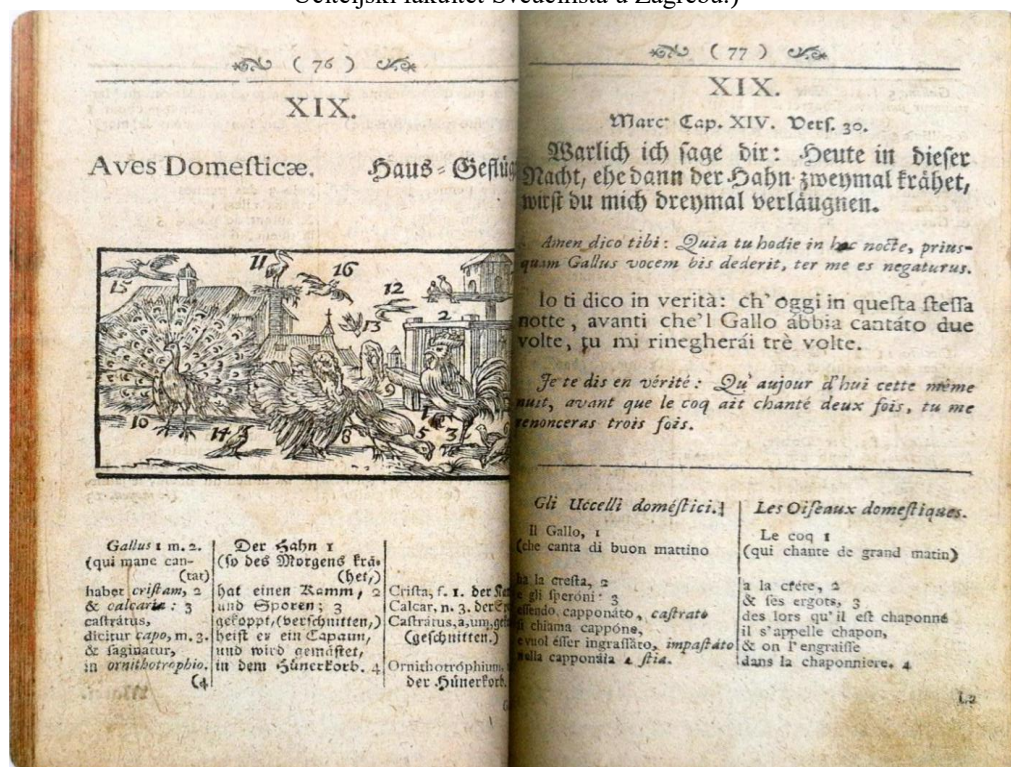
2.2. Povijest slikovnice u svijetu

U 17. st., točnije 1658. g., objavljena je prva „edukativna slikovnica“ u povijesti pod imenom *Orbis sensualium pictus* (hrv. *Oslikani osjetilni svijet*), teologa i pedagoga J. A. Komenskoga. Ista se slikovnica smatra ilustriranim enciklopedijskim rječnikom koja je poslužila kao uzor brojnim kasnijim bogato ilustriranim knjigama o prirodi, umjetnosti i moralu, a služila je i za odgoj i obrazovanje djece i mladeži u 18. st. Europljani pak pravim ocem slikovnice smatraju J. Bertucha koji je izdao oslikanu enciklopediju za djecu, *Bilderbuch für Kinder* (hrv. *Slikovnice za djecu*), 1792. g. Tada

su se slikovnice poput ovih ukrašavale drvorezima i bakrorezima koji bi se bojili rukom pa bi svaki primjerak slikovnice bio različit. Njemačka je bila kulturna sredina koja je uvelike utjecala na hrvatsku slikovnicu gdje se u početku pojam slikovnice (njem. *Bilderbuch*) koristio za svaku knjigu opremljenu slikama, dok se u drugoj polovici 19. st. pojam slikovnice sužava na knjige u kojima dominiraju ilustracije namijenjene maloj djeci. Ilustrirane Biblije za djecu i katekizmi, ABC knjižice i početnice, ilustrirana izdanja basni, kao i već spomenuti *Orbis sensualium pictus*, J. A. Komenskoga, smatraju se pretečama slikovnica, a oko 1830. g. javljaju se slikovnice poetskog tipa poput narodnih lirskih i narativnih pjesama, dječje rime i bajke. Tada realistični crtež u slikovnici prikazuje didaktične te ljupke i sentimentalne prizore iz svakodnevnog građanskog i dječjeg života. Međutim, slikovnica *Struwwelpeter* (hrv. *Janko Raščupanko*), H. Hoffmanna, objavljena 1845. g. na potpuno drukčiji, vrlo okrutan i u današnje vrijeme neprimjeren način nastoji prenijeti osnovne norme i vrijednosti građanskog staleža 19. st. Slijedi ga i Wilhelm Busch sa svojom najpoznatijom knjigom *Max i Moritz*, objavljenom 1865. godine. Njemački ilustrator, Lothar Meggendorfer, 1980-ih godina, 19. st. izrađuje prve „žive“, trodimenzionalne odnosno pokretne slikovnice. Rani razvoj slikovnice sličan je i u Velikoj Britaniji kada se 1846. g. pojavljuje se slikovnica *Book of Nonsense* (hrv. *Knjiga besmislica*), Edwarda Leara koja sadrži crteže s veoma značajnom ulogom te velike slikovnice formata 26x24 cm odnosno knjige-igračke koje se pojavljuju 1950-ih godina po vrlo niskim cijenama (Batinić i Majhut, 2000; Narančić Kovač, 2011, prema Verdonik, 2016). Slikovnica, kao specifična vrsta dječje knjige kakvu danas poznajemo, razvila se u 19. st. Za europski kontekst razvoja slikovnice bile su zaslužne njemačke i engleske slikovnice pod čijim se utjecajem razvijala i hrvatska slikovnica (Majhut i Batinić, 2017).

Slika 1: Ilustracija iz *Orbis sensualium pictus* (1658.), J. A. Komenskog

(Majhut, B. i Batinić, Š. (2017). *Hrvatska slikovnica do 1945*. Zagreb: Hrvatski školski muzej, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.)

Slika 2: Ilustracija iz *Bilderbuch für Kinder* (1792.), J. Bertucha

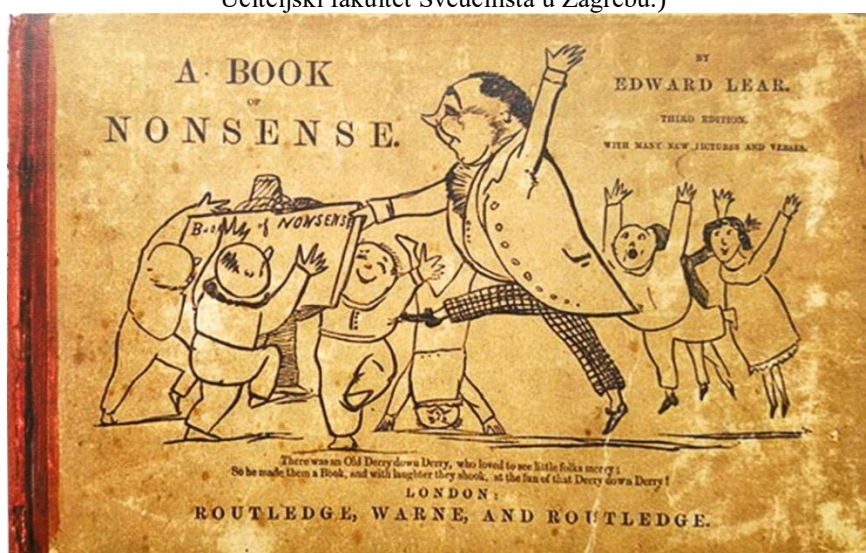
(Majhut, B. i Batinić, Š. (2017). *Hrvatska slikovnica do 1945*. Zagreb: Hrvatski školski muzej, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.)

Slika 3: Ilustracija Janka Raščupanka (njem. *Struwelpeter*) (1845.), H. Hoffmanna
 (Majhut, B. i Batinić, Š. (2017). *Hrvatska slikovnica do 1945.* Zagreb: Hrvatski školski muzej, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.)

Slika 4: Naslovnica slikovnice *A Book of Nonsense* (1846.), Edwarda Leara
 (Majhut, B. i Batinić, Š. (2017). *Hrvatska slikovnica do 1945.* Zagreb: Hrvatski školski muzej, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.)

2.3. Povijest slikovnice u Hrvatskoj

U Hrvatskoj se slikovnice pojavljuju u doba zamaha pedagoške dječje književnosti. Zbog nimalo lakih uvjeta u Hrvatskoj bilo je potrebno neko vrijeme kako bi se slikovnica izborila za svoje mjesto na tržištu s obzirom na to da je tada u Hrvatskoj većina ljudi bila nepismena pa nisu bili naviknuti ni na medij knjige, a zna se da slikovnica podrazumijeva odraslog posrednika (Batinić i Majhut, 2001). U Hrvatskoj su se slikovnice pojavile krajem 1970-ih godina, a termin *slikovnica* te alternativno ime *slikovnjak* mogli su se naći već 1869. g. u Filipovićevu *Hrvatsko-njemačkom rječniku* koji se odnosio na posebnu vrstu njemačkih i francuskih dječjih knjiga koje su se mogle naći u hrvatskim knjižarama (Batinić i Majhut, 2000). Zapravo je sam početak pojavljivanja slikovnice u Hrvatskoj vrlo teško odrediti jer ne postoje podaci koji govore o tome. Slikovnice su se izdavale bez navođenja osnovnih podataka poput godine izdanja, autora teksta i slike te imena nakladnika što govori o tome da slikovnica još uvijek nije ravnopravna vrsta dječje literature. Približno datiranje prvih hrvatskih slikovnica moguće je isključivo pomoću dodatnog znanja o nakladnicima, a ukoliko se nema uvida u originalnu slikovnicu, teško se odredi radi li se o slikovnici ili ilustriranoj knjizi s obzirom na njihove sličnosti. Kakogod, u Hrvatskoj je do početka 20. st. objavljeno dvadesetak slikovnica, a 20. st. se smatra „prvim“ stoljećem slikovnice (Batinić i Majhut, 2017).

Prvom slikovnicom na hrvatskom jeziku smatra se *Mala obrazna biblia* koju je izvorno napisao A. Grynaeus na mađarskom jeziku. Objavljena je 1854. g. u Pešti, a s njemačkog na hrvatski jezik ju je prevela Duhovna mladež sjemeništa đakovačkog (Majhut i Batinić, 2017). U kalendaru *Danici* 1880. g., prema popisu knjiga nakladnika Mučnjaka i Senftlebena, spominje se i *Nova slikovnica za malu djecu* Ljudevita Varjačića. Slikovnica *Domaće životinje* za koju je tekst napisao Josip Milaković, prema slikama H. Leutemanna, smatra se najstarijom sačuvanom slikovnicom, a bila je objavljena 1885. g. u nakladi Sveučilišne knjižare Franje Župana (Batinić i Majhut, 2001; Majhut i Batinić, 2017). Tijekom povijesti je, kao i danas, osnovna funkcija slikovnice prenošenje znanja, vještina i vrlina za budući život kroz zabavu, dok odgojna funkcija slikovnice nastoji utjecati na razvoj određenih moralnih vrijednosti i na ponašanje djeteta. Djeca su u slikovnicama često nalikovala na porculanske lutke,

a prikazivala su nevinost, umiljatost, veselje i sreću te su se većinom prikazivali idilični prizori obiteljskog života čime je slikovnica prenosila poželjan stil života. Njome se nastojala prikazati skladna, uređena i poboljšana slika svijeta te estetika i vrijednost građanskoga društva (Majhut i Batinić, 2017). Osim što se slikovnica u 19. st. u Hrvatskoj smatrala važnim medijem u odrastanju djeteta, bila je i puno više – najpoželjnija igračka, željno iščekivani božićni poklon, nagrada i sl. (Batinić, 2011).

Slika 5: Mala obrazna Biblia (1854.) – prva slikovnica objavljena na hrvatskom jeziku
(Majhut, B. i Batinić, Š. (2017). *Hrvatska slikovnica do 1945.* Zagreb: Hrvatski školski muzej, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.)

(Majhut, B. i Batinić, Š. (2017). *Hrvatska slikovnica do 1945.* Zagreb: Hrvatski školski muzej, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.)

Povijest slikovnice u Hrvatskoj može se podijeliti u tri razdoblja. *Prvo razdoblje* traje od 1854. g. do 1880. g. U tom razdoblju počinje tiskanje slikovnica u Hrvatskoj i na hrvatskom jeziku te se shvaćanje slikovnice i njezino mjesto u knjižarama uvelike razlikuje od kasnije prakse. *Drugo razdoblje* slikovnice u Hrvatskoj obilježava se od 1880. g. do 1918. g. i bilježi se kao vrijeme jačanja slikovnice u kojem dolazi do usklađivanja njezine slikovne i tekstne komponente. Tada se pojavljuju prve nepoderive i *leporello* slikovnice, a šire se kako u nakladničkom tako i u geografskom smislu. U *trećem razdoblju*, koje traje od 1918. g. do 1945. g., nastaje prva hrvatska slikovnica te se proširuje njena proizvodnja i prodaja. U slikovnicama se spominju nove teme koje postaju standardne poput sporta i transportnih sredstva s obzirom na to da su do tada teme slikovnice bile: životinje, dječja svakodnevnica, dječje igre ili ABC slikovnice. U funkcionalnom smislu, slikovnica postaje knjiga koja upućuje dijete kako da se igra, postaje mjesto igre poput izrezivanja i crtanja, ali i predmet kojim se dijete igra s obzirom na to da su slikovnice rađene od nepoderivog materijala poput igračke sata, računaljke i sl. Dakle, slikovnica postaje nezaobilazan dio djetinjstva, prestaje biti privilegij uskoga kruga građanske djece, ulazi u dječje vrtiće i skromnije obiteljske knjižnice, a odrasli ju shvaćaju

odličnim načinom da djeci prenesu prva znanja o svijetu darivajući ih njome. Osim namjene djeci, slikovnica dobiva inačice te postaje namijenjena i odrasloj publici. Nadalje, slikovnica postaje autorski umjetnički projekt te svoje postupke i tehnike daje drugim područjima: obrazovanju, promidžbeno-komercijalnom i promidžbeno-političkom području (Majhut i Batinić, 2017).

Autorice Batinić i Majhut (2001) u svome djelu *Od slikovnjaka do Vragobe, Hrvatske slikovnice do 1945.* ističu moguće zaključke koji govore o povijesti razvoja slikovnice u Hrvatskoj. Navode kako se slikovnica relativno kasno pojavljuje u Hrvatskoj, u domaćoj nakladi zbog društvenog konteksta koji je utjecao na poslovne postupke nakladnika odnosno nedostajala je „kritična masa potencijalnih kupaca koji će kupovati njihov proizvod“ (Batinić i Majhut, 2001:39). Nadalje, slikovnice su se često poistovjećivale s igračkom umjesto da su se shvaćale kao autorsko djelo, a s druge strane knjiga-igračaka gotovo da i nije bilo do 1910. g. Ističu kako je na povijest hrvatske slikovnice utjecala i kasna pojava domaćih ilustratora pri čemu navode nezainteresiranost domaćih ilustratora za takvu vrstu angažmana kao prvi razlog, a drugi je razlog taj da su se domaći ilustratori već navikli odnosno uhodali pri pribavljanju stranih ilustracija pa nisu imali potrebu za samostalnim stvaranjem. Slikovnice su u Hrvatskoj tijekom povijesti nastajale po obrascu tekstualizacije slike umjesto po obrascu ilustracije teksta (Batinić i Majhut, 2001). Tako su se u slikovnicama često mogli naći natpisi poput: GO na semaforu, TO THE ZOO natpis na autobusu i sl., kao i pojavljivanje slika tipičnih za neku sredinu kao npr. *cricket* za englesku sredinu ili *basebal* za američku sredinu (Batinić i Majhut, 2000).

Slika 7: Ilustracija iz slikovnice *Novi bajni svijet* prikazuje igrača cricketa

(Majhut, B. i Batinić, Š. (2017). *Hrvatska slikovnica do 1945*. Zagreb: Hrvatski školski muzej, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.)

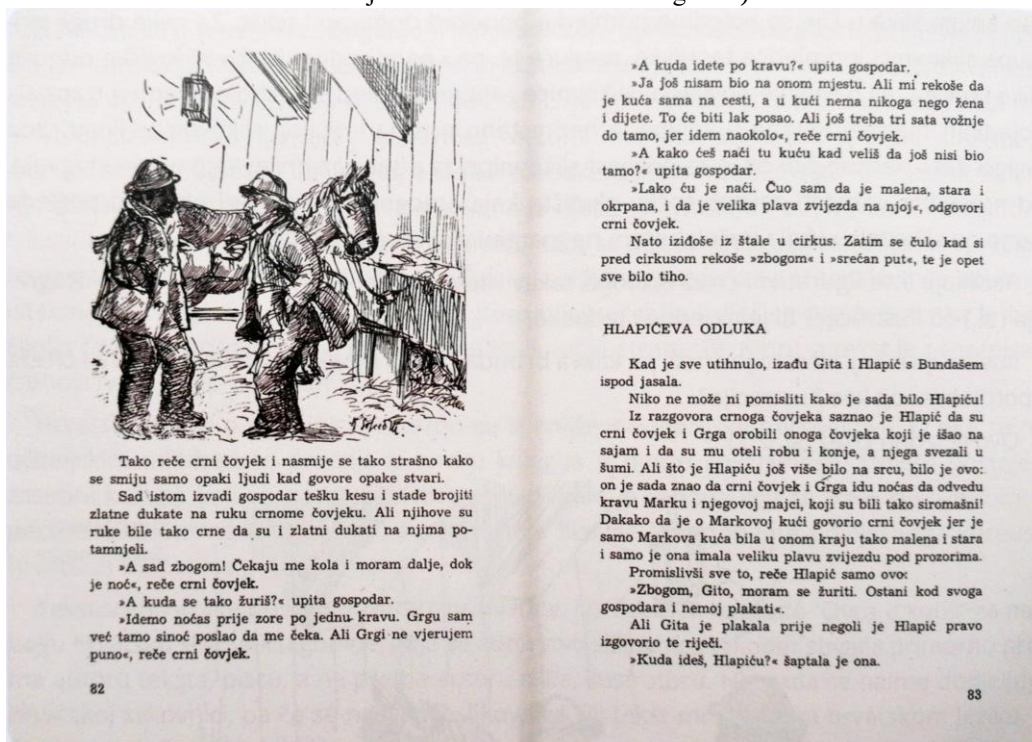

2.4. Razlika između slikovnice i ilustrirane knjige

Osnovna razlika između slikovnice i ilustrirane knjige jest odnos između slike i teksta (Batinić i Majhut, 2001). U ilustriranoj knjizi se uz tekstualni dio nalaze ilustracije odnosno slike koje dodatno opisuju i predstavljaju napisano (Hameršak i Zima, 2015). Ilustracija u ilustriranoj knjizi uvijek vizualno predstavlja određeni presjek priče, opisuje sve događaje koji su se dogodili do tog trenutka u priči te ne smije imati elemente iz događaja koji će se dogoditi kasnije. Dakle, ilustracija u ilustriranoj knjizi ne smije iskoračiti iz okvira priče jer bi tada o njoj ovisilo razumijevanje teksta. Nadalje, dijete može imati vlastite vizualne predodžbe prilikom čitanja ili slušanja priče pa tako ilustracija daje svoju interpretaciju mjestu neodređenosti u tekstu (Batinić i Majhut, 2001; Čačko, 2000; Majhut i Batinić, 2017). U ilustriranoj knjizi nalazi se više teksta nego u slikovnici, napisani sadržaj je jasno razumljiv za razliku od slikovnice, tekst je moguće razdvojiti od ilustracija, a da pritom ostane cjelovit te ga ilustrirati može više ilustratora (Hameršak i Zima, 2015; Bird i Yokota, 2018; Narančić-Kovač, 2011, prema Verdonik, 2016).

Slika 8: Primjer ilustrirane knjige

(Majhut, B. i Batinić, Š. (2017). *Hrvatska slikovnica do 1945*. Zagreb: Hrvatski školski muzej, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.)

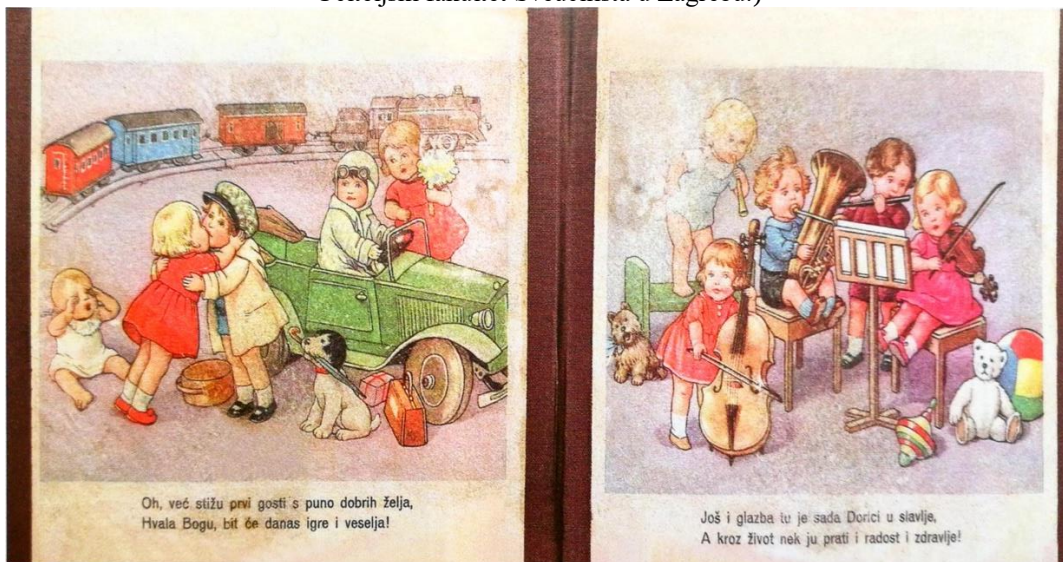

Slikovnica se, za razliku od ilustrirane knjige, ne može uspostaviti bez verbalnog ili likovnog značenjskog sloja jer i slike i tekst imaju jednako važnu ulogu (Hameršak i Zima, 2015; Narančić-Kovač, 2011, prema Verdonik, 2016). Nadalje, ilustracije u slikovnici ne možemo zamijeniti drugima jer su informativno preoblikovane za tekst i sadrže informacije koje nisu izvedive iz samog teksta (Hameršak i Zima, 2015; Batinić i Majhut, 2001). Dakle, iako su slika i tekst ravnopravni u slikovnici, slika nužno informacijski premašuje pripadajući tekst, odnosno u slikama jest smisao slikovnice kao knjige (Majhut i Batinić, 2017; Čačko, 2000). U slikovnici slike nastaju prema predodžbi autora teksta i njegovim zamislima, a ne na temelju slobodnog viđenja likovnog umjetnika kako je to slučaj kod ilustrirane knjige (Čačko, 2000). Autorice Batinić i Majhut (2001) navode vrlo jednostavan „test“ kojim se olakšava utvrditi je li nešto slikovnica ili ilustrirana knjiga te je za izvođenje „testa“ dovoljno samo pročitati tekst: „Ako je smisao teksta drukčiji od onoga u kojem se uzimaju u obzir i slikovni materijali, znači da je riječ o slikovnici.“ (Batinić i Majhut, 2001:15), dok se u suprotnom radi o ilustriranoj knjizi. Crnković (1967) također navodi: „Ako prevladava tekst nad likovnim izrazom, tada to nije slikovnica,

nego ilustrirana priča, ilustrirana zbirka pjesama.“ (Crnković, 1967, prema Narančić Kovač, 2015:36).

Slika 9: Primjer slikovnice

(Majhut, B. i Batinić, Š. (2017). *Hrvatska slikovnica do 1945.* Zagreb: Hrvatski školski muzej, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.)

2.4.1. Važnost ilustratora i ilustracija u slikovnici

Hlevnjak (2000) ilustratora naziva „kreatorom-interpretatorom“ te navodi njegovu tešku i delikatnu ulogu s obzirom na to da bi njegov doživljaj djela mogao biti nametnuta slika kojom publici može oduzeti priliku da je sami stvore. Stoga bi ilustracije trebale činiti manja kićenost, veća jednostavnost i skladan omjer teksta i ilustracije (Hlevnjak, 2000). Prema Narančić Kovač (2011) ilustriranje knjige najbolje uspijeva onda kada umjetnik unese svoju osobnost, a pritom ne iznevjeri tekst. Balić-Šimrak (2011) navodi obilježja likovno vrijednih ilustracija u slikovnici: stilsku pročišćenost, harmoniju i ritam boja te jedinstvenu kompoziciju koja dijete vodi kroz radnju i omogućuje mu vizualno istraživanje detalja i skrivenih poruka, a čime potiče razvoj dječjeg likovnog stvaralaštva i produbljuje dječji smisao za estetiku. Torjanec (2011) ističe važnost ilustracije na naslovnici knjige koja bi trebala biti vizualna osnova svega što se nalazi u knjizi između njezinih korica, a koja će privući čitatelja i ispuniti njegova očekivanja. Beckett (2012, prema Narančić Kovač, 2015) također iznosi svoje promišljanje kako predlist, zalist, naslovnica pa i korice slikovnice sve više postaju bitan dio teksta jer ih brojni ilustratori i autori iskorištavaju kako bi

ispričali priču. Prvi hrvatski ilustrator kojemu znamo ime i prezime jest Vladimir Kirin s djelom *Dječjom čitankom o zdravlju*, objavljenim 1927. g., a među značajnijim hrvatskim ilustratorima je i Andrija Maurović (Martinović i Stričević, 2011; Verdonik, 2016).

Slika 10 i 11: *Dječja čitanka o zdravlju* (1927.) - slikovnica prvog hrvatskog ilustratora
(Majhut, B. i Batinić, Š. (2017). *Hrvatska slikovnica do 1945*. Zagreb: Hrvatski školski muzej, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.)

Poznati hrvatski ilustratori s dugim stažem bili su i: Vilko Gliha Selan, Mladen Veža, Cvijeta Job, Danica Rusjan, Ivica Antolčić, Vjekoslav Vojo Radoičić i Ivan Vitez. Aktualni ilustratori hrvatske slikovnice jesu: Pika Vončina (*4 priče iz zečje zemlje, Putovanje tete Hilde*), Svjetlan Junaković (*Dome, slatki dome, Moj put: priča o cipelama*), Manuela Vladić-Maštruko (*Mauro – plavetni kit, Marino: o životu jednog brodića*), Željka Mezić (*Pliva patka: pjesme i brojalice za najmlađe, Stonoga devedesetdevetonoga*), Damir Facan-Grdiša (*Ogledalce, Razbojnik sa žutom pjegom*), Andrea Petrlik-Huseinović (*Medin dom, Plavo nebo*), Dražen Jerabek (*Kjel: crna labud ptica, Gorski duh*), Marsela Hajdinjak (*Vodenjak i stara kruška, Nezadovoljna bubamara*), Marijana Jelić (*Krilati servis, Kontesa Barica... ili kako se živjelo prije tristo godina*), Tomislav Torjanac (*Grga Čvarak, Kako živi Antuntun*), Dubravka

Kolanović (*Nemaš pojma, Grizlijane, Mica šminkerica i njezini šeširi*), Zdenko Bašić (*Dalmi i brojevi, Alisa u zemlji čudesa*) i dr. (Verdonik, 2016).

2.5. Jezični i slikovni diskurs u slikovnici

Tekst u slikovnici treba biti jezično ispravan i čist, jednostavan te sadržavati literarne vrijednosti. Treba biti prilagođen djetetovoj sposobnosti razumijevanja, zanimljiv i smislen, pisan jasnim i pravilnim jezikom te sadržavati elemente mašte i duhovitosti (Šišnović, 2011). Ilustracije s druge strane trebaju biti jednostavne, razumljive i nestereotipne. Za mlađu djecu ilustracije trebaju imati manje detalja kako ne bi odvlačile pažnju i dale pogrešnu sliku o pojmovima koje sadrži slikovnica, dok su za stariju djecu poželjne složenije ilustracije, bogatije detaljima (Kos-Paliska, 1997, prema Šišnović, 2011). Slike u slikovnici često upozoravaju na ključno u priči pa katkad njihova veličina ili kreativno korištenje boja upućuju na povećanu napetost, dok ilustracije stvaraju cjelokupnu atmosferu priče (Zalar i sur., 2009).

Većina autora slaže se s činjenicom da je slikovnica jedinstvena vrsta koju karakteriziraju slikovni i jezični diskurs koji su najčešće grafički odvojeni i razlikuju se po svojim obilježjima. Karakteristično za jezični diskurs, koji se odnosi na tekst u slikovnici, jest da se često prekida zbog samog svojstva slikovnice kao pripovjedi odnosno zbog činjenice da je slikovnica trodimenzionalna knjiga. Pripovjedni izričaj u slikovnici je raspodijeljen na pojedine stranice pri čemu zbog potrebe okretanja stranica nastaje kratka stanka ili prekid koji nosi više značenja. Naime, stanka može poslužiti pripovjedaču da nešto istakne ili obogati pripovijedanje, čitatelju omogućuje prijenos pozornosti na slikovni diskurs, povećava napetost i budi zanimanje za daljnji tijek događaja ili uvećava osjećaj iščekivanja. Jezični diskurs se u slikovnici često prekida usred rečenice ili izostankom znakovlja, a sve kako bi potaknuo čitatelja da što prije okrene stranicu. Iako je za ilustriranu knjigu i druge srodne pripovjedi potreba okretanja stranica smetnja koja prekida glatki tijek događaja, u slikovnici se pripovjedač služi njome kao korisnim dodatnim izražajnim sredstvom (Narančić Kovač, 2015).

Slikovnim diskursom, koji se odnosi na slike u slikovnici, se zapravo posreduju priče pa tako nizanem radnji nastaje slikovno pripovijedanje (Narančić Kovač, 2015).

Prema Nieres-Chevrel (2010, prema Narančić Kovač, 2015:145) „niz slika, njihov položaj i variranje njihova stupnja stvaraju razvoj i promjenu u prostoru i vremenu, a to su glavne karakteristike bilo kojega pripovijedanja.“ U slikovnom diskursu se na određenim slikovnim plohama, odnosno stranicama, pojavljuju pripovjedni događaji. Raspoređivanjem pojedinih prizora na zasebne stranice u slikovnici omogućuje se prikaz vremena te razrada događaja čime se uspostavljaju vremenski razmaci između određenih prizora te samo pripovijedanje. Dakle, slike u slikovnici se pokreću oživljavanjem sadržaja slikovnice i slijedom pojedinih ploha, stranica te dvostranica (Narančić Kovač, 2015).

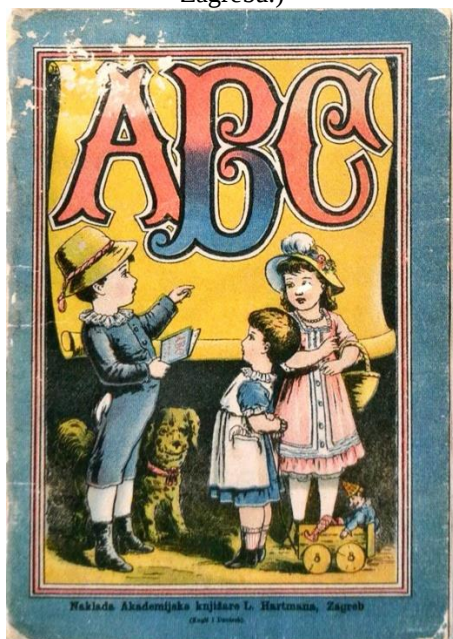
Oba diskursa u svoja obilježja i izražajna sredstva uključuju naglašenu svijest o trodimenzionalnosti slikovnice kao knjige, međusobno preuzimaju pojedina svojstva, ali nikada ne postaju jednaki pa ih se uvijek može jasno raspoznati. Oni mogu biti ravnomjerno zastupljeni, a veća odstupanja najčešće idu u smjeru slikovnog diskursa koji tada dominira (Narančić Kovač, 2015).

2.6. Tema slikovnice

Najčešće teme slikovnica tijekom prošlosti, osim religioznih tema, bile su one povezane s dječjim svijetom i njihovom svakodnevicom. Teme prvih slikovnica bile su o životinjama, abecedi, prijevoznim sredstvima, sportu i sl. (Batinić i Majhut, 2000). Prema Batinić i Majhut (2000) samo petina takvih slikovnica obrađuje bajke, 15 % slikovnica sadrže motive sa životinjama, 10 % su slikovnice s prijevoznim sredstvima, a ostatak se odnosi na ABC, sport, fantastiku itd. Tematska osnovica mnogih priča u slikovnicama služila je i kao svojevrsna opomena djeci. Prema pedagoškom aspektu slikovnica je u prošlosti sadržavala stereotipe o rodnim ulogama, odgojne stereotipe i predrasude, reklame proizvoda, bila je privržena političkim ideologijama i sadržavala neprimjerene sadržaje za djecu (Batinić i Majhut, 2001).

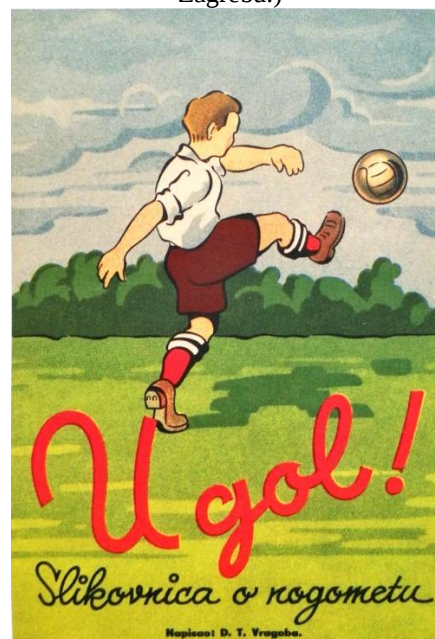
Slika 12: Naslovnica ABC slikovnice

(Majhut, B. i Batinić, Š. (2017). *Hrvatska slikovnica do 1945*. Zagreb: Hrvatski školski muzej, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.)

Slika 13: Naslovnica slikovnice o nogometu

(Majhut, B. i Batinić, Š. (2017). *Hrvatska slikovnica do 1945*. Zagreb: Hrvatski školski muzej, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.)

U današnje vrijeme su veoma aktualne problemske slikovnice koje govore o problemima međuljudskih odnosa u obitelji i društvu, a da je pritom u žarištu zanimanja djeteta. Prema Čičko (2000) radi se o slikovnicama iz svakodnevnoga života koje pomažu djeci i roditeljima kako prepoznati i olakšati pojedinu problemsku situaciju u vlastitom životu. U istim slikovnicama nema više, kao nekad, uljepšanih priča o dobroj, poslušnoj i pametnoj djeci koja žive sretno i skladno sa svojim igračkama, roditeljima, braćom i sestrama jer znamo da svakodnevica nije uvijek takva. Stoga se moderna slikovnica, odnosno slikovnica današnjeg vremena, nastoji približiti svakodnevnom i stvarnom životu onakvom kakav zbilja jest, ne prihvaćajući pritom postojanje tabu-tema. Čičko (2000:18) smatra da: „ni jedna životna situacija nije toliko neugodna ili neobična da se o njoj ne bi moglo progovoriti i riječju i slikom.“. Osim spomenutih tema problemskih slikovnica, slikovnice često govore o nacionalnoj ili rasnoj ravnopravnosti, različitostima među ljudima, likovima s poremećajima u ponašanju, strahovima i brojnim drugim temama bliskim djeci, a „te se teme duhovito, zanimljivo, moralno i etički nenametljivo obrađuju u slikovnicama

u prenesenom kontekstu i diskursu putem priča o životinjama, izmišljenim junacima ili o djeci i odraslima.“ (Halačev, 2000: 82).

2.7. Vrste slikovnice

Prema Hrvatskoj književnoj enciklopediji (2012) slikovnice su podijeljene prema vrsti s obzirom na: udio teksta, formu, strukturu izlaganja, sadržaj, sudjelovanje konzumenta i likovnu tehniku. *S obzirom na udio teksta* slikovnice mogu biti: bez riječi, s minimalnim tekstom, piktografske, u stihovima ili prozi. *S obzirom na formu* to su: *leporello* slikovnice koje su u obliku harmonike, *pop-up* slikovnice (Visković, 2012) odnosno slikovnice iskakalice „koje uključuju pomične dijelove ili ulaze u stvarni prostor kad se stranice otvore“ (Narančić Kovač, 2015:56), nepoderive slikovnice koje su izrađene od čvrstog materijala prikladnog djeci, slikovnice-igračke poput računaljki, igračke sata i sl., multimedijske slikovnice i dr. (Visković, 2012). Multimedijske ili elektroničke slikovnice su već postojeće, tiskane slikovnice koje su prikazane u digitaliziranom obliku pri čemu zadržavaju značajke tiskane knjige (Al-Yagout i Nikolajeva, 2018), a njeni osnovni elementi su tekst, slika, zvuk, animacija i interaktivnost (Štefančić, 2000). *S obzirom na strukturu izlaganja* slikovnice mogu biti narativne i tematske (Visković, 2012). Narativne slikovnice iako često žele poučiti o nečemu, one nastoje uvijek uključiti dio zabavnosti, znatiželje i zanimanje čitatelja da sazna što će se dogoditi u daljnjem pripovijedanju, bez obzira hoće li se pritom što naučiti, dok su tematske slikovnice uglavnom poučne, namjenske jer „njihova konačna svrha leži izvan same slikovnice, u nekoj pouci, pružanju znanja o životinjama, početnom čitanju i sl.“ (Majhut i Batinić, 2017:182). Slikovnice *s obzirom na sadržaj* mogu biti o slovima, životinjama, svakodnevnome životu, igrama, fantastične. *S obzirom na sudjelovanje konzumenta* to su: slikovnice kojima se dijete samostalno služi, slikovnice u kojima je potrebna asistencija odraslog i interaktivne slikovnice (Visković, 2012) koje se odnose na korištenje različitih interaktivnih oblika poput pokreta, zvukova i uvjetovanih događaja pomoću nove tehnologije čime se potiče učenje kod djece (Batarelo Kokić, 2015). Slikovnice *s obzirom na likovnu tehniku* mogu biti fotografske, lutkarske, slikovnice stvarnih dječjih crteža i crteža umjetnika, strip-slikovnice i dr. (Visković, 2012).

Slika 14: Primjer pop-up slikovnice

(Pop-Up Jungle Book. Preuzeto 23.05.2020., s <https://sg.carousell.com/p/usborne-3d-pop-up-jungle-book-222391082/>)

Slika 15: Naslovnica slikovnice-igračke sata s pomičnim kazaljka

(Majhut, B. i Batinić, Š. (2017). *Hrvatska slikovnica do 1945.* Zagreb: Hrvatski školski muzej, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.)

2.8. Funkcije slikovnice

U slikovnici su prisutne različite funkcije pomoću kojih se ostvaruju njeni potencijali pa se slikovnica može odrediti kao multifunkcionalan čitateljski materijal. Autor Čačko (2000) funkcije slikovnice dijeli na nekoliko osnovnih, a to su: informacijsko-odgojna, spoznajna, iskustvena, estetska i zabavna funkcija slikovnice. *Informacijsko-odgojna funkcija* slikovnice omogućuje djetetu da dobije odgovore na brojna pitanja i probleme s kojima se prije još nije susrelo. Uči dijete da je slikovnica, kao i svaka druga knjiga, izvor znanja iz kojeg se može naučiti nešto novo te da

omogućuje lakše razumijevanje odnosa, veza i promjena između stvari i pojava te potiče dijete na postupno učenje kako razvijati mišljenje. *Spoznajna funkcija* slikovnice pomaže djetetu da provjeri svoje spoznaje i stečeno znanje o stvarima, pojavama i odnosima kako bi bilo sigurno da su te spoznaje i iskustva točni, a stavovi adekvatni. *Iskustvena funkcija* slikovnice omogućuje djetetu da upozna okruženje u kojem su prethodne generacije živjele i rasle te da pomoću slikovnice steknu iskustva nekadašnjeg načina života. Također, može se potaknuti razgovor između djeteta i odrasle osobe da razmijene svoja iskustva i znanja čime nastaje veza između dviju generacija. *Estetska funkcija* slikovnice u djetetu razvija osjećaj za lijepo, djeluje na djetetov um, izaziva emocije kod djeteta i utječe na ukus djeteta s obzirom na to da dijete često bira slikovnicu po „koricama“ odnosno vanjskom izgledu. Likovna i grafička strana su vrlo često važni poticaji interesa za knjigom pa dijete vrlo rado posegne za lijepom knjigom. *Zabavna funkcija* slikovnice potiče dijete da se igra i zabavlja kada koristi slikovnicu te da mu knjiga ne bude odbojna i dosadna. Kroz igru dijete upija znanje, a da pritom toga nije ni svjesno stoga je važna pozitivna i pravilna izgradnja odnosa prema knjizi (Čačko, 2000).

2.9. Čitanje slikovnice i čitateljstvo

Pojam *čitatelj slikovnice* odnosi se na cjelovitog primatelja slikovnice odnosno na primatelja vizualnih i verbalnih informacija. Lewis (2001) ističe „da u susretu sa slikovnicom pratimo i čitamo i slike i riječi“ (Lewis, 2001, prema Narančić Kovač, 2015:63) te Nodelman (1988) potvrđuje „da u susretu sa slikovnicom vizualne informacije pretvaramo u verbalne, pa i onda kada riječi ne izgovaramo naglas, te da stoga i riječi i slike zapravo čitamo“ (Nodelman, 1988, prema Narančić Kovač, 2015:63). Autorica Narančić Kovač (2015) je izdvojila tri karakteristična aspekta čitanja slikovnice, a to su: *prebacivanje čitateljske pozornosti* tijekom čitanja između slikovnog i verbalnog sloja, *interaktivnost* koja se odnosi na proces čitanja pri kojem čitatelj bira redoslijed čitanja pojedinih sastavnica slike i teksta na stranicama u slikovnici i *ponovno čitanje* kojim se mijenja iskustvo već pročitane slikovnice pri čemu dolazi do inverzije uobičajenih načina čitanja slika i riječi. Ponavljanje čitanja koje je svojstveno svakoj slikovnici uspoređuje se s igrom koja je uvijek jednaka, a opet svaki put drugačija što potvrđuje smisao ponovnog čitanja slikovnice (Narančić

Kovač, 2015). Sva tri spomenuta aspekta se povezuju u pojam *transmedijacije* koji je objedinio L. R. Sipe i „u prvi plan stavlja način na koji čitatelj razumije slikovnicu i pritom u svojoj glavi povezuje riječi i slike“ (Narančić Kovač, 2015:67). Osim što čitanje slikovnice potiče na razgovor na početku, tijekom ili nakon čitanja (Zalar i sur., 2009), ono ima važnu ulogu i u razvoju rječnika. Pritom je veoma važan način interakcije između djeteta i odrasle osobe te način i vrsta pitanja koje postavlja odrasla osoba, a povezana su sa slikovnicom (Reese, 2015, prema Batarelo Kokić, 2015). Dijete slušajući interpretativno čitanje prima puno obavijesti među kojima prevladavaju estetske, literarne i jezične, ali i one o interpersonalnim i intrapersonalnim odnosima. Pritom se ističe važnost suodnosa sadržaja i izraza priče prilikom njezinog slušanja. Također, kod djece će se slušanjem interpretativnog čitanja razvijati odnos prema knjizi i čitanju (Visinko, 2005).

Lewis (2001) navodi kako je događaj čitanja „složena razmjena gesta, jezika, ideja i slika“ te da se „čitanje slikovnice obično događa na mjestu gdje se susreću odrasla osoba, dijete i kultura“ (Lewis, 2001, prema Narančić Kovač, 2015:68). Bilo da se radi o čitanju slikovnice jednomu djetetu ili skupini djece, uglavnom odrasla osoba prenosi tekst slikovnice (ukoliko djeca ne znaju sama čitati) čime utječe na umjetničko djelovanje teksta, estetski doživljaj primatelja i reakciju na pročitani tekst (Narančić Kovač, 2015; Čačko, 2000). Prilikom čitanja slikovnice djeca i odrasli katkad drugačije interpretiraju sadržaj i informacije iz pročitane slikovnice, a primjer može biti čitanje bezrječne slikovnice, odnosno slikovnice u kojoj nema riječi. Pritom čitatelji ovakve slikovnice postaju „su-autori“ i na temelju slika proizvode usporedni tekst koji je različit od čitatelja do čitatelja (Narančić Kovač, 2015). Bezrječne slikovnice sadrže bogatstvo vizualnog teksta koji omogućuje višestruke interpretativne mogućnosti (Nikolajeva, 2010, prema Narančić Kovač, 2015), a svojom zaigranošću slike i riječi potiče kod djeteta-čitatelja potrebu za igrom (Lewis, 2001, prema Narančić Kovač, 2015). Također, slikovnice su često smatrane sredstvom kojim se razvija vizualna pismenost kod djece što potvrđuju istraživanja kojima se uočilo da djeca više detalja uočavaju u vizualnome tekstu nego odrasla osoba (Arizpe i Styles, 2003). Suvremena slikovnica više nije namijenjena isključivo djeci, već proširuje svoju tradicionalnu publiku na mladež i odrasle (Anstey i Bull, 2004, prema Narančić

Kovač, 2015). Sadržaj slikovnica postaje zahtjevniji, složeniji i intrigantniji, a time i knjiga za svakoga. Također, Helen Cooper (1999) navodi sve veće zanimanje za slikovnicu među starijom djecom zbog ilustracija u slikovnici koje često prikazuju kompliciraniju priču uz jednostavni tekst (Cooper, 1999, prema Narančić Kovač, 2015). Iz navedenog se može zaključiti kako danas djeca nisu jedini čitatelji slikovnice iako se slikovnica i dalje smatra dječjom knjigom (Narančić Kovač, 2015).

2.10. Odnos autora i ilustratora u slikovnici

Tijekom početaka slikovnice u Hrvatskoj, autori su redovito bili učitelji u glavnom zanimanju jer se pretpostavljalo da oni najbolje znaju što djeci treba. Tako tijekom prošlosti nije bilo teško pronaći hrvatskog autora teksta slikovnice, ali dosta je vremena prošlo dok se nije pojavila slikovnica hrvatskog ilustratora. Autorstvo slikovnice se više vezalo uz autora teksta nego uz autora slike pa je iz istog razloga bilo poznato puno više autora teksta. Dakle, odnos između autora teksta i autora slika bio je takav da je autor teksta bio dominantan, pokretač nastanka slikovnice, međutim kasnije slika postaje pokretač nastanka slikovnice (Batinić i Majhut, 2001).

U osnovi slikovnica iziskuje primjenu dviju vještina pri njezinu stvaranju, vještinu iz područja likovne umjetnosti i iz područja književnoga stvaralaštva (Martinović i Stričević, 2011). Pritom nastaje nova umjetnička cjelina koja je po naravi u potpunosti intermedijalna što označava blisku suradnju slike i riječi, a podrazumijeva i uključenost različitih medija (Narančić Kovač, 2011). Autor teksta i likovni umjetnik čine autorski par koji zajednički izrađuju slikovnicu i pristupaju joj kao jedinstvenome djelu (Narančić Kovač, 2015). Brojni autori se slažu da u slikovnici ilustracija dominira nad tekstem čime je zapravo priznata prednost ilustratora nad piscem u slikovnici. Međutim, u knjižari ili knjižnici slikovnicu pronalazimo pod autorom teksta, a rijetko kad pod autorom ilustracija iako je osnovni izvor značenja u slikovnici slika, a ne tekst (Majhut i Batinić, 2017). Veronin (1970) propisuje da se kao autor slikovnice uzima likovni umjetnik čiji se radovi reproduciraju i to onda kada je on jasno naveden kao jedini autor, ukoliko se radi o bezrječnoj slikovnici ili ako je istaknut kao glavni autor. Isti slučaj je kada je riječ o autorskoj slikovnici kojoj je ista osoba i pisac i ilustrator. Kada se radi o zajedničkom autorskom doprinosu pisca i slikara, tada se glavna kataložna jedinica izrađuje pod imenom osobe koja je navedena

na prvom mjestu u glavnom naslovu, a to je u većini slučajeva autor teksta (Veronin, 1970, prema Majhut i Batinić, 2017).

Iako u Hrvatskoj u današnje vrijeme postoji velik broj uspješnih autora i ilustratora slikovnica koji su čak i nagrađivani na međunarodnoj razini, Martinović i Stričević (2011) smatraju kako se ipak češće kupuju licence stranih slikovnica nego što se podupire stvaranje domaćih slikovnica. Pritom je važno spomenuti ulogu prevoditelja koji prilikom prijevoda slikovnice treba biti svjestan verbalnog i vizualnog međuodnosa u slikovnici, usredotočiti se na interpunkcijske znakove koji stvaraju ritam teksta prilikom čitanja naglas te u konačnici stvoriti razumljivu priču na jeziku na kojem prevodi slikovnicu (Oittinen, 2018). Kakogod, danas se na hrvatskom tržištu može naći izniman izbor dobrih i likovno snažnih slikovnica koje zadovoljavaju visoke standarde suvremene ilustracije (Narančić Kovač, 2011). Nadalje, pri nastanku slikovnice se, osim tekstopisca i ilustratora, uključuju i drugi stručnjaci poput likovnih umjetnika, pedagoga, psihologa i ostalih stručnjaka iz područja književnosti i jezika s obzirom na to da se svrha slikovnica ostvaruje kroz različite funkcije. Prilikom stvaranja kvalitetne slikovnice veoma je važna dobra suradnja autora i ilustratora koji trebaju jako dobro poznavati djetetov razvoj kako bi svoje načine izražavanja mogli prilagoditi mogućnostima djetetove percepcije, ali i dobro poznavati slikovnicu kao vrstu literature (Martinović i Stričević, 2011; Šišnović, 2011). Isto se odnosi i na nakladnike koji su najodgovorniji za nastajanje slikovnice s obzirom na to da ju oni naručuju ili odlučuju hoće li se neka slikovnica uopće proizvoditi (Martinović i Stričević, 2011).

2.11. Slikovnica u kontekstu dječje književnosti

Crnković (1967) definira dječju književnost kao dio književnosti koju čine djela koja su tematikom i formom u skladu s dječjom dobi. On smatra da takva djela mogu biti svjesno ili nesvjesno namijenjena djeci jer su s vremenom izgubila brojne osobine povezane s dobom u kojem su nastala pa su tako postala prikladna dječjoj dobi te ih djeca najviše čitaju (Hameršak i Zima, 2015). Također, Crnković (1967) opisuje dječju književnost i kao „umjetnost koja se služi riječima i opisuje život na način dostupan djetetu“, dok je prema Skoku (1968) dječja književnost „umjetnost riječi koja

izražava specifično dječje viđenje svijeta, njegov doživljaj dostupan iskustvu i psihologiji djeteta“ (Crnković, 1967, Skok, 1968, prema Hamersak i Zima, 2015:36).

S obzirom na to da je slikovnica nastala u sklopu dječje književnosti, ona joj i pripada unatoč njezinoj iznimnosti (Majhut i Batinić, 2017; Narančić Kovač, 2015). Samo istraživanje slikovnice je počelo upravo iz područja dječje književnosti pa se slikovnica vrlo često promatrala kao književno djelo o čemu u hrvatskoj sredini svjedoče brojne publikacije iz 1970-ih godina (Narančić Kovač, 2015). Crnković i Težak (2002) svrstavaju slikovnicu s jedne strane u vrste „prave dječje književnosti“, jer zadovoljava sva tri postavljena kriterija koja podrazumijevaju da i autori i izdavači djelo namjenjuju djeci te da su protagonisti ili djeca ili djeci bliski junaci. Međutim, s druge strane propituju status slikovnice kao književne vrste zbog kombinacije likovnog i književnog izraza u slikovnici i s obzirom na to da nije lako odrediti koji je od tih dvaju komunikacijskih kodova u slikovnici važniji pa se zato smatra da nije „čista“ književna vrsta (Crnković i Težak, 2002, prema Narančić Kovač, 2015).

Slikovnica se u novije vrijeme određuje kao književna i likovno-umjetnička vrsta pa se ne može u cijelosti svrstati niti na jednu od dvije vrste koje ju određuju. Međutim, različiti teoretičari došli su do zaključka da slikovnica svojim dinamičnim odnosom dvaju izražajnih slojeva čini novu cjelinu. Slikovnica je dakle shvaćena kao nova umjetnička forma i oslobođena je nužne pripadnosti isključivo književnomu kontekstu. Ona se u svojoj cjelini otkriva kao trodimenzionalno umjetničko, a ne samo kao dvostruko vizualno-verbalno djelo (Narančić Kovač, 2015). Tako „umjetnici eksperimentiraju sa svakim djelićem knjige i upotrebljavaju sve sastavnice izrade knjiga, kao što su papir, prorezi i uvez, da bi ispričali priču“ (Narančić Kovač, 2015:59). Međutim, unatoč trodimenzionalnošću koja ju dodatno približava vizualnim umjetnostima, ona ostaje štivo dvostrukoga diskursa, nije raskinula veze s dječjom književnošću i uvijek je nekim svojim obilježjima povezana s njom (Narančić Kovač, 2015).

3. SLIKOVNICA U ODGOJU I OBRAZOVANJU

Slikovnica vrlo rano ulazi u djetetov život i svakako pripada djetinjstvu pa je važno da tvorci slikovnice stvore što kvalitetniju slikovnicu zbog uloge koju ona posjeduje. Naime, kvalitetna slikovnica sadrži skup odgojnih i obrazovnih sadržaja i vrijednosti koji su međusobno povezani te djetetu omogućuju poticaj (Šišnović, 2011). U slikovnici se dijete susreće s prvim slikama čime stječe informacije o bojama, veličinama, skladu i umjetnosti. Susreće prve riječi koje su i prvi poticaj i osnova za učenje govora, gradnju dječjeg rječnika te razvijanje osjećaja za jezik. U slikovnicama za najmlađe prvi pojmovi su prve pisane informacije o djetetovoj okolini i o njemu samom te predstavljaju osnovu i poticaj za učenje i intelektualni razvoj, dok su prve rime s kojima se dijete susreće u slikovnici osnova i poticaj za prihvaćanje poezije i za vlastito stvaralaštvo (Posilović et al., 1986, prema Šišnović, 2011). Prvi sadržaji s kojima se dijete susreće u slikovnici trebaju biti obrazovni, a prilikom njihove prezentacije veoma je važno voditi se osnovnim pedagoškim načelima – od poznatog prema nepoznatome i od jednostavnijeg prema složenome. Kako bi slikovnica mogla ostvariti svoju ulogu koju posjeduje važno je dobro poznavati dijete, voditi računa o njegovoj dobi, predznanju, sposobnostima i interesima (Šišnović, 2011). Dakle, slikovnica treba biti u skladu s djetetovim potrebama i iskustvom, pratiti i podupirati njegov razvoj i odgovoriti na sve njegove trenutne i specifične potrebe i interese (Martinović i Stričević, 2011). Istraživanja pokazuju kako brojna djeca zahvaljujući slikovnicama, kojima su bila okružena tijekom djetinjstva, uspješno savladaju vještinu čitanja još prije polaska u školu. Naime, brojnim istraživanjima se nastojao istražiti način na koji djeca čitaju i razumiju slikovnice te su ista pokazala da djeca ne pokazuju očekivane poteškoće, već pokazuju spremnost na igru otkrivanja značenja (Narančić Kovač, 2015). Također, došlo se i do zaključka da se djeca pri razumijevanju slikovne pripovjedi služe procesima osmišljavanja sličnim onima koji se rabe pri čitanju tiskanih slova, kao i da stvaraju značenje koje stavljaju u kontekst slike na temelju svojega osobnoga znanja i iskustva (Crawford i Hade, 2000). U skladu s navedenim rezultatima istraživanja može se reći da je slikovnica kao odgojno sredstvo „posrednik koji olakšava djetetu prije polaska u školu prijelaz na knjigu i učenje i uvodi ga u bogat svijet dječje književnosti“ (Roller-Halačev, 1972, prema Narančić Kovač, 2015:95).

3.1. Uloga učitelja

U procesu odgoja i obrazovanja veliku ulogu imaju učitelji, kao i ostali sudionici istog procesa, s obzirom na to da bi oni morali znati ponuditi učenicima kvalitetnu slikovnicu koja sadrži primjeren sadržaj i jasnu poruku u književnom i likovnom pogledu te da im pruže mogućnost za upoznavanjem što više takvih slikovnica (Balić-Šimrak, 2011). Prema istraživanju autorice Visinko (2005), ispitanicima je pojedina priča ostala u dragim sjećanjima upravo zbog učitelja razredne nastave koji su u njima pobudili ljubav prema umjetničkoj riječi. Takvi su ih učitelji motivirali na slušanje i čitanje, za poetsko kazivanje i literarni i scenski izraz u nastavi kao i u izvannastavnim aktivnostima. Pritom je važno da učitelj poštuje učenikovu ličnost, prati njegove reakcije na književnoumjetničke sadržaje, zapaža njegovu literarnu osjetljivost čime izgrađuje individualni pristup učeniku te ističe svoje stvaralačko djelovanje (Visinko, 2005). Također, veoma je važno što učitelj očekuje od svojih učenika pa tako autori Arizpe i Styles (2003) zaključuju da ukoliko su učiteljeva očekivanja pozitivna, ona će povoljno djelovati na učenikovo učenje. Isti autori naglašavaju i važnost aktivnog slušanja učenika, što učenik sve ima za reći, čime se omogućuje učinkovit proces učenja i poučavanja. Lazzarich (2011) navodi kako su pri odabiru slikovnice veoma važna načela zavičajnosti, aktualnosti, integracije, primjerenosti, zanimljivosti i akceleracije. Kvalitetnu slikovnicu učitelji (pa i odgajatelji i roditelji) mogu koristiti u različitim aktivnostima s djecom pomoću kojih djeca prepoznaju svakodnevne životne situacije te otkrivaju svijet mašte. Pritom je od velike važnosti dobro isplanirati aktivnost sa slikovnicom: pripaziti na način komuniciranja odrasle osobe, materijalno-prostorni i vremenski kontekst koji stvaraju i ozračje koje prevladava prilikom provedbe aktivnosti (Šišnović, 2011). Igra s pričom u nastavi kod djece može potaknuti razvoj osjetljivosti za primanje književnoumjetničke sustvarnosti, osjetljivosti za jezik na razini riječi, sintagme, rečenice i vezanog teksta, osjetljivosti za vrednote govorenog jezika kao što je intonacija, intenzitet, tempo, stanka, gesta, mimika i kontekst te osjetljivost za sastavnice drugih medija za primjerice crtež, glumu, lutku, uglazbljeni tekst i sl. (Visinko, 2005). Djetetu učenje uz pomoć slikovnice predstavlja zadovoljstvo i podsjeća ga na igru iz predškolskog razdoblja čime „nastava postaje zanimljiv i

dinamičan proces, a učionica mjesto višesmjernе komunikacije i slobode izražavanja“ (Lazzarich, 2011:76).

3.2. Mjesto slikovnice u Nastavnom planu i programu za osnovnu školu (2006)

U uvodnom dijelu *Nastavnoga plana i programa* izneseni su ciljevi i zadaće odgoja i obrazovanja u osnovnoj školi, navedene su temeljne odrednice odgojno-obrazovnog i nastavnog rada prema HNOS-u, prikazan je nastavni plan za provedbu nastavnog programa, zatim su prikazani oblici školskog i nastavnog rada, rada s darovitim učenicima i s učenicima s teškoćama u razvoju, odgojno-obrazovni oblici, metode i sredstva izvannastavnoga i izvanučioničkog rada navedeni su nositelji odgojno-obrazovne djelatnosti u osnovnoj školi, njihova uloga i funkcija te odgojno-obrazovna djelatnost stručnih suradnika u osnovnoj školi. Objašnjena je svrha školske knjižnice te su navedeni intergrativni odgojno-obrazovni sadržaji za osnovnu školu (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, 2006).

Predmet Hrvatski jezik obuhvaća četiri predmetne sastavnice: *hrvatski jezik, književnost, jezično izražavanje i medijsku kulturu*, a svaka od njih svojim zadaćama pridonose ostvarenju temeljnoga nastavnoga cilja. Samo 1. razred osnovne škole dodatno sadrži i predmetnu sastavnicu *početno čitanje i pisanje* koju provodi cijele školske godine. Planirana satnica za nastavni predmet Hrvatski jezik od 1. do 4. razreda jest 5 nastavnih sati tjedno, odnosno 175 sati godišnje (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, 2006).

U *Nastavnom planu i programu* slikovnica se spominje jedino u 1. razredu i ulazi u nastavno područje *književnost*. Ključni pojmovi koji se odnose na nastavnu temu „Slikovnica“ u 1. razredu jesu: *slikovnica, slika, tekst*, a obrazovna postignuća glase: „spoznati i doživjeti (recepcija) kratke slikovnice, stilski i sadržajno primjerene djetetu; razlikovati slikovnicu od drugih knjiga zbog povezanosti slike i teksta.“ (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, 2006:27).

Vezano za popis lektire, u 1. razredu je od ukupno 14 djela s popisa lektire potrebno izabrati 4 djela od kojih je obvezno djelo za čitanje *Bajke (po izboru), Jacob i Wilhelm Grimm*, koje je ujedno i slikovnica. U 1. razredu su gotovo sva djela s popisa lektire upravo slikovnice. U 2. razredu potrebno je izabrati 5 djela s popisa lektire od

kojih je obvezno djelo za pročitati *Bajke (po izboru), Hans Christian Andersen*. Od ukupno 19 lektirnih djela s popisa lektire za 2. razred, otprilike su polovica slikovnice. U 3. i 4. razredu s popisa lektire potrebno je izabrati ukupno 7 djela, od kojih su obvezna 2 djela za pročitati. U 3. razredu su obvezna djela s popisa lektire, od ukupno 20: *Vlak u snijegu, Mate Lovrak* i *Čudnovate zgode šegrta Hlapića, Ivana Brlić-Mažuranić*, a u 4. razredu su obvezna djela s popisa lektire, od ukupno 25 djela: *Regoč* i *Šuma Striborova, Ivana Brlić-Mažuranić* i *Družba Pere Kvržice, Mate Lovrak*. U 3. i 4. razredu niti jedno djelo s popisa lektire nije slikovnica (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, 2006).

3.3. Mjesto slikovnice u Nacionalnom okvirnom kurikulumu (2010)

Nacionalni okvirni kurikulum strukturiran je prema tri odgojno-obrazovne razine (predškolski odgoj i obrazovanje, osnovnoškolsko i srednjoškolsko opće obvezno obrazovanje) i četiri odgojno-obrazovna ciklusa (*prvi ciklus* – 1.-4. razred osnovne škole, *drugi ciklus* – 5. i 6. razred osnovne škole, *treći ciklus* – 7. i 8. razred osnovne škole, *četvrti ciklus* – 1. i 2. razred srednjih strukovnih i umjetničkih škola / 1.-4. razred gimnazije (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, 2010:18,19).

Ovim su dokumentom propisane i međupredmetne teme koje omogućuju međusobno povezivanje odgojno-obrazovnih područja i nastavnih predmeta u skladnu cjelinu čime se razvijaju različite temeljne kompetencije učenika i obvezne su u svim nastavnim predmetima, a škole ih mogu ostvariti na više načina. One su: *osobni i socijalni razvoj, zdravlje, sigurnost i zaštita okoliša, učiti kako učiti, poduzetništvo, uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije, građanski odgoj i obrazovanje*. Odgojno-obrazovna područja, osim stjecanja novih kompetencija, omogućuju i učinkovitije planiranje i bolju konceptualnu povezanost odgojno-obrazovnih sadržaja. Svako odgojno-obrazovno područje sadrži: opis područja, odgojno-obrazovne ciljeve područja i očekivana učenička postignuća. Navedena odgojno-obrazovna područja nisu određena na razini pojedinog razreda, već su određena na razini odgojno-obrazovnih ciklusa. Nastavni predmet Hrvatski jezik pripada *Jezično-komunikacijskom području*, a u *prvom ciklusu*, koji čine 1.-4. razred osnovne škole, učenička postignuća za hrvatski jezik podijeljena su na četiri područja: *slušanje, govorenje, čitanje i pisanje*. Razvoj *Nacionalnog okvirnog kurikuluma* usmjeren je i

na učeničke kompetencije za cjeloživotno obrazovanje, a osobitu pozornost daje i temeljnim odgojno-obrazovnim vrijednostima: *znanje, solidarnost, identitet i odgovornost* (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, 2010).

3.4. Mjesto slikovnice u Kurikulumu za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj (2019)

Kurikulum nastavnoga predmeta Hrvatski jezik sastoji se od sedam cjelina: svrha i opis predmeta Hrvatski jezik, odgojno-obrazovni ciljevi učenja i poučavanja, struktura – područja predmetnog kurikuluma, odgojno-obrazovni ishodi, sadržaji i razine usvojenosti po razredima i organizacijskim područjima, povezanost predmeta Hrvatski jezik s drugim predmetima i međupredmetnim temama, učenje i poučavanje predmeta u koje ulaze iskustva učenja, uloga učitelja i nastavnika, materijali i izvori, okruženje, određeno vrijeme i grupiranje učenika i vrednovanje usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019).

Hrvatski jezik je prema *Kurikulumu za nastavni predmet Hrvatski jezik* strukturiran je u tri predmetna područja koja su međusobno povezana: *hrvatski jezik i komunikacija, književnost i stvaralaštvo, kultura i mediji*. Svako od navedena tri predmetna područja hrvatskog jezika čini domenu pa su tako domene: *A. hrvatski jezik i komunikacija, B. književnost i stvaralaštvo i C. kultura i mediji*. Za svaku domenu su navedeni odgojno-obrazovni ishodi, razrada ishoda i odgojno-obrazovni ishod na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda za pojedini razred u obliku tablice. Pritom su ishodi u tablicama imenovani oznakom nastavnog predmeta HJ, zatim oznakom OŠ koja označava da se odgojno-obrazovni ishodi odnose na ishode u osnovnoj školi, slijedi oznaka domene koja može biti A, B ili C, brojčana oznaka razreda i redni broj ishoda unutar domene na kraju. Planirana satnica za nastavni predmet Hrvatski jezik od 1. do 4. razreda jest 175 nastavnih sati godišnje (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019).

Slika 17: Predmetna područja nastavnog predmeta Hrvatski jezik

(Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Preuzeto 08.05.2020., s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_215.html)

U *Kurikulumu za nastavni predmet Hrvatski jezik* slikovnica se spominje u sva četiri razreda osnovne škole kao sadržaj za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda u obliku teksta. U 1. razredu slikovnica se spominje u predmetnom području B. *književnost i stvaralaštvo* i C. *kultura i mediji*, dok se u 2., 3. i 4. razredu slikovnica spominje samo u predmetnom području B. *književnost i stvaralaštvo*. Od 1. do 3. razreda spominju se isti odgojno-obrazovni ishodi koji se odnose na slikovnicu. Tim ishodima učenici upoznaju i razlikuju različite vrste knjiga za djecu, preporučuju ostalim učenicima pročitane knjige koje su im bile zanimljive i objašnjavaju razloge vlastitog izbora knjiga za čitanje u koje se ubrajaju i slikovnice (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019).

U 1. razredu odgojno-obrazovni ishodi u kojima se spominje slikovnica (*OŠ HJ B.1.3.*, *OŠ HJ C.1.2.*) odnose se na upoznavanje učenika s prostorom i radom školske knjižnice, posjećivanjem iste jednom tjedno i posuđivanjem slikovnica za čitanje te upoznavanje različitih vrsta slikovnica. Nadalje, učenici će moći izdvojiti primjerene medijske sadržaje, među kojima su i slikovnice, i razgovarati o njima. U 2. razredu odgojno-obrazovni ishodi u kojima se spominje slikovnica (*OŠ HJ B.2.2.*, *OŠ HJ B.2.3.*) odnose se na razlikovanje književnih tekstova (priča, pjesma, bajka, slikovnica, zagonetka, igrokaz) prema obliku i sadržaju, razlikovanje dijelova pjesme, glavnih i sporednih likova, određivanje vremena radnje i prostora likova,

prepoznavanje fabule odnosno dijelova priče te uočavanje obilježja igrokaza za djecu. Nadalje, učenici se navedenim ishodima upoznaju s prostorom i radom narodne knjižnice u blizini mjesta stanovanja u kojoj posuđuju prethodno spomenuta književna djela. U 3. razredu odgojno-obrazovni ishodi u kojima se spominje slikovnica (*OŠ HJ B.3.3.*, *OŠ HJ B.3.4.*) odnose se na razlikovanje vrsta knjiga za djecu (slikovnica, zbirka pjesama i priča, dječji roman, basna, igrokaz), razvijanje čitateljskih navika i izrađivanje popisa pročitanih knjiga te stvaranje različitih individualnih uradaka među kojima je izrada slikovnice pisanjem i crtanjem. U 4. razredu nema konkretnih odgojno-obrazovnih ishoda koji se odnose na slikovnicu, kao što je slučaj od 1. do 3. razreda, već se ona spominje samo kao mogući sadržaj za ostvarivanje ostalih odgojno-obrazovnih ishoda u obliku teksta (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019).

Prema *Kurikulumu nastavnoga predmeta Hrvatski jezik* popis obveznih književnih tekstova za cjelovito učenje za osnovnu školu podijeljen je u 3 razine, pri čemu *prvu razinu* čine 1. i 2. razred osnovne škole, *drugu razinu* čine 3., 4. i 5. razred osnovne škole, a *treću razinu* čine 6., 7. i 8. razred osnovne škole. Učenik tijekom osnovne škole samostalno čita jedno djelo po vlastitome izboru i određeni broj cjelovitih književnih tekstova koje izabire učitelj/nastavnik kako bi se ostvarili predviđeni ishodi u svakoj školskoj godini (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019).

U 1. i 2. razredu osnovne škole učenik godišnje čita 10 cjelovitih književnih tekstova, od čega su obvezna 2 književna teksta. Za 1. i 2. razred na popisu obveznih književnih tekstova su: *Crvenkapica*, *Snjeguljica*, *Trnoružica*, *Jacob i Wilhelm Grimm*, koje su ujedno i slikovnice i *Carevo novo ruho*, *Ružno pače*, *Tratinčica*, *Hans Christian Andersen*. U 3. i 4. razredu osnovne škole učenik čita 8 cjelovitih književnih tekstova, od čega su obvezna 2 književna teksta. Za 3., 4. i 5. razred na popisu obveznih književnih tekstova su: *Čudnovate zgode šegrta Hlapića*, *Ivana Brlić-Mažuranić*, *Vlak u snijegu* i *Družba Pere Kvržice*, *Mato Lovrak*, izbor iz poezije, *Zvonimir Balog* i *Grigor Vitez* te *Koko u Parizu*, *Ivan Kušan*. Djela: izbor iz poezije, *Grigor Vitez* i *Koko u Parizu*, *Ivan Kušan* namijenjena su 5. razredu. Od svih navedenih obveznih cjelovitih književnih tekstova za lektiru, slikovnica je jedino

Crvenkapica, Snjeguljica, Trnoružica, Jacob i Wilhelm Grimm, koja je namijenjena za 1. razred (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019).

Osim popisa obveznih djela za cjelovito čitanje, učenici mogu čitati i ulomke iz predloženih i/ili slobodno izabranih književnih tekstova. Pritom se učitelj/nastavnik može služiti predloženim popisima izbornih književnih djela i ulomaka pri planiranju, programiranju i organiziranju nastavnoga procesa pri čemu samostalno odabire izborna književna djela za cjelovito čitanje i djela za čitanje na ulomcima, a koja će biti u skladu s potrebama učenika u pojedinome razrednome odjelu. Učitelj/nastavnik samostalno odlučuje na koji će način pristupiti analizi književnih tekstova (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019).

Popis izbornih djela za lektiru za 1. i 2. razred osnovne škole biralo je 4 770 učitelja razredne nastave, 752 knjižničara u osnovnim školama, dok je pri biranju izbornih djela za 3., 4. i 5. razred još dodatno sudjelovalo 1 011 nastavnika hrvatskog jezika u osnovnim školama zbog predmetne nastave hrvatskog jezika u 5. razredu. Popis izbornih djela za osnovnu školu također je podijeljen u tri razine. Na popisu izbornih djela za lektiru za 1. i 2. razred većina djela su slikovnice, dok su u 3. i 4. razredu slikovnice puno manje zastupljene (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019).

Tablica 1: Slikovnice prema popisu izbornih djela za lektiru za 3. i 4. razred osnovne škole

AUTOR	NAZIV SLIKOVNICE	BROJ IZBORA
William Joyce	Fantastične leteće knjige g. Morissa Lessmorea	21
Julia Donaldson	Superglista	15
Roman Simić Bodrožić	Baba Jaga i Div Zaborav	15
Snježana Husić	Kontesa Barica... ili kako se živjelo prije tristo godina	12
Branko Ćopić	Ježeva kućica	11
Kobi Yamada	Imam ideju – i što sad s njom?	10

U Tablici 1 prikazane su slikovnice koje se nalaze na popisu izbornih djela za lektiru za 3. i 4. razred osnovne škole. Kao što se vidi iz Tablice 1, na popisu se može pronaći nekoliko modernijih, suvremenih slikovnica poput: *Fantastične leteće knjige g. Morrisa Lessmorea*, *Superglista*, *Baba Jaga i Div Zaborav*, *Kontesa Barica... ili*

kako se živjelo prije tristo godina i *Imam ideju – i što sad s njom?* te uvijek aktualna *Ježeva kućica*. Od ukupno 4 770 učitelja razredne nastave i 752 knjižničara u osnovnoj školi, ukupno je 186 djela odabralo 10 i više osoba među kojima su i slikovnice iz Tablice 1.

Slikovnica *Fantastične leteće knjige g. Morrisa Lessmorea* (Joyce i Bluhm, 2012) smatra se jednim od najutjecajnijih naslova s početka 21. st. Ona uvodi čitatelja u čaroban svijet knjiga, nastoji dočarati ljubav glavnog lika, g. Morrisa prema knjigama, osvijestiti čitatelja da knjige mogu biti čovjekov prijatelj i još mnogo toga. Slikovnica *Superglista* (Donaldson i Scheffler, 2015) govori o avanturama glavnog junaka slikovnice – glisti, koja osim što je zabavna, uvijek je spremna pomoći svojim prijateljima koji njoj također rado pomažu kada upadne u nevolju te time poučava čitatelja o važnosti prijateljstva. Slikovnica *Baba Jaga i Div Zaborav* (Simić Bodrožić i Šumberac, 2015) temeljena je na narodnim pričama u kojima se Baba Jaga redovito pojavljuje kao sporedni lik, međutim u ovoj suvremenoj slikovnici ona postaje glavni lik koji nakon napada i krađe Diva Zaborava nastoji riješiti zadatke i prepreke koje joj on zadaje uz pomoć lutke kako bi vratila ukradeno. Slikovnica *Kontesa Barica... ili kako se živjelo prije tristo godina* (Husić i Jelić, 2015) govori o mladoj i pametnoj grofici Barici koja je bila samostalna, marljiva i hrabra te nije vjerovala u vještice, a onda su baš nju nepravедно proglasili vješticom i zatvorili ju u kulu. Čitatelji će čitanjem ove slikovnice moći upoznati život kakav je bio prije tristo godina. Slikovnica *Ježeva kućica* (Ćopić i Gliha Selan, 2016) pisana je u stihu, a govori o ljubavi ježa prema vlastitom domu koji se bori za sebe i svoje stavove čime potiče čitatelja na isto. Ova je slikovnica aktualna još od 1957. g. kada je nastala pa sve do danas, a podsjeća i poučava čitatelje o vrijednostima kao što su: poštenje, sloboda, vjernost, skromnost, ljubav prema radu i vlastitom domu. Slikovnica *Imam ideju – i što sad s njom?* (Yamada i Besom, 2015) govori o dječaku s idejom koja je prikazana u obliku jajeta s krunom, veoma je uporna i svugdje slijedi dječaka. Zbog truda i ustrajnosti koje je dječak ulagao u ideju, ona je jednog dana toliko narasla da je postala dio svega i promijenila svijet. Ova slikovnica nastoji podučiti djecu, ali i odrasle, da bi se trebao uložiti trud i biti uporan kada se pojavi ideja, bez obzira na to što će drugi misliti o njoj, jer iz ideje se ostvaruju razna otkrića. Unatoč tomu što sve prethodno opisane

slikovnice poučavaju mlade čitatelje o važnim životnim porukama i poukama, a neke i o životu u prošlosti, veoma je mali broj učitelja razredne nastave i knjižničara u osnovnim školama glasalo za ova izborna djela odnosno slikovnice u 3. i 4. razredu. Naime, kao što se vidi iz Tablice 1, slikovnica *Fantastične leteće knjige g. Morrisa Lessmorea* je dobila 21 glas, slikovnice *Superglista* i *Baba Jaga i Div Zaborav* 15 glasova, slikovnica *Kontesa Barica... ili kako se živjelo prije tristo godina* 12 glasova, slikovnica *Ježeva kućica* 11 glasova, a slikovnica *Imam ideju – i što sad s njom?* 10 glasova, što je veoma mali broj glasova s obzirom na ukupan broj glasača. Smatram da bi slikovnice poput ovih, ali i brojne druge koje su visoke kvalitete poput ovih i nalaze se na hrvatskom tržištu, trebale biti puno više zastupljene u 3. i 4. razredu osnovne škole zbog svog sadržaja i načina na koji poučavaju mlade čitatelje svojim porukama i poukama o važnim životnim vrijednostima.

4. MOGUĆNOST PRIMJENE SLIKOVNICE U RAZREDNOJ NASTAVI

Autorica Visinko (2000) u svome radu *Primjena slikovnice u odgojnoj i nastavnoj praksi* iznosi kriterije i načine uporabe slikovnice u odgojnoj i nastavnoj praksi. Kriteriji po kojima učitelji, prema istraživanju autorice, slikovnicu uključuju u proces odgoja i obrazovanja podijeljeni u pet sastavnica: stupanj odgoja i naobrazbe učenika, potrebe organizacijskih oblika osnovnoškolskog odgoja i naobrazbe, usklađenost s nastavnim sadržajima, poticanje stvaralačkog i istraživačkog rada učenika i učitelja te učiteljev i učenikov osobni izbor slikovnica.

1. Stupanj odgoja i naobrazbe učenika – Autorica navodi kako većina učitelja koristi slikovnicu u 1. i 2. razredu osnovne škole, dok se sve rjeđe pojavljuje odnosno zanemaruje u 3. i 4. razredu osnovne škole, a mogući je razlog taj da učenici u toj dobi počinju čitati i koristiti opsežnije sadržaje iz područja dječje književnosti. Međutim, autorica smatra da bi se slikovnica zbog svoje građe mogla koristiti u nastavi tijekom cijele osnovne i srednje škole, a razlike pri njenom korištenju tijekom školovanja bile bi u razini interpretacije i načinu kojim bi se učenici bavili njome s obzirom na to da je slikovnicu moguće sustavno i temeljito analizirati s različitih gledišta (Visinko, 2000).

2. Potrebe organizacijskih oblika osnovnoškolskog odgoja i naobrazbe – Prema rezultatima istraživanja autorice Visinko (2000), odgovori učitelja pokazuju kako se slikovnice najčešće pojavljuju u redovitoj nastavi u obradi novog gradiva ili na satovima školske interpretacije te navodi kako bi se uporaba slikovnice mogla koristiti i u procesu vrednovanja pojedinog nastavnog gradiva, ali i u drugim oblicima nastave (cjelodnevna nastava, produženi boravak, školsko nenastavno vrijeme - prilikom školskog odmora ili prije i nakon nastave, dopunska nastava, satovi razrednog odjela, izvannastavne aktivnosti). Naime, učitelji ističu kako slikovnica spoznajnog tipa pozitivno utječe na učenike na način da bolje shvaćaju i razumiju obrađene nastavne sadržaje te se uporabom slikovnice u nastavi kod učenika potiče stvaralački i istraživački rad (Visinko, 2000).

3. *Usklađenost s nastavnim sadržajima* – Slikovnica se najčešće pojavljuje u nastavi Hrvatskog jezika, u predmetnom području nastave književnosti i lektire i to u 1. i 2. razredu osnovne škole kada se prema nastavnom programu predviđa čitanje i interpretacija priče. Autorica naglašava kako je prilikom interpretacije slikovnice veoma važno učenike potaknuti da uoče povezanost između slike i teksta s obzirom na to da se učitelji u većini slučajeva bave književno-umjetničkim tekstom. Slikovnica se često koristi u nastavi početnog čitanja i pisanja te u nastavi jezičnog izražavanja kada dobiva ulogu lingvometodičkog predloška te se pritom najčešće koriste ilustracije koje potiču učenika na pričanje, opisivanje, sastavljanje samostalnih rečenica i vezanog teksta dok se poprilično rijetko koristi u području nastave medijske kulture. Osim u nastavi Hrvatskog jezika, slikovnice se najčešće koriste u nastavi Prirode i društva, a radi se o slikovnicama koje govore o godišnjim dobima, životinjama, ljudskome tijelu i sl. te pomažu učiteljima pri motiviranju učenika za određeni nastavni sadržaj ili kao nadopuna stečenim znanjima. U nastavi Likovne kulture slikovnica ima motivacijsku ulogu te učenike potiče na likovno stvaralaštvo, u nastavi Matematike se može primjerice koristiti prilikom obrade brojeva i mjera, a u Glazbenoj kulturi prilikom uvođenja učenika u glazbenu priču, upućivanjem na glazbala i sl. (Visinko, 2000). Prema istraživanju autorice Visinko (2005), iskazi učitelja o aktivnostima na pročitanoj priči najčešće se nastavlja na učenikovo likovno izražavanje (77 %), slijede oblici jezičnog izražavanja (66 %) te ostale aktivnosti koje su zastupljene s manje od 30 % (scenski izraz, gledanje filma i glazbeni izraz). Aktivnosti povezane s jezičnim izražavanjem prema odgovorima učitelja su uglavnom: čitanje, opširno i sažeto prepričavanje, oblici stvaralačkog prepričavanja i pisanje sastavka, dok su npr. crtanje stripa ili izrada razredne slikovnice kao zahtjevniji oblici jezičnog izražavanja pojavljuju vrlo rijetko (Visinko, 2005).

4. *Poticanje stvaralačkog i istraživačkog rada učenika i učitelja* – Ovaj se kriterij uglavnom odnosi na dječje likovno, scensko i jezično izražavanje i stvaranje pri čemu učenici često izrađuju učeničke ili razredne slikovnice. Neki učitelji potiču učenike na usporedno promatranje dviju slikovnica istog sadržaja, ali različitih likovno-grafičkih uređenja ili uspoređivanje slikovnice s istoimenim filmom pri čemu učenici iznose svoja mišljenja i dojmove. Poznat je i „slikovnički/čitački kutić“ kada

učenici donose svoje najdraže slikovnice koje predstavljaju, čitaju ih i raspravljaju o njima ili se može odrediti dan i sat u tjednu posvećen slikovnici. Veoma je korisna i važna suradnja s mjesnom ili gradskom dječjom knjižnicom (Visinko, 2000).

5. *Učiteljev i učenikov osobni izbor slikovnica* – Prilikom odabira slikovnica odrasle osobe često odabiru one koje su ostavile najviše traga u njihovim životima, dok na učiteljev izbor može utjecati i poštivanje popisa naslova propisanih nastavnim programom. Međutim, pri odabiru slikovnica važno je istražiti interese djece za slikovnicu, sustavno pratiti koje su slikovnice djeci zanimljive i drage. Nadalje, autorica napominje kako bi u nastavi bilo poželjno primjenjivati hrvatske slikovnice domaćih književnika i likovnih umjetnika koji nastoje stvoriti originalne slikovnice za djecu te koje će se svojom kvalitetom promovirati među malim čitateljima (Visinko, 2000).

Prepreke u primjeni suvremene slikovnice jest neopremljenost školskih knjižnica dovoljnim brojem novijih naslova. Naslovi koje školske knjižnice sadrže uglavnom su zastarjeli, a poneke slikovnice znaju biti i uništene od korištenja. Fond školske knjižnice bi se trebao sustavno obnavljati međutim to nije lako moguće jer se radi o vrlo skupim te, školama i obiteljima, nepristupačnim slikovničkim izdanjima pa stoga ne može svako dijete dobiti u ruke svoj primjerak slikovnice što otežava postupak korištenja novijih izdanja slikovnica u nastavi (Visinko, 2000). Zalar i sur. (2009) pritom ističu važnost održavanja barem dvaju roditeljskih sastanaka na kojima će učitelj razgovarati s roditeljima o slikovnicama, upoznati ih s novim i vrijednim slikovnicama na tržištu te im ih predstaviti. Važno je uputiti roditelje da je potrebno pročitati slikovnicu prije kupnje kako bi ju najprije oni procijenili i shvatili poruku, a potom istu prenijeli djetetu (Zalar i sur., 2009; Visinko, 2005). Također, jedan od ciljeva jest i razvijanje uloge roditelja kao važnog sudionika cjelokupne odgojno obrazovne prakse (Visinko, 2005).

4.1. Primjeri primjene slikovnice u razrednoj nastavi

Prema pregledu dosadašnjih spoznaja o slikovnicama i njihovoj mogućnosti primjene u razrednoj nastavi, smatram da bi se slikovnice mogle i trebale puno više primjenjivati u razrednoj nastavi. Naime, kvalitetne slikovnice svojim sadržajem i načinom pripovijedanja omogućuju djetetu da lakše shvati i razumije pojedine životne pojave, situacije, odnose i dr. čime dijete ostvaruje iskustveno učenje i potiče se njegov intelektualni razvoj. U današnje doba tržište nudi brojne kvalitetne slikovnice domaćih i stranih autora i ilustratora koje govore o mnogobrojnim temama i problemskim situacijama koje smatram primjenjivima u razrednoj nastavi.

U nastavi Hrvatskog jezika slikovnica se može primijeniti u sva četiri nastavna područja: jezik, jezično izražavanje, književnost i medijska kultura. U nastavi književnosti, kojom se nastoji osposobiti učenike za samostalno čitanje te primanje informacija književnih djela, slikovnica se može koristiti kao lektira te pri interpretaciji pojedine priče. Pritom učenici razlikuju glavne i sporedne likove u priči te ih opisuju, određuju redoslijed događaja u priči odnosno fabulu, vrijeme i mjesto radnje, temu priče, razlikuju književne vrste, uočavaju radi li se o proznom ili poetskom tekstu u slikovnici i razlikuju njihove karakteristike, izdvajaju poruku ili pouku priče i dr. Također, učenici mogu uspoređivati slikovnicu s istoimenim književnim djelom za lektiru pri čemu iznose svoje doživljaje i stavove o sličnostima i razlikama u sadržaju, dojmu o djelu i dr. U nastavi jezičnog izražavanja, kojom se teži ka ostvarenju uspješne pismene i usmene komunikacije, učenici nakon pročitane slikovnice mogu pripovijedati o sadržaju slikovnice, priča iz slikovnice može poslužiti kao motivacija za opis pojedinog lika ili događaja iz priče, pisanje sastavka, pisma, obavijesti, pjesme, igrokaza, čestitke ili razglednice ovisno o temi slikovnice. Nadalje, slikovnica potiče učenike na interpretativno čitanje te čitanje s razumijevanjem (pri čemu nakon pročitane slikovnice učenici mogu ispunjavati nastavni listić u kojem su pitanja o priči), sažeto prepričavanje i zapisivanje pojedinog događaja iz slikovnice, raspravljanje o pojedinim situacijama iz slikovnice i dr. U nastavi jezika, kojom se učenike nastoji osposobiti za uspješno snalaženje u svakodnevnim priopćajnim situacijama, usvajanjem hrvatskog jezičnog standarda te poučavanjem sadržaja rječnika, gramatike, pravopisa i pravogovora, slikovnica se može koristiti kao

lingvometodički predložak za pronalaženje pojedinih vrsta riječi (imenica, glagola, pridjeva), riječi s ije/je te č/ć, riječi s velikim početnim slovima, uočavanje i prepoznavanje upravnog i neupravnog govora, razlikovanje književnog jezika od zavičajnog govora i dr. U nastavi medijske kulture, kojom se učenici nastoje osposobiti za komunikaciju s medijima te vrednovanjem istih, sadržaj i doživljaj pročitane slikovnice se može primjerice uspoređivati s istoimenim filmom ili kazališnom predstavom pri čemu učenici iznose svoje dojmove i stavove o pročitanoj odnosno pogledanoj djelu.

Sadržaji brojnih slikovnica su povezani s nastavnim sadržajima predmeta Priroda i društvo što zapravo potvrđuje mogućnost primjene slikovnice i u tom nastavnom predmetu. Slikovnica se u nastavi Prirode i društva može koristiti umjesto udžbenika pri čemu učenici na temelju priče iz slikovnice ponavljaju pojedino nastavno gradivo koje su prethodno učili ili kao motivacija za učenje novog gradiva. Naime, vrlo često se u slikovnicama mogu pronaći prirodna obilježja i motivi – često su glavni junaci životinje ili biljke, mjesto radnje je priroda, prikazuju se prirodne pojave, obilježja godišnjih doba, način života pojedine biljke ili životinje i sl. (npr. *Lav i ptica*), zatim se često spominju članovi obitelji, život u obitelji te obiteljske situacije (npr. *Ured za izgubljene stvari*), pojedina zanimanja ljudi (npr. *Alma dimnjačarka*) i sl., a postoje i tematske slikovnice koje govore o nekoj specifičnoj temi kao što je promet, ljudsko tijelo, zdravlje, očuvanje okoliša, ura (sat), dani u tjednu, pojedini blagdani, povijesni događaji i brojne druge. Vrlo su aktualne slikovnice koje govore o važnosti očuvanja okoliša od onečišćenja (npr. *Greta i divovi*) pri čemu do izražaja dolazi međupredmetna tema Održivi razvoj. Slikovnica u nastavi Likovne kulture može poslužiti kao motivacija za stvaranje likovnih uradaka različitim likovnim materijalima i tehnikama (npr. *Pastele u štrajku*), učenici mogu analizirati ilustracije u slikovnici pri čemu iznose svoja viđenja i mišljenja o likovnim materijalima i tehnikama kojima su ilustracije nastale, razvijati kritičko mišljenje prema likovnom stvaralaštvu te usporediti odnos slike i teksta u slikovnici. U nastavi glazbene kulture mogu se koristiti slikovnice koje govore o glazbi. One mogu govoriti o pojedinim instrumentima, sviranju ili pjevanju te se mogu koristiti kao motivacija za upoznavanje pojedinog instrumenta i učenje o njemu, zatim za učenje nove pjesme ili slušanje nove

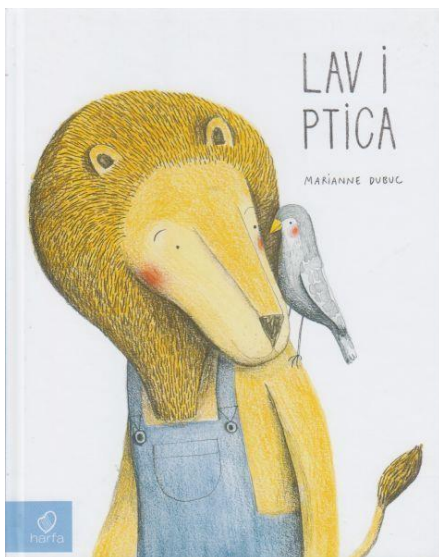
skladbe (npr. *Medo i klavir*). Također, na tržištu se mogu pronaći i slikovnice s dječjim pjesmama i brojalicama koje se mogu koristiti u nastavi Glazbene kulture pri učenju neke nove pjesme ili brojalice iz slikovnice, a neke od njih sadrže i notni zapis pjesme (npr. *Zeko i potočić*). Postoje i glazbene slikovnice koje priču oživljavaju slušanjem glazbe, odnosno glazbenih predložaka pojedine skladbe prilikom čitanja (npr. *Orkestar priča priču: Četiri godišnja doba*). Slikovnice koje bi se mogle koristiti u nastavi matematike jesu slikovnice s brojevima, geometrijskim likovima i sl. putem kojih ih učenici upoznaju (npr. *Ti nisi kao mi*). Osim navedenih postoji i matematička slikovnica u kojoj se nalaze brojne životinje, predmeti, geometrijski likovi i dr. koje učenici mogu prebrojavati čime uče brojeve i brojanje (npr. *Matematička slikovnica*), a postoji i slikovnica koja pomaže učenicima pri savladavanju tablice množenja (npr. *Tablica množenja*). Slikovnice se mogu koristiti kao motivacija za nastavni sat, ali i pri obradbi novog gradiva. Uz nastavni predmet Tjelesna i zdravstvena kultura veže se i međupredmetna tema Zdravlje pri čemu se u uvodnom ili završnom dijelu sata mogu koristiti slikovnice koje govore o higijeni, zdravom načinu života koji uključuje svakodnevno kretanje i konzumiranje zdravih prehrambenih namirnica (npr. *Pojedi sav špinat, Zlatokoso!*). Osim navedenog, pojedini sadržaji slikovnica spominju brojalice i dječje igre koje se mogu koristiti prilikom nastavnog sata Tjelesne i zdravstvene kulture, a može se spominjati i fizička aktivnost poput preskakanja vijače, dodavanje loptom i sl. (npr. *Superglista*). Osim u nastavi Hrvatskog jezika, ali i ostalih nastavnih predmeta razredne nastave, pojedine slikovnice se mogu koristiti i pri provođenju međupredmetnih tema pa se tako primjerice za Osobni i socijalni razvoj mogu primijeniti slikovnice koje govore o emocijama, empatiji, prihvatanju različitosti, suradnji, odgovornom ponašanju, rješavanju sukoba i dr. (npr. *Djedov tajni div, Vjeverice svađalice*).

5. METODIČKI MODELI ZA PRIMJENU ODABRANIH SLIKOVNICA U RAZREDNOJ NASTAVI

U nastavku slijede metodički modeli za primjenu 5 slikovnica u razrednoj nastavi. To su slikovnice *Lav i ptica*, *Ada Vijugica*, *znanstvenica*, *Fantastične leteće knjige g. Morrisa Lessmorea*, *Gospodin Nosko nalazi prijatelja* i *Priča o pčelama*. Odabrala sam ove slikovnice kako bih prikazala njihovu mogućnost primjene u nastavi Hrvatskog jezika u 3. i 4. razredu osnovne škole, od kojih su neke namijenjene za sat književnosti pri čemu se interpretira djelo, a neke za sat jezičnog izražavanja kojim se potiče stvaralački rad učenika. Razlog odabira navedenih slikovnica jest taj da je sadržaj svake vrlo zanimljiv, govore o aktualnim temama, imaju poruku ili poruku kojom učenike potiču na promišljanje te smatram da su primijenjene učenikovo dobi, predznanju, sposobnosti i iskustvu.

5.1. Marianne Dubuc, *Lav i Ptica*¹

Slika 18: Slikovnica *Lav i ptica*

Autorica i ilustratorica slikovnice *Lav i Ptica* je Marianne Dubuc. Njezini radovi uglavnom su slikovnice namijenjene djeci, ali i odraslima zbog snažne pouke koju ostavljaju. Riječ je o autorici koja radi primarno slikama pri čemu tekst gotovo i nije potreban, no uključen je kao smjerokaz kroz osnovnu priču. Likovi su najčešće životinje, a prilikom crtanja ilustracija koristi se različitim likovnim sredstvima i tehnikama. Osim što obiluju snažnim slikama, slikovnice obiluju i mnoštvom detalja. Slikovnica *Lav i ptica* govori o rađanju

neočekivanog prijateljstva slučajnim susretom lava i ptice. Priča započinje jednog vedrog, jesenskog dana kada lav obrađuje vrt pri čemu najednom začuje buku. Bila je to ptica s ozlijeđenim krilom kojoj je lav odlučio pomoći. Lav je shvatio da ptica ne

¹ Marianne Dubuc. Preuzeto 23.05.2020., s <https://blog.picturebookmakers.com/post/104317827956/marianne-dubuc>

može nastaviti put na jug sa svojim jatom pa joj je ponudio da s njim provede zimu. Tijekom cijele zime lav i ptica su zajedno uživali u lavljem toplom domu, ali i u svakodnevnim aktivnostima. Nakon jeseni i zime stiglo je proljeće. Vraćaju se ptice selice, a vraća se i ptica svome jatu i odlazi od lava. Lav je tužan jer ponovno ostaje sam, no miri se sa situacijom i nastavlja živjeti život bez ptice kako ga je živio i prije njezinog dolaska. Prolaze proljeće i ljeto, a ponovno dolazi jesen pa lav očekuje i dolazak ptice. Tužan je što ne vidi svoju prijateljicu pticu, no uskoro začuje neki zvuk. Bila je to ptica koja se vratila svome prijatelju lavu da opet skupa provedu još jednu hladnu zimu. Ovu slikovnicu čini predivnom upravo omjer slike i teksta. Slike su u prvom planu, jednostavne su, tople i dirljive, a teksta gotovo da i nema. Ilustracije u slikovnici obiluju detaljima, snažne su i prikazuju osjećaje koji su veoma važni i naglašeni u cijeloj slikovnici. Neke su stranice u slikovnici prazne, dok su neke djelomično popunjene pa kao da daju vremena za razmišljanje, nameću potrebu za razgovorom te omogućuju djeci slobodu u stvaranju i zamišljanju priče. Slikovnica obiluje porukama i poukama koje se ne mogu pronaći u pisanom obliku, već potiče čitatelja da do njih dođe samostalno, čitanjem slikovnice.

5.1.1. Priprava za izvedbu nastavnog sata (3. razred)

1. Nastavna jedinica: stvaranje zajedničke priče prema poticaju (na temelju slikovnice *Lav i ptica*, Marriane Dubuc) - ponavljanje
2. Domena: A. hrvatski jezik i komunikacija, B. književnost i stvaralaštvo
3. Tip nastavnoga sata: sat interpretacije i jezičnog izražavanja (blok sat)
4. Ključni pojmovi: slikovnica, zajednička priča prema poticaju
5. Metodički sustavi i pristupi: interpretativno-analitički, problemsko-stvaralački, korelacijsko-integracijski, komunikacijski sustav ²
6. Metode rada i strategije poučavanja: metoda razgovora, metoda čitanja (usmjereno čitanje, interpretativno čitanje, čitanje naglas), metoda rada na književnom tekstu, metoda pisanja, metoda usmenog izlaganja, Vennov dijagram
7. Socijalni oblici rada: frontalni, individualni i grupni oblik rada

² Sustavi i pristupi se navode u skladu s: Rosandić, D. (2005). *Metodika književnog odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Školska knjiga.

8. Nastavna sredstva: 5 slikovnica *Lav i ptica*, ploča, nastavni listić, bilježnica

9. Nastavna pomagala: kreda, olovka

10. Odgojno-obrazovni ishodi:

„A.3.1. *Učenik razgovara i govori tekstove jednostavne strukture (pažljivo i uljudno sluša sugovornika ne prekidajući ga u govoru).*“

„A.3.2. *Učenik sluša tekst i prepričava sadržaj poslušanoga teksta (sluša tekst prema zadanim smjernicama: unaprijed zadana pitanja i upute, odgovara na pitanja o poslušanome tekstu, postavlja pitanja o poslušanome tekstu, izražava mišljenje o poslušanome tekstu, razumije ulogu i korisnost slušanja).*“

„A.3.3. *Učenik čita tekst i pronalazi važne podatke u tekstu (uočava grafičku strukturu teksta: naslov, tijelo teksta, ilustracije i/ili fotografije, rubrike).*“

„A.3.4. *Učenik piše vođenim pisanjem jednostavne tekstove u skladu s temom (piše jednostavne tekstove prema zadanoj ili slobodno odabranoj temi, piše prema predlošcima za uvježbavanje pisanja (neposrednim promatranjem, zamišljanjem, predočavanjem)).*“

„A.3.5. *Učenik oblikuje tekst služeći se imenicama, glagolima i pridjevima, uvažavajući gramatička i pravopisna pravila (uočava glagolsku radnju, stanje ili zbivanje na oglednim primjerima, piše pridjeve uz imenice da bi stvorio življu i potpuniju sliku).*“

„B.3.1. *Učenik povezuje sadržaj i temu književnoga teksta s vlastitim iskustvom (iskazuje misli i osjećaje nakon čitanja književnoga teksta, prepoznaje temu književnoga teksta, povezuje temu književnoga teksta s vlastitim iskustvom, uspoređuje misli i osjećaje nakon čitanja teksta sa zapažanjima ostalih učenika, prepoznaje etičke vrijednosti teksta).*“

„B.3.2. *Učenik čita književni tekst i uočava pojedinosti književnoga jezika (prepoznaje i izdvaja temu književnoga teksta, prepoznaje redoslijed događaja, povezuje likove s mjestom i vremenom radnje, opisuje likove prema izgledu, ponašanju i govoru).*“

„B.3.4. *Učenik se stvaralački izražava prema vlastitome interesu potaknut različitim iskustvima i doživljajima književnog teksta (koristi se jezičnim vještinama, aktivnim rječnikom i temeljnim znanjima radi oblikovanja uradaka u kojima dolazi do izražaja*

kreativnost, originalnost i stvaralačko mišljenje, razvija vlastiti potencijal za stvaralaštvo).“

11. Korelacije:

11. 2. Međupredmetna: *Održivi razvoj* – „A.2.2. Uočava da u prirodi postoji međudjelovanje i međuovisnost“, *Osobni i socijalni razvoj* – „B.2.1. Opisuje i uvažava potrebe i osjećaje drugih“, *Priroda i društvo* – „B.3.2. Učenik zaključuje o promjenama i odnosima u prirodi te međusobnoj ovisnosti živih bića i prostora na primjerima iz svoga okoliša“, *Likovna kultura* – „B.3.1. Učenik povezuje likovno i vizualno umjetničko djelo s osobnim doživljajem, likovnim jezikom i tematskim sadržajem djela.“

12. Struktura i tijek nastavnoga sata (tablica u nastavku):

	Organizacija nastavnog sata/Aktivnost i potrebno vrijeme	Ishod i opis aktivnosti		Metodičko oblikovanje	Ishod Očekivanje
		Tijek nastavnog sata	Aktivnosti učenika		
Uvodni dio	Motivacija 12 min	Na početku nastavnog sata učitelj/ica crta Vennov dijagram. Pri vrhu prve kružnice upisuje riječ <i>LAV</i> , a pri vrhu druge kružnice upisuje riječ <i>PTICA</i> te učenicima objašnjava zadatak. Naime, učenici najprije trebaju sa što više riječi opisati lava kao životinju, a potom pticu (izgled, ponašanje, osobine životinja). Zatim se učenike upita: <i>Mogu li ove dvije životinje imati neke sličnosti? Koje su to sličnosti? Što mislite imaju li ove dvije životinje nešto zajedničko? Jesu li povezane? Kako su povezane?</i> te učitelj/ica odgovore učenika upisuje na ploču u Vennov dijagram, na mjesto gdje se dvije kružnice sijeku. Zatim upita učenike: <i>Sjećate li se neke priče u kojoj se spominju životinje lav ili ptica? Možete mi reći naslov takve priče?</i>	Učenici slušaju učitelja/icu, opisuju lava i pticu, odgovaraju na pitanja, iznose svoja mišljenja.	Metoda slušanja, metoda usmenog izlaganja, metoda razgovora, metoda čitanja (interpretativno i usmjereno čitanje), Vennov dijagram.	„A.3.1. Učenik razgovara i govori tekstove jednostavne strukture (pažljivo i uljudno sluša sugovornika ne prekidajući ga u govoru).“ „A.3.2. Učenik sluša tekst i prepričava sadržaj poslušanoga teksta (sluša tekst prema zadanim smjernicama: unaprijed zadana pitanja i upute, odgovara na pitanja o poslušanome tekstu, postavlja pitanja o poslušanome tekstu, izražava mišljenje o poslušanome tekstu, razumije ulogu i korisnost slušanja).“
	Najava i lokalizacija teksta 5 min	Učitelj/ica najavljuje učenicima čitanje slikovnice <i>Lav i ptica</i> . Dijeli učenike u 5 grupa po 4 učenika (ovisi o ukupnom broju učenika) te svakoj grupi daje slikovnicu. Pritom im daje uputu da listaju slikovnicu kao i učitelj/ica te da prate znak učitelja/ice kada da okrenu stranicu slikovnice kako bi svi istovremeno čitali slikovnicu. Upućuje ih da se udobno smjeste, pažljivo slušaju i da obrate pozornost na slike u slikovnici. Učitelj/ica govori nekoliko riječi o autorici slikovnice te započinje čitanje slikovnice.	Učenici pažljivo slušaju, listaju slikovnicu, pozorno gledaju ilustracije, promišljaju o pročitanome, odgovaraju na pitanja, iznose svoje doživljaje o pročitanom slikovnici.	Frontalni, individualni i grupni oblik rada.	„B.3.1. Učenik povezuje sadržaj i temu književnoga teksta s vlastitim iskustvom (iskazuje misli i osjećaje nakon čitanja književnoga teksta, prepoznaje temu književnoga teksta, povezuje temu književnoga teksta s vlastitim iskustvom, uspoređuje misli i osjećaje nakon čitanja teksta sa zapažanjima ostalih učenika, prepoznaje etičke vrijednosti teksta).“
	Interpretativno čitanje 7 min	Nakon pročitane slikovnice i kratke emocionalne stanke kako bi se učenicima slegnuli dojmovi, učitelj/ica razgovara s učenicima o slikovnici te ih navodi da pojedine odgovore pronađu i iščitaju iz slikovnice. <i>Kakve je osjećaje u vama izazvala ova slikovnica? Opisuju li pridjevi iz Vennovog dijagrama lava i pticu iz slikovnice? Zašto? Kakav je lav iz slikovnice? Kako izgleda? Kako se ponaša? Kakva je ptica iz slikovnice? Kako izgleda? Kako se ponaša? Koji se osjećaji pojavljuju u slikovnici? Primjećujete li povezanost godišnjih doba i likova odnosno životinja? Objasnite.</i>			„B.3.2. Učenik čita književni tekst i uočava pojedinosti književnoga jezika (prepoznaje redoslijed događaja, povezuje likove s mjestom i vremenom radnje, opisuje likove
	Interpretacija 15 min				

				prema izgledu, ponašanju i govoru).“
Najava vježbe 1 min	Učitelj/ica zapisuje naslov i autora slikovnice na ploču i najavljuje učenicima zajedničko stvaranje priče prema slikovnici <i>Lav i ptica</i> u 5 grupa po 4 učenika kako su već i raspoređeni.	Učenici slušaju.	Metoda slušanja, metoda usmenog izlaganja. Frontalni oblik rada.	„A.3.1. Učenik razgovara i govori tekstove jednostavne strukture (pažljivo i uljudno sluša sugovornika ne prekidajući ga u govoru).“ „A.3.2. Učenik sluša tekst i prepričava sadržaj poslušanoga teksta (razumije ulogu i korisnost slušanja).“
Upute za rad, priprema učenika za pisanje 8 min	Učitelj/ica učenicima objašnjava zadatak. S obzirom na to da je jako malo teksta u slikovnici, zadatak učenika će biti da svaka grupa od 4 učenika napiše 2-5 rečenica za svaku dvostranicu slikovnice, na način da ispričaju kratku priču o onome što vide i kako su doživjeli to što vide na stranicama slikovnice. Slikovnica je podijeljena na 5 dijelova. Kada svaka od 5 grupa napiše svoju kratku priču prema zadanim stranicama slikovnice, kratke priče svake grupe će se spojiti te će na taj način učenici zajednički stvoriti priču prema ilustracijama u slikovnici. Naime, svaka grupa ima slikovnicu u kojoj su stranice označene papirićima s brojevima i različitih su boja koje označavaju ime pojedine grupe. Papirićima su označene stranice (6 ili 7 dvostranica) za koje učenici trebaju napisati kratak tekst (2-5 rečenica po dvostranici). Učenici tekst pišu u polja na nastavnom listiću koji će im učitelj/ica podijeliti. Broj s papirića odgovara broju pojedinog polja. Nakon što svi učenici završe svoj zadatak, uradci će se pročitati zajedničkim listanjem slikovnice kao na početku sata, ali pritom će jedan učenik-predstavnik iz svoje grupe čitati napisane rečenice za one stranice slikovnice koje su im bile zadane. Učitelj/ica daje uputu da rečenice iz slikovnice mogu pomoći u osmišljavanju rečenica za pojedinu stranicu slikovnice i da ih, ukoliko žele, mogu iskoristiti pri pisanju kratke priče. Nadalje, naglašava učenicima da pažljivo prouče slike i detalje u slikovnici, da obrate pozornost na izmjenu godišnjih doba i njihov utjecaj na likove u slikovnici te da budu maštoviti prilikom pisanja. Također, smiju prolistati slikovnicu da znaju što se događa u	Učenici slušaju upute za izvršavanje zadatka, ponavljaju upute za izvršenje zadatka.	Metoda slušanja, metoda usmenog izlaganja, metoda razgovora . Frontalni oblik rada.	„A.3.1. Učenik razgovara i govori tekstove jednostavne strukture (pažljivo i uljudno sluša sugovornika ne prekidajući ga u govoru).“ „A.3.2. Učenik sluša tekst i prepričava sadržaj poslušanoga teksta (razumije ulogu i korisnost slušanja).“

Glavni dio		slikovnici prije i poslije stranica koje su im zadane kako bi zajednička priča bila povezana. Prije početka izvršavanja zadatka, učitelj/ica pita učenike je li im zadatak jasan te zamoli jednog od učenika da ponovi zadatak. Učitelj/ica dijeli nastavne listiće sa zadatkom.			
	Pisanje 15 min	Učenicima su podijeljeni nastavni listići sa zadatkom te započinju pisanje kratke priče. Dok učenici pišu kratku priču, učitelj/ica zapisuje podatke o slikovnici (o kojima su govorili u uvodnom dijelu sata) na ploču.	Učenici pišu kratku priču.	Metoda slušanja, metoda rada na književnom tekstu, metoda pisanja, metoda razgovora Grupni oblik rada.	„A.3.1. Učenik razgovara i govori tekstove jednostavne strukture (pažljivo i uljudno sluša sugovornika ne prekidajući ga u govoru).“ „A.3.4. Učenik piše vođenim pisanjem jednostavne tekstove u skladu s temom (piše jednostavne tekstove prema zadanoj ili slobodno odabranoj temi, piše prema predlošcima za uvježbavanje pisanja (neposrednim promatranjem, zamišljanjem, predočavanjem)).“ „A.3.5. Učenik oblikuje tekst služeći se imenicama, glagolima i pridjevima, uvažavajući gramatička i pravopisna pravila (uočava glagolsku radnju, stanje ili zbivanje na oglednim primjerima, piše pridjeve uz imenice da bi stvorio življu i potpuniju sliku).“ „B.3.4. Učenik se stvaralački izražava prema vlastitome interesu potaknut različitim iskustvima i doživljajima književnog teksta (koristi se jezičnim vještinama, aktivnim rječnikom i temeljnim znanjima radi oblikovanja uradaka u kojima dolazi do izražaja kreativnost, originalnost

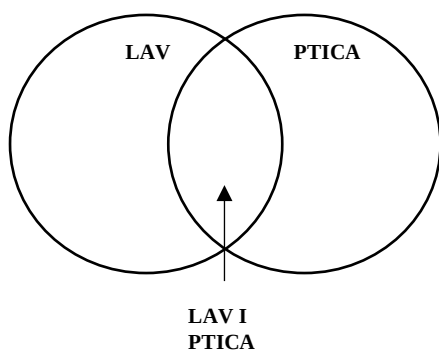
					i stvaralačko mišljenje, razvija vlastiti potencijal za stvaralaštvo).“ „B.3.2. Učenik čita književni tekst i uočava pojedinosti književnoga jezika (prepoznaje redoslijed događaja, povezuje likove s mjestom i vremenom radnje, opisuje likove prema izgledu, ponašanju i govoru).“
	Čitanje uradaka 12 min	Nakon izvršenog zadatka, čitaju se uradci svake grupe na način opisan u fazi sata <i>Upute za rad, priprema učenika za pisanje</i>. Na ovaj način učenici zajednički stvaraju priču prema slikama u slikovnici.	Učenici čitaju svoje uratke.	Metoda slušanja, metoda čitanja (čitanje naglas), metoda usmenog izlaganja. Frontalni oblik rada.	„A.3.1. Učenik razgovara i govori tekstove jednostavne strukture (pažljivo i uljudno sluša sugovornika ne prekidajući ga u govoru).“ „A.3.2. Učenik sluša tekst i prepričava sadržaj poslušanoga teksta (razumije ulogu i korisnost slušanja).“
	Rasprava o napisanom tekstu 5 min	Nakon pročitanih uradaka odnosno priče koje su učenici zajednički napisali, učitelj/ica raspravlja o napisanoj priči postavljajući pitanja učenicima: <i>Kako ste se osjećali prilikom pisanja priče? Jeste li zadovoljni kako je priča ispričana? Biste li drukčije prepričali neki dio iz slikovnice? Koji dio i kako biste ga vi prepričali?</i>	Učenici slušaju, odgovaraju na pitanja, iznose svoja mišljenja.	Metoda slušanja, metoda razgovora . Frontalni i individualni oblik rada.	„A.3.1. Učenik razgovara i govori tekstove jednostavne strukture (pažljivo i uljudno sluša sugovornika ne prekidajući ga u govoru).“ „A.3.2. Učenik sluša tekst i prepričava sadržaj poslušanoga teksta (odgovara na pitanja o poslušanome tekstu, postavlja pitanja o poslušanome tekstu, izražava mišljenje o poslušanome tekstu, razumije ulogu i korisnost slušanja).“
Završni dio	Sinteza 10 min	Učitelj/ica pohvaljuje učenike, zatim ih pita: <i>Što biste rekli koja je tema ove slikovnice? Ima li priča pouku ili poruku? Koji? Što biste rekli kakav je odnos slike i teksta u ovoj slikovnici? Ima li više slika ili teksta? Sviđa li vam se što</i>	Učenici slušaju, odgovaraju na pitanja, zapisuju	Metoda usmenog izlaganja, metoda razgovora	„A.3.1. Učenik razgovara i govori tekstove jednostavne strukture (pažljivo i uljudno sluša

	ova slikovnica ima jako malo teksta? Zašto? Što biste rekli kakve su onda slike u slikovnici kada je teksta jako malo? Nakon što je učitelj/ica zapisao/zapisala temu slikovnice i pouke/poruke na ploču, učenici prepisuju sve podatke s ploče u svoje bilježnice.	podatke s ploče.	, metoda pisanja. Frontalni i individualni oblik rada.	sugovornika ne prekidajući ga u govoru).“ „A.3.2. Učenik sluša tekst i prepričava sadržaj poslušanoga teksta (odgovara na pitanja o poslušanome tekstu, postavlja pitanja o poslušanome tekstu, izražava mišljenje o poslušanome tekstu, razumije ulogu i korisnost slušanja).“ „A.3.3. Učenik čita tekst i pronalazi važne podatke u tekstu (uočava grafičku strukturu teksta: naslov, tijelo teksta, ilustracije i/ili fotografije, rubrike).“ „B.3.1. Učenik povezuje sadržaj i temu književnoga teksta s vlastitim iskustvom (prepoznaje etičke vrijednosti teksta).“ „B.3.2. Učenik čita književni tekst i uočava pojedinosti književnoga jezika (prepoznaje i izdvaja temu književnoga teksta).“
Sadržaji koji se koriste u aktivnostima:	Sadržaji HJ: zajedničko stvaranje kratke priče pomoću ilustracija iz slikovnice. Sadržaji PID: uočavanje izmjene godišnjih doba i njihov utjecaj na životinje. Sadržaji LK: opisivanje ilustracija (materijali, likovne tehnike, likovni elementi i kompozicijska načela). Sadržaji ODR: objašnjavanje na koji način je u prirodi sve povezano. Sadržaji OSR: opisivanje kako su se osjećali likovi iz priče.			
Primjeri vrednovanja za učenje i/ili vrednovanja kao učenje uz upute:	Primjer vrednovanja: - <u>za učenje</u>: lista procjene (opažanje i bilježenje učenikova rada tijekom sata). - <u>kao učenje</u>: lista samoprocjene (3 pitanja sa skalom procjene od 1 do 5).			
Aktivnost u kojima je vidljiva	Analiziranje ilustracija u slikovnici, osmišljavanje kratke priče.			

interdisciplinarnost:		
Poveznice na multimedijске i interaktivne sadržaje:	/	

13. Plan ploče:

Vennov dijagram

Lav i ptica

Marianne Dubbuc

Tema: prijateljstvo lava i ptice

Likovi: Lav: vrijedan, pažljiv, spreman pomoći, suosjećajan, druželjubiv, velik

Ptica: ozlijeđena, mala, izgubljena, sretna, ushićena

Osjećaji u priči: sreća, tuga, iznenađenost, ushićenost, razočaranost

Poruka/pouka priče: npr. Prijateljstvo se može održati unatoč razdvojenosti.

Život je ljepši u dvoje.

14. Prilozi

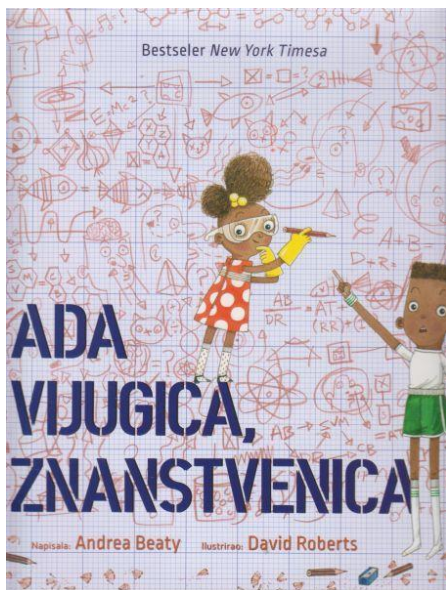
NASTAVNI LISTIĆ – Slikovnica *Lav i ptica*

ZADATAK: Napiši 2-5 rečenica za one stranice koje su označene papirićima. Rečenice pišeš za obje stranice na kojoj se nalazi papirić s brojem. Rečenice piši redom u polja označena brojevima. Broj s papirića odgovara broju pojedinog polja.

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.

5.2. Andrea Beaty i David Roberts, *Ada Vijugica, znanstvenica*

Slika 19: Slikovnica *Ada Vijugica, znanstvenica*

Autorica slikovnice *Ada Vijugica, znanstvenica* je Andrea Beaty. Napisala je brojne knjige za djecu među kojima je ova slikovnica prva koja je prevedena na hrvatski jezik. Unatoč tomu što je diplomirala biologiju i računalne znanosti i što je mnogo godina radila u računalnoj industriji, u konačnici je ipak odlučila pisati slikovnice i knjige za djecu te im na taj način približiti knjige i čitanje. Ilustrator ove slikovnice je David Roberts, a osim ove slikovnice ilustrirao je i mnoge druge knjige autorice Andree Beaty, kao i knjige brojnih drugih autora. Čisto bijela podloga u slikovnici ispunjena je vrlo detaljnim i šarenim ilustracijama, a odabir milimetarskog papira na naslovnoj stranici i unutarnjim „koricama“ slikovnice izvrsno se uklapa u samu priču slikovnice u kojoj je glavna junakinja mala znanstvenica, djevojčica Ada. Slikovnica je pisana u stihovima koji sadrže ritam i rimu, ali i određenu dozu humora. Naime, ova slikovnica govori o djevojčici imenom Ada Marie koja nije progovorila ni riječ sve dok nije navršila tri godine, a onda je počela postavljati brojna pitanja na koja je htjela pronaći odgovore istražujući svijet koji ju okružuje pritom stvarajući nered. Kako je rasla Ada, tako je rastao i broj pitanja koja su joj se pojavljivala. Tako je jednog proljetnog dana, nakon što je osjetila grozan smrad, odlučila istražiti otkuda isti smrad dolazi radeći već spomenuti nered. Međutim, čak i nakon što su ju roditelji poslali u kaznu da razmisli o svojim postupcima i ponašanju, njena je želja za znanjem bila toliko velika da je ispisala cijeli zid prostorije kako bi došla do odgovora na pitanja. Roditelji su ju teško pratili, no cijelo vrijeme pružali su joj punu podršku u pronalasku odgovora na njena pitanja. Naime, ova slikovnica govori o vrlo znatiželjnoj i kreativnoj djevojčici koja me podsjeća na darovito dijete kojem je potrebna puna podrška njegove okoline kako bi uspio ostvariti svoj potencijal i zadovoljiti želju za znanjem. Također, uči djecu da se upornost isplati unatoč brojnim

neuspjesima koji se pojavljuju na putu do željenog cilja, da trebaju slijediti svoje snove te im se nastoje približiti znanost i žene u znanosti na zanimljiv i humorističan način. Ime glavnog lika, Ada Marie, potječe od imena dviju ženskih znanstvenica, Ade Lovelace i Marie Curie, koje su svijet dovele do velikih znanstvenih otkrića pa tako ova slikovnica daje podršku djevojčicama i potiče ih da se bave znanošću.

5.2.1. Priprava za izvedbu nastavnog sata (3. razred)

1. Nastavna jedinica: Andrea Beaty i David Roberts, slikovnica *Ada Vijugica, znanstvenica*

2. Domena: B. književnost i stvaralaštvo

3. Tip nastavnoga sata: sat književnosti (izgled i ponašanje lika - ponavljanje)

4. Ključni pojmovi: slikovnica, izgled i ponašanje lika

5. Metodički sustavi i pristupi: interpretativno-analitički, problemsko-stvaralački, korelacijsko-integracijski, komunikacijski sustav

6. Metode rada i strategije poučavanja: metoda razgovora, metoda čitanja (usmjereno čitanje, interpretativno čitanje, čitanje naglas), metoda rada na književnom tekstu, metoda pisanja, metoda usmenog izlaganja, grozdovi

7. Socijalni oblici rada: frontalni i individualni oblik rada

8. Nastavna sredstva: 5 slikovnica *Ada Vijugica, znanstvenica*, ploča, bilježnica

9. Nastavna pomagala: kreda, olovka, slika Ade Vijugice, slike znanstvenica (Ade Lovelace i Marie Curie)

10. Odgojno-obrazovni ishodi:

„A.3.1. Učenik razgovara i govori tekstove jednostavne strukture (pažljivo i uljudno sluša sugovornika ne prekidajući ga u govorenju).“

„A.3.2. Učenik sluša tekst i prepričava sadržaj poslušanoga teksta (sluša tekst prema zadanim smjernicama: unaprijed zadana pitanja i upute, odgovara na pitanja o poslušanome tekstu, postavlja pitanja o poslušanome tekstu, izdvaja nepoznate riječi, pretpostavlja značenje riječi na temelju sadržaja teksta i upotrebljava ih, izražava mišljenje o poslušanome tekstu, razumije ulogu i korisnost slušanja).“

„A.3.3. Učenik čita tekst i pronalazi važne podatke u tekstu (uočava grafičku strukturu teksta: naslov, tijelo teksta, ilustracije i/ili fotografije, rubrike, odgovara na pitanja o pročitanim tekstu, postavlja pitanja o pročitanim tekstu, pronalazi i objašnjava

podatke u grafičkim prikazima, prepoznaje nepoznate riječi i pronalazi njezino značenje na temelju sadržaja teksta i u rječniku).“

„B.3.1. Učenik povezuje sadržaj i temu književnoga teksta s vlastitim iskustvom (iskazuje misli i osjećaje nakon čitanja književnoga teksta, prepoznaje temu književnoga teksta, povezuje temu književnoga teksta s vlastitim iskustvom, navodi sličnosti i razlike između sadržaja i teme književnoga teksta i vlastitoga životnog iskustva, uspoređuje misli i osjećaje nakon čitanja teksta sa zapažanjima ostalih učenika, prepoznaje etičke vrijednosti teksta).“

„B.3.2. Učenik čita književni tekst i uočava pojedinosti književnoga jezika (prepoznaje i izdvaja temu književnoga teksta, opisuje likove prema izgledu, ponašanju i govoru, uočava ritam, rimu i usporedbu u poeziji za djecu, uočava ponavljanja u stihu, strofi ili pjesmi, uočava emocionalnost i slikovitost teksta, uočava posebnost poetskog izraza: slikovitost, zvučnost i ritmičnost).“

11. Korelacije:

11.1. Unutarpredmetna: *Hrvatski jezik i komunikacija* – „A.3.4. Učenik piše vođenim pisanjem jednostavne tekstove u skladu s temom, A.3.5. Učenik oblikuje tekst služeći se imenicama, glagolima i pridjevima, uvažavajući gramatička i pravopisna pravila“, *Kultura i mediji* – „C.3.1. Učenik pronalazi podatke koristeći se različitim izvorima primjerenima dobi učenika.“

11. 2. Međupredmetna: *Osobni i socijalni razvoj* – „A.2.3. Razvija osobne potencijale“, *Priroda i društvo* – „A.B.C.D.3.1. Učenik uz usmjeravanje objašnjava rezultate vlastitih istraživanja prirode, prirodnih i/ili društvenih pojava i/ili različitih izvora informacija“, *Likovna kultura* – „B.3.1. Učenik povezuje likovno i vizualno umjetničko djelo s osobnim doživljajem, likovnim jezikom i tematskim sadržajem djela“, *Matematika* – „E.3.1. Služi se različitim prikazima podataka“, *Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije* – „C.2.2. Učenik uz učiteljevu pomoć ili samostalno djelotvorno provodi jednostavno pretraživanje informacija u digitalnome okružju“, *Učiti kako učiti* – „A.2.1. 1. Upravljanje informacijama - Uz podršku učitelja ili samostalno traži nove informacije iz različitih izvora i uspješno ih primjenjuje pri rješavanju problema.“

12. Struktura i tijek nastavnoga sata (tablica u nastavku):

	Organizacija nastavnog sata/Aktivnost i potrebno vrijeme	Ishod i opis aktivnosti		Metodičko oblikovanje	Ishod Očekivanje
		Tijek nastavnog sata	Aktivnosti učenika		
Uvodni dio	Doživljajno spoznajna motivacija 7 min	Na početku nastavnog sata učitelj/ica prikazuje sliku djevojčice Ade koja je glavni lik slikovnice te potiče učenike da na temelju njezinog izgleda pokušaju razmisliti o čemu bi priča mogla govoriti: <i>Što mislite što ova djevojčica voli raditi? Što želi postati? Kako izgleda? Možete li po izgledu zaključiti nešto o ovoj djevojčici? Ima li neke detalje na sebi koji otkrivaju što voli raditi?</i> Zatim ih učitelj/ica upita: <i>Sigurna sam da ste čuli za znanstvenike. Tko su oni? Što oni rade? Zašto to rade? Jesu li znanstvenici samo muške osobe ili postoje i žene znanstvenice? Što mislite ima li više muških ili ženskih znanstvenica? Zašto? Zate li ime nekog znanstvenika, svedjedno je li muškarac ili žena? Koje? Biste li vi voljeli biti znanstvenici? Zašto? Što biste istraživali?</i> Učitelj/ica objašnjava učenicima kako tijekom prošlosti žene nisu smjele biti znanstvenice jer društvo to nije dopuštalo i bila su drugačija vremena nego što su danas te spominje dvije žene znanstvenice koje su došle do velikih znanstvenih otkrića – Adu Lovelace i Marie Curie te pokazuje njihove fotografije. Učitelj/ica govori učenicima što su one otkrile i zašto su važna njihova otkrića.	Učenici slušaju, opisuju djevojčicu sa slike, odgovaraju na pitanja, izriču svoje mišljenje.	Metoda slušanja, metoda usmenog izlaganja, metoda razgovora. Frontalni i individualni oblik rada.	„A.3.1. Učenik razgovara i govori tekstove jednostavne strukture (pažljivo i uljudno sluša sugovornika ne prekidajući ga u govorenju).“ „A.3.2. Učenik sluša tekst i prepričava sadržaj poslušnoga teksta (razumije ulogu i korisnost slušanja).“
	Najava i lokalizacija teksta 2 min	Učitelj/ica najavljuje učenicima čitanje slikovnice <i>Ada Vijugica, znanstvenica</i> . Dijeli učenike u 5 grupa po 4 učenika (ovisi o ukupnom broju učenika) te svakoj grupi daje po jednu slikovnicu. Pritom im daje uputu da listaju slikovnicu kao i učitelj/ica te da prate znak učitelja/ice kada da okrenu stranicu slikovnice kako bi svi istovremeno čitali slikovnicu. Upućuje ih da se udobno smjeste, pažljivo slušaju i da obrate pozornost na slike u slikovnici. Učitelj/ica objašnjava učenicima kako je djevojčica Ada dobila ime upravo po one dvije znanstvenice o kojima je učitelj/ica prethodno pričao/la. Nadalje, govori nekoliko riječi o autorici slikovnice te započinje čitanje slikovnice.	Učenici slušaju.	Metoda slušanja, metoda usmenog izlaganja. Frontalni i grupni oblik rada.	„A.3.1. Učenik razgovara i govori tekstove jednostavne strukture (pažljivo i uljudno sluša sugovornika ne prekidajući ga u govorenju).“ „A.3.2. Učenik sluša tekst i prepričava sadržaj poslušnoga teksta (razumije ulogu i korisnost slušanja).“
Glavni	Interpretativno čitanje	Učitelj/ica interpretativno čita slikovnicu.	Učenici pažljivo slušaju, listaju	Metoda slušanja, metoda čitanja	„A.3.1. Učenik razgovara i govori tekstove jednostavne strukture (pažljivo i

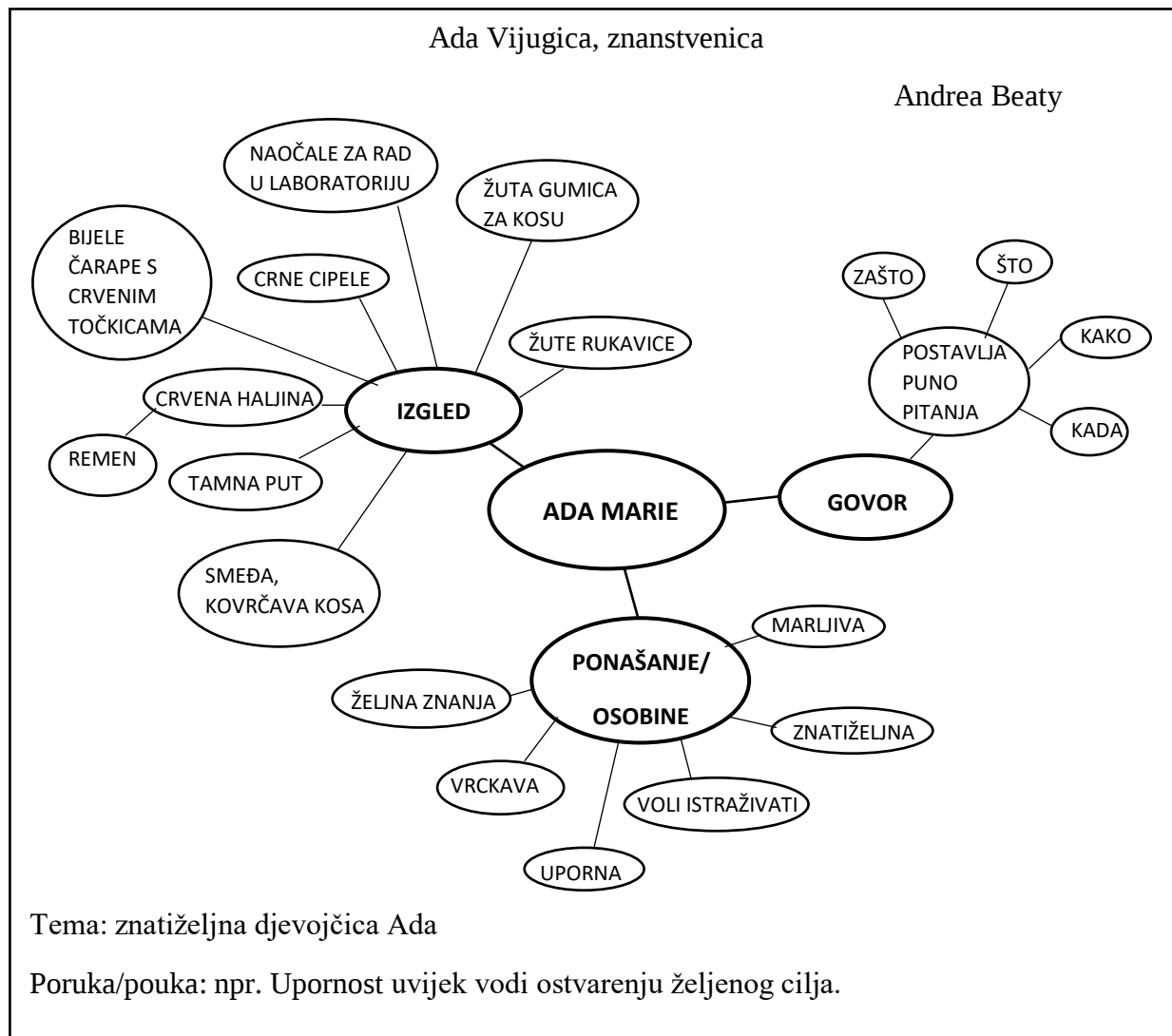
6 min		slikovnicu, pozorno gledaju ilustracije.	(interpretativno i usmjereno čitanje). Frontalni oblik rada.	uljudno sluša sugovornika ne prekidajući ga u govorenju).“ „A.3.2. Učenik sluša tekst i prepričava sadržaj poslušanoga teksta (razumije ulogu i korisnost slušanja).“
Emocionalno intelektualna stanka 10 sek	Učitelj/ica učenicima omogućuje stanku kako bi im se slegnuli doživljaji o pročitanoj slikovnici te kako bi mogli svoje doživljaje usmeno izraziti.	Učenici promišljaju o pročitanoj.	/	/
Objava doživljaja 2 min	Učitelj/ica potiče učenike na izražavanje doživljaja nakon pročitane slikovnice te ih upita: <i>Kako vam se svidjela ova slikovnica? Što vam se posebno svidjelo? Što vam se nije svidjelo?</i>	Učenici iznose svoje doživljaje o pročitanoj slikovnici.	Metoda slušanja, metoda razgovora. Frontalni i individualni oblik rada.	„A.3.1. Učenik razgovara i govori tekstove jednostavne strukture (pažljivo i uljudno sluša sugovornika ne prekidajući ga u govorenju).“ „A.3.2. Učenik sluša tekst i prepričava sadržaj poslušanoga teksta (razumije ulogu i korisnost slušanja).“ „B.3.1. Učenik povezuje sadržaj i temu književnoga teksta s vlastitim iskustvom (uspoređuje misli i osjećaje nakon čitanja teksta sa zapažanjima ostalih učenika).“
Interpretacija 20 min	Učitelj/ica zapisuje naslov i autora slikovnice na ploču te upućuje učenike da podatke prepisu u bilježnice. Učenici još jednom izražajno čitaju slikovnicu na glas. Učitelj/ica ih podsjeća da izražajno čitaju te im daje uputu da prilikom čitanja obrate pozornost na nepoznate riječi ukoliko ih ima. Prilikom čitanja napraviti će se kratka stanka nakon svake pročitane stranice kako bi učenici rekli nepoznatu riječ (ukoliko je ima), a učitelj/ica je zapisuje na ploču. Učitelj/ica proziva svaki put pojedinog učenika iz svake grupe. Nakon pročitane slikovnice učitelj/ica objašnjava nepoznate riječi s ploče - najprije pita učenike znaju li oni možda što bi	Učenici slušaju, prepisuju podatke s ploče, izražajno čitaju slikovnicu, postavljaju pitanja.	Metoda slušanja, metoda usmenog izlaganja, metoda čitanja (interpretativno čitanje), metoda rada na književnom tekstu,	„A.3.1. Učenik razgovara i govori tekstove jednostavne strukture (pažljivo i uljudno sluša sugovornika ne prekidajući ga u govorenju).“ „A.3.2. Učenik sluša tekst i prepričava sadržaj poslušanoga teksta (sluša tekst prema zadanim smjernicama: unaprijed zadana pitanja

	pojedina riječ značila te ukoliko znaju da ju objasne ostalim učenicima. Nakon što su sve nepoznate riječi objašnjene, učitelj/ica razgovara s učenicima o slikovnici te ih te ih navodi da pojedine odgovore pronađu i iščitaju iz slikovnice (učitelj/ica proziva pojedinog učenika da iščita primjer iz slikovnice). <i>Što biste rekli nakon pročitane slikovnice, tko je od vas na početku sata najbliži opisao djevojčicu Adu? Zašto su je nazvali vijugicom, a zašto znanstvenicom? Kako je puno ime maloj znanstvenici? Po kome je to ime dobila? Kakva je bila Ada kada je bila jako mala djevojčica? Kako se ponašala? Je li što govorila? Sjećate li se gdje se Ada popela kada je izgovorila svoju prvu riječ s 3 godine? Sjećate li se koja je to bila riječ? Kakva je bila Ada kada je narasla i krenula u školu? Kako se ponašala? Što je govorila? Što je Ada željela istražiti? Što je prvo zaključila, otkuda dolazi smrad? Što se dogodilo s mačkom? Što mislite je li mačka bila uzrok smrada? Zašto su se roditelji naljutili na Adu? Što su joj rekli? Kako se Ada osjećala? Zašto? Kako se Ada ponašala kad je bila u kazni, u sobi? Kako su reagirali roditelji kad su vidjeli ispisane zidove sobe? Jesu li se ljutili na Adu? Što su napravili? Je li na kraju priče Ada pronašla uzrok smrada? Jeste li se vi ikada osjećali kao znanstvenik/znanstvenica? Zašto? Što biste vi istraživali? Zašto?</i> Nakon razgovora o slikovnici učitelj/ica upućuje učenike na zajedničko opisivanje Ade pomoću grozdova. Učitelj/ica na sredini ploče crta grozd u kojem upisuje ADA MARIE, a zatim taj grozd povezuje s još tri grozda u kojem upisuje riječi IZGLED, PONAŠANJE/OSOBINE, GOVOR. Svaki od tri grozda i njegove kategorije trebaju biti različite boje od ostalih. Zadatak učenika je da opišu Adu prema izgledu, ponašanju/osobinama i govoru tako da na svaki od tri nacrtana grozda ispisuju riječi koje opisuju Adu s obzirom na izgled, ponašanje i govor. <i>Kakva je Ada prema izgledu – odjeća, obuća, kosa/frizura, boja kože? Kakva je Ada prema ponašanju? Koje su njene osobine? Kakva je Ada s obzirom na govor? Priča li puno ili malo? Postavlja li pitanja? Koja? Prije početka izvršavanja zadatka, učitelj/ica pita učenika je li im zadatak jasan te zamoli jednog od učenika da ponovi zadatak.</i> Učenici izgovaraju riječi koje opisuju Adu, a učitelj/ica ih upisuje na ploču. Nakon što su učenici opisali Adu pomoću grozdova, učitelj/ica im dijeli nastavne listiće s	Učenici odgovaraju na pitanja, iznose svoja mišljenja. Učenici opisuju djevojčicu Adu, zapisuju podatke s ploče, lijepe nastavni listić u bilježnicu.	metoda razgovora , metoda pisanja, grozdovi. Frontalni i individualni oblik rada.	i upute, odgovara na pitanja o poslušanome tekstu, postavlja pitanja o poslušanome tekstu, izdvaja nepoznate riječi, pretpostavlja značenje riječi na temelju sadržaja teksta i upotrebljava ih, izražava mišljenje o poslušanome tekstu, razumije ulogu i korisnost slušanja).“ „A.3.3. Učenik čita tekst i pronalazi važne podatke u tekstu (odgovara na pitanja o pročitane tekstu, postavlja pitanja o pročitane tekstu, pronalazi i objašnjava podatke u grafičkim prikazima, prepoznaje nepoznate riječi i pronalazi njezino značenje na temelju sadržaja teksta i u rječniku).“ „B.3.1. Učenik povezuje sadržaj i temu književnoga teksta s vlastitim iskustvom (iskazuje misli i osjećaje nakon čitanja književnoga teksta, prepoznaje temu književnoga teksta, povezuje temu književnoga teksta s vlastitim iskustvom, navodi sličnosti i razlike između sadržaja i teme književnoga teksta i vlastitoga životnog iskustva, uspoređuje misli i osjećaje nakon čitanja teksta sa zapažanjima ostalih učenika, prepoznaje etičke vrijednosti teksta).“ „B.3.2. Učenik čita književni tekst i uočava pojedinosti književnoga jezika (prepoznaje i
--	--	---	---	---

Završni dio		grozdovima te prepisuju podatke s ploče. Učenici lijepe nastavni listić u svoje bilježnice. Zatim učitelj/ica upita učenike: <i>Što biste rekli koja je tema ove slikovnice? Ima li ova priča poruku ili poruku? Koju?</i> Učitelj/ica zapisuje temu i poruku/pouku slikovnice na ploču koju učenici prepisuju u svoje bilježnice.			izdvaja temu književnoga teksta, opisuje likove prema izgledu, ponašanju i govoru, uočava emocionalnost i slikovitost teksta).“
	Sinteza 5 min	Učitelj/ica upućuje učenike na analiziranje odnosa slike i teksta u slikovnici postavljajući pitanja: <i>Kakav je odnos slike i teksta u ovoj slikovnici? Ima li više slika ili teksta? Kakve su slike odnosno ilustracije u slikovnici? Je li priča pisana u prozi ili u stihovima? Po čemu ste to zaključili? Tko bi mi ponovio što je stih u pjesmi? Što je kitica u pjesmi? Jesu li sve kitice jednake po broju stihova u ovoj slikovnici? Što je rima u pjesmi? Ima li u ovoj slikovnici rime?</i> Učitelj/ica proziva pojedine učenike da pročitaju primjer stiha, kitice i rime iz slikovnice.	Učenici slušaju, odgovaraju na pitanja, iznose svoja mišljenja.	Metoda slušanja, metoda razgovora, metoda rada na književnom tekstu. Frontalni i individualni oblik rada.	„A.3.1. Učenik razgovara i govori tekstove jednostavne strukture (pažljivo i uljudno sluša sugovornika ne prekidajući ga u govorenju).“ „A.3.2. Učenik sluša tekst i prepričava sadržaj poslušnoga teksta (razumije ulogu i korisnost slušanja).“ „A.3.3. Učenik čita tekst i pronalazi važne podatke u tekstu (uočava grafičku strukturu teksta: naslov, tijelo teksta, ilustracije i/ili fotografije, rubrike).“ „B.3.2. Učenik čita književni tekst i uočava pojedinosti književnoga jezika (uočava ritam, rimu i usporedbu u poeziji za djecu, uočava ponavljanja u stihu, strofi ili pjesmi, uočava emocionalnost i slikovitost teksta, uočava posebnost poetskog izraza: slikovitost, zvučnost i ritmičnost).“
	Samostalni rad učenika 3 min	Učitelj/ica učenicima zadaje zadatak da zamisle da su Ada znanstvenica i da zapišu u bilježnicu nekoliko pitanja na koja bi voljeli dobiti odgovore, što bi oni voljeli istražiti. Učitelj/ica proziva nekoliko učenika da pročitaju što su zapisali. Zatim im zadaje domaću zadaću u kojoj će svaki učenik pokušati pronaći odgovore na pitanja koja je postavio. Obavezno je da učenik odgovori na barem jedno pitanje koje je zapisao, a može i na sva pitanja ukoliko želi.	Učenici slušaju, pišu u bilježnice, čitaju svoju uratku, ponavljaju upute zadatka.	Metoda slušanja, metoda usmenog izlaganja, metoda pisanja, metoda čitanja	„A.3.1. Učenik razgovara i govori tekstove jednostavne strukture (pažljivo i uljudno sluša sugovornika ne prekidajući ga u govorenju).“ „A.3.2. Učenik sluša tekst i prepričava

		Učenici se prilikom pronalaska odgovora na svoja pitanja smiju koristiti različitim izvorima informacija: Internetom, udžbenicima, časopisima, knjigama i sl. Učitelj/ica pita učenike je li im zadatak jasan te zamoli jednog od učenika da ponovi zadatak. Na idućem nastavnom satu učenici čitaju domaće zadaće.		(čitanje naglas). Frontalni i individualni oblik rada.	<i>sadržaj poslušanoga teksta</i> (razumije ulogu i korisnost slušanja).“
Sadržaji koji se koriste u aktivnostima:	<i>Sadržaji HJ:</i> opisivanje slike djevojčice Ade prema vlastitom doživljaju, opisivanje djevojčice Ade pomoću grozdova. <i>Sadržaji PID:</i> istraživanje različitih izvora informacija kako bi učenici pronašli odgovore na postavljena pitanja. <i>Sadržaji LK:</i> opisivanje ilustracija (materijali, likovne tehnike, likovni elementi i kompozicijska načela). <i>Sadržaji MAT:</i> prikazivanje podataka (opisivanje lika) pomoću grozdova. <i>Sadržaji IKT:</i> pretraživanje informacija u digitalnome okružju kako bi učenici pronašli odgovore na postavljena pitanja.				
Primjeri vrednovanja za učenje i/ili vrednovanja kao učenje uz upute:	Primjer vrednovanja: - <u>za učenje</u> : lista procjene (opažanje i bilježenje učenikova rada tijekom sata). - <u>kao učenje</u> : lista samoprocjene (3 pitanja sa skalom procjene od 1 do 5).				
Aktivnost u kojima je vidljiva interdisciplinarnost:	Opisivanje djevojčice Ade, interpretacija priče iz slikovnice, istraživanje/pretraživanje informacija.				
Poveznice na multimedijske i interaktivne sadržaje:	/				

13. Plan ploče:

14. Prilozi

Prilog 1: Slika djevojčice Ade Vijugice, znanstvenice

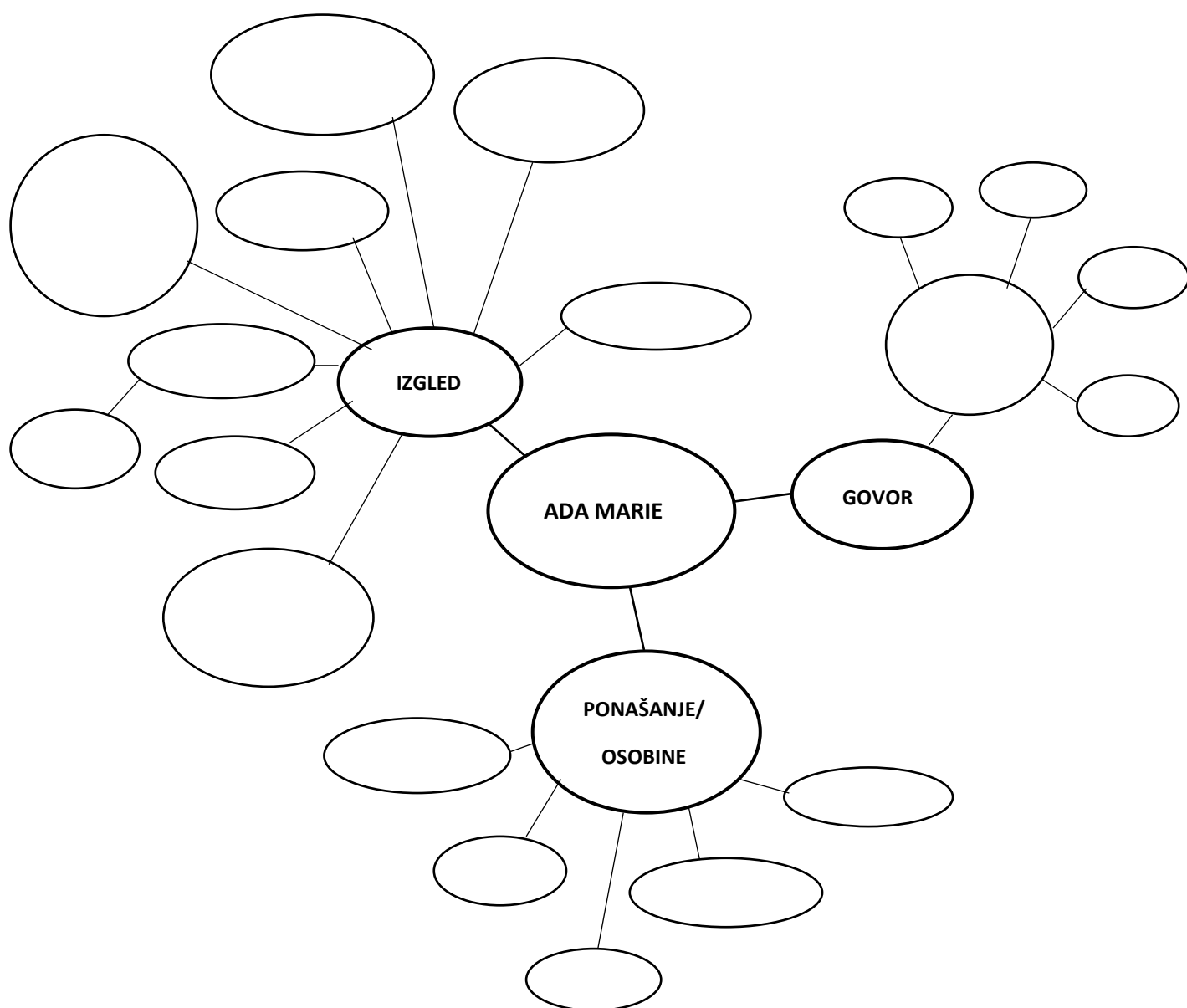
Prilog 2: Fotografije znanstvenica Ade Lovelace i Marie Curie³

³ Ada Lovelace. Preuzeto 23.05.2020., s https://simple.wikipedia.org/wiki/Ada_Lovelace

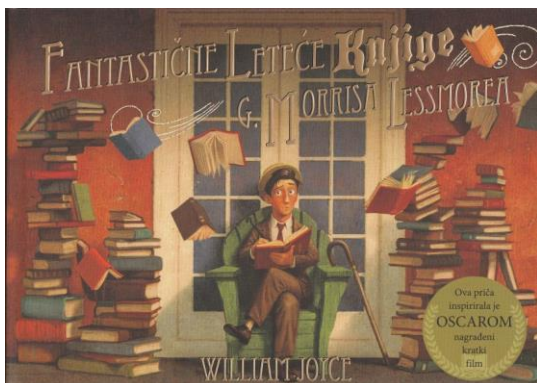
Marie Curie. Preuzeto 23.05.2020., s <https://www.amazon.com/Journal-Marie-Curie-Notebook-Diary/dp/1982068639>

NASTAVNI LISTIĆ – Izgled i ponašanje lika

5.3. William Joyce i Joe Bluhm, *Fantastične leteće knjige* g. Morrisa Lessmorea

Slika 20: Slikovnica *Fantastične leteće knjige*
g. Morrisa Lessmorea

Autor slikovnice *Fantastične leteće knjige* g. Morrisa Lessmorea je William Joyce. Napisao je brojne dječje knjige, a ova se smatra najosobnijom pričom u cijeloj njegovoj karijeri. Osim knjige, realiziran je i istoimeni kratki animirani film koji je dobio Oscara, a osmišljena je i inovativna aplikacija. Ilustrator ove

slikovnice je Joe Bluhm, dizajner, karikaturist i Oscarom nagrađeni ilustrator koji je objavio dvije knjige, a ovo mu je prva ilustrirana knjiga. Ona govori o piscu Morrisu Lessmoreu koji je jako volio priče i knjige te je pisao knjigu o svome životu. Međutim, jednoga je dana snažan vjetar uništio cijeli grad pa tako i riječi iz njegove knjige. Lutao je uništenim gradom i ugledao damu koja leti nebom, koju su vukle leteće knjige. Dama mu je poslala jednu leteću knjigu koja ga je odvela do knjižnice u kojoj su stanovale sve leteće knjige. Otada je Morris živio u knjižnici s letećim knjigama, brinuo se o njima, renovirao ih je, čitao, ali i dijelio s drugim sugrađanima. Nakon nekoliko godina Morris je ostario pa su se sada knjige brinule o njemu, a kada je ispisao posljednju stranicu svoje knjige, pozdravio je sve leteće knjige i odlučio je otići. Nakon Morrisovog odlaska na vratima knjižnice se pojavljuje djevojčica koju dočekuje Morrisova knjiga koju je ostavio prije odlaska te ju djevojčica započinje čitati. Ilustracije u knjizi nestvarne događaje prikazuju vrlo realno, a listanje knjige podsjeća na izmjenu kadrova u pomalo starinskom filmu s obzirom da ilustracije vrlo detaljno i jasno prikazuju događaje (snažan vjetar koji uništava cijeli grad pa i riječi iz Morrisove knjige, posljedice na izgled grada nakon snažnog vjetra, izgled knjižnice s letećim knjigama i dr.). Nadalje, tijekom čitanja slikovnice može se uočiti da crno-bijeli prizori postaju obojeni kada se pojavi dama s letećim knjigama i kada sugrađani uzimaju i otvaraju knjigu koju im daje Morris čime se nastoji osvijestiti čitatelja da knjige upotpunjuju čovjekov život i čine ga sretnijim, a da knjige pritom „oživljavaju“. Iako je kraj priče pomalo tužan jer g. Morris odlazi iz knjižnice,

zapravo je i sretan jer u knjižnicu dolazi djevojčica koja preuzima mjesto g. Morrisa i nastavlja se brinuti o letećim knjigama. Briga i ljubav g. Morrisa podsjeća čitatelje kako se treba ponašati prema knjigama, ali i koliko su knjige važne za čovjekov život. Ova slikovnica sadrži nekoliko pouka od kojih pojedine pouke „imaju dubinu“ te je upravo zato, osim djeci, namijenjena i odraslima.

5.3.1. Priprava za izvedbu nastavnog sata (4. razred)

1. Nastavna jedinica: William Joyce i Joe Bluhm, slikovnica *Fantastične leteće knjige g. Morrisa Lessmorea*

2. Domena: B. književnost i stvaralaštvo

3. Tip nastavnoga sata: sat književnosti (uvod, središnji dio i završetak u priči - ponavljanje)

4. Ključni pojmovi: slikovnica, uvod, središnji dio i završetak

5. Metodčki sustavi i pristupi: interpretativno-analitički, problemsko-stvaralački, korelacijsko-integracijski, komunikacijski sustav

6. Metode rada i strategije poučavanja: metoda razgovora, metoda čitanja (usmjereno čitanje, interpretativno čitanje, čitanje naglas), metoda slušanja, metoda rada na književnom tekstu, metoda pisanja, metoda usmenog izlaganja

7. Socijalni oblici rada: frontalni i individualni oblik rada, rad u paru

8. Nastavna sredstva: slikovnica *Fantastične leteće knjige g. Morrisa Lessmorea*, ploča, bilježnica, nastavni listić

9. Nastavna pomagala: kreda, olovka

10. Odgojno-obrazovni ishodi:

„A.4.1. Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom (razgovara i govori prema zadanoj ili slobodnoj temi, poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama).“

„A.4.3. Učenik čita tekst i prepričava sadržaj teksta služeći se bilješkama (povezuje grafičku strukturu teksta i sadržaj, objašnjava nepoznate riječi: na temelju vođenoga razgovora, zaključivanja na temelju konteksta, s pomoću rječnika nakon čitanja teksta).“

„B.4.1. Učenik izražava doživljaj književnoga teksta u skladu s vlastitim čitateljskim iskustvom (povezuje doživljaj i razumijevanje književnoga teksta s vlastitim misaonim

i emotivnim reakcijama na tekst, povezuje sadržaj, temu i motive teksta s vlastitim iskustvom, pokazuje radoznalost, sklonost i znatiželju za komunikaciju s književnim tekstom, razgovara s drugim učenicima o vlastitome doživljaju teksta, prepoznaje vrijedne poruke i mudre izreke, argumentira vlastite doživljaje i zaključuje o uočenim vrijednostima književnoga teksta).“

„B.4.2. Učenik čita književni tekst i objašnjava obilježja književnoga teksta (prepoznaje obilježja proznih tekstova: događaj, likovi, pripovjedne tehnike).“

„B.4.3. Učenik čita književne tekstove prema vlastitome interesu i obrazlaže svoj izbor (razgovara o izabranome i pročitanoj književnom djelu).“

„B.4.4. Učenik se stvaralački izražava potaknut književnim tekstom, iskustvima i doživljajima (koristi se jezičnim vještinama, aktivnim rječnikom i temeljnim znanjima radi oblikovanja uradaka u kojima dolazi do izražaja kreativnost, originalnost i stvaralačko mišljenje).“

11. Korelacije:

11.1. Unutarpredmetna: *Hrvatski jezik i komunikacija* – „A.4.4. Učenik piše tekstove prema jednostavnoj strukturi, A.4.5. Učenik oblikuje tekst primjenjujući znanja o imenicama, glagolima i pridjevima uvažavajući gramatička i pravopisna pravila“, *Kultura i mediji* – „C.4.1. Učenik izdvaja važne podatke koristeći se različitim izvorima primjerenima dobi.“

11. 2. Međupredmetna: *Likovna kultura* – „C.4.1. Učenik povezuje umjetničko djelo s iskustvima iz svakodnevnog života te društvenim kontekstom“, *Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije* – „A.2.1. Učenik prema savjetu odabire odgovarajuću digitalnu tehnologiju za obavljanje zadatka“, *Osobni i socijalni razvoj* – „B.2.1. Opisuje i uvažava potrebe i osjećaje drugih“, *Građanski odgoj i obrazovanje* – „C.2.2. Promiče solidarnost u školi.“

12. Struktura i tijek nastavnoga sata (tablica u nastavku):

	Organizacija nastavnog sata/Aktivnost i potrebno vrijeme	Ishod i opis aktivnosti		Metodičko oblikovanje	Ishod Očekivanje
		Tijek nastavnog sata	Aktivnosti učenika		
Uvodni dio	Doživljajno spoznajna motivacija 7 min	Na početku nastavnog sata učitelj/ica upućuje učenike da sjednu u krug te im najavljuje čitanje slikovnice, međutim ne otkriva njen naziv, već zapisuje riječi <i>LETJETI, PISAC, KNJIŽNICA, FANTASTIČNO, VJETAR, KNJIGE</i> na ploču te upućuje učenike da razmisle i pokušaju pomoću napisanih riječi pogoditi u čemu bi slikovnica mogla govoriti. Prije početka izvršavanja zadatka, učitelj/ica pita učenika je li im zadatak jasan te zamoli jednog od učenika da ponovi zadatak. Učenici iznose svoje ideje o sadržaju slikovnice.	Učenici slušaju upute zadatka, ponavljaju upute zadatka, iznose svoje ideje i mišljenja.	Metoda slušanja, metoda usmenog izlaganja, metoda razgovora. Frontalni i individualni oblik rada.	„A.4.1. Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom (razgovara i govori prema zadanoj ili slobodnoj temi, poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama).“
	Najava i lokalizacija teksta 1 min	Učitelj/ica upućuje učenike da se udobno smjeste, pažljivo slušaju i da obrate pozornost na slike, ali i nepoznate riječi u slikovnici. Učitelj/ica govori nekoliko riječi o autoru slikovnice, o tome kako je priča nastala te započinje čitanje slikovnice. Prilikom čitanja vodi računa da svi učenici vide ilustracije u slikovnici.	Učenici slušaju.	Metoda slušanja, metoda usmenog izlaganja.	„A.4.1. Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom (poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama).“
Glavni dio	Interpretativno čitanje 5 min	Učitelj/ica interpretativno čita slikovnicu.	Učenici pažljivo slušaju, pozorno gledaju ilustracije.	Metoda slušanja, metoda čitanja (interpretativno i usmjereno čitanje). Frontalni oblik rada.	„A.4.1. Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom (poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama).“
	Emocionalna intelektualna stanka 10 sek	Učitelj/ica učenicima omogućuje stanku kako bi im se slegnuli doživljaji o pročitanoj slikovnici te kako bi mogli svoje doživljaje usmeno izraziti.	Učenici promišljaju o pročitanoj.	/	/

Objava doživljaja 2 min	Učitelj/ica potiče učenike na izražavanje doživljaja nakon pročitane slikovnice te ih upita: <i>Kakve je osjećaje u vama izazvala ova slikovnica?</i> Učenici se vraćaju na mjesto sjedenja.	Učenici iznose svoje doživljaje o pročitanoj slikovnici.	Metoda slušanja, metoda razgovora . Frontalni i individualni oblik rada.	„A.4.1. Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom (razgovara i govori prema zadanoj ili slobodnoj temi, poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama).“
Interpretacija 20 min	Učitelj/ica zapisuje naslov i autora slikovnice na ploču te upućuje učenike da podatke prepisu u bilježnice. Zatim provjerava je li tijekom čitanja slikovnice bilo nepoznatih riječi te ukoliko ih je bilo objašnjava ih učenicima. Učitelj/ica razgovara s učenicima o slikovnici te ih navodi da pojedine odgovore pronađu i iščitaju iz slikovnice (učitelj/ica daje slikovnicu pojedinim učenicima da iščitaju primjere). <i>Što biste rekli nakon pročitane slikovnice, tko je od vas na početku sata najslabije opisao sadržaj slikovnice? Tko je glavni lik? Kako mu je ime? Što je bio po zanimanju? Što je na početku priče radio? Što se onda dogodilo? Što se dogodilo s knjigom koju je pisao g. Morris? Što mislite kako osjećao g. Morris nakon snažnog vjetrova? Zašto? Koga je sreo dok je lutao ulicama? Što je učinila ta dama? Sjećate li se kako je ta knjiga izgledala? Gdje je knjiga dovela g. Morrisa? Kako je izgledalo to mjesto? Opišite to mjesto. Što je sve g. Morris radio u knjižnici? Što mislite je li mu bilo dosadno? Kako se g. Morris osjećao među knjigama? Po čemu to zaključujete? Je li knjige držao samo za sebe ili ih je dijelio s drugim ljudima? Što mislite zašto ih je dijelio drugim ljudima? Kako su se knjige ponašale prema g. Morrisu? Što je bilo s knjigom g. Morrisa s početka priče, s onom knjigom iz koje su se izbrisale riječi tijekom snažnog vjetrova? Kako završava priča? Što biste vi učinili da ste na mjestu djevojčice s kraja priče? Volite li čitati knjige? Zašto? Kakve knjige volite čitati? Koju knjigu biste preporučili svojim prijateljima da ju pročitaju? Koliko često čitate knjige (osim lektire)? Idete li u knjižnice? Kako se osjećate u knjižnici? Kako se treba ponašati prema knjigama koje posudimo u knjižnici? Bi li vam bilo dosadno da morate ići u knjižnicu svaki dan i brinuti se o knjigama kao g. Morris? Imate li neke knjige doma? Kako se ponašate prema njima? Čitate li ih? Brinete li se o knjigama? Što biste rekli kada knjige „ožive“? Zašto? Što mislite može li svaka</i>	Učenici slušaju, prepisuju podatke s ploče, postavljaju pitanja, odgovaraju na pitanja, iznose svoja mišljenja.	Metoda slušanja, metoda usmenog izlaganja, metoda rada na književnom tekstu, metoda razgovora , metoda pisanja. Frontalni i individualni oblik rada.	„A.4.1. Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom (razgovara i govori prema zadanoj ili slobodnoj temi, poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama).“ „A.4.3. Učenik čita tekst i prepričava sadržaj teksta služeći se bilješkama (objašnjava nepoznate riječi: na temelju vođenoga razgovora, zaključivanja na temelju konteksta, s pomoću rječnika nakon čitanja teksta).“ „B.4.1. Učenik izražava doživljaj književnoga teksta u skladu s vlastitim čitateljskim iskustvom (povezuje doživljaj i razumijevanje književnoga teksta s vlastitim misaonim i emotivnim reakcijama na tekst, povezuje sadržaj, temu i motive teksta s vlastitim iskustvom, pokazuje radoznalost, sklonost i znatiželju za komunikaciju s književnim tekstom, razgovara s drugim učenicima o vlastitome

Završni dio		osoba pronaći knjigu za sebe koja će mu biti zanimljiva za čitanje? Volite li više pročitati knjigu ili pogledati istoimeni film? Zašto? Što biste rekli koja je tema ove slikovnice? Ima li ova slikovnica poruku ili poruku? Koju? Zatim ih učitelj/ica pita: <i>Tko bi mi ponovio što je fabula? Koji su dijelovi fabule? Biste li mogli odrediti dijelove fabule ove priče, odnosno uvod, rasplet i zaplet? Koje biste događaje smjestili u uvod, koje u zaplet, a koje u rasplet?</i> Učitelj/ica zapisuje podatke na ploču uz pomoć učenika tijekom nastavnog sata (učenici govore odgovore, a učitelj/ica ih zapisuje), a učenici ih istovremeno s učiteljem/učiteljicom prepisuju u svoje bilježnice.			doživljaju teksta, prepoznaje vrijedne poruke i mudre izreke, argumentira vlastite doživljaje i zaključuje o uočenim vrijednostima književnoga teksta).“ „B.4.2. Učenik čita književni tekst i objašnjava obilježja književnoga teksta (prepoznaje obilježja proznih tekstova: događaj, likovi, pripovjedne tehnike).“ „B.4.3. Učenik čita književne tekstove prema vlastitome interesu i obrazlaže svoj izbor (razgovara o izabranome i pročitanoj književnom djelu).“
	Sinteza 3 min	Nakon što su učenici prepisali podatke s ploče, učitelj/ica upućuje učenike na analiziranje odnosa slike i teksta u slikovnici postavljajući pitanja: <i>Kakav je odnos slike i teksta u ovoj slikovnici? Ima li više slika ili teksta? Kakve su slike odnosno ilustracije u slikovnici? Je li priča pisana u prozi ili u stihovima? Po čemu to zaključujete? Jeste li primijetili da u ovoj slikovnici pojedini crno-bijeli prizori postaju šareni? Što mislite zašto se to događa? Što se time želi postići?</i>	Učenici slušaju, odgovaraju na pitanja, iznose svoja mišljenja.	Metoda slušanja, metoda razgovora, metoda rada na književnom tekstu. Frontalni i individualni oblik rada.	„A.4.1. Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom (razgovara i govori prema zadanoj ili slobodnoj temi, poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama).“ „A.4.3. Učenik čita tekst i prepričava sadržaj teksta služeći se bilješkama (povezuje grafičku strukturu teksta i sadržaj).“ „B.4.1. Učenik izražava doživljaj književnoga teksta u skladu s vlastitim čitateljskim iskustvom (povezuje doživljaj i razumijevanje književnoga teksta s vlastitim mislima i emotivnim reakcijama na tekst, argumentira vlastite doživljaje i zaključuje o uočenim

				vrijednostima književnoga teksta).“
Samostalni rad učenika 7 min	Nakon što učenici ponove što je fabula i dijelove fabule u priči, učitelj/ica dijeli učenicima nastavne listiće u kojima ponavljaju isto, a rješavaju ih u paru. Nakon što su učenici riješili nastavni listić, čitaju rješenja. Učitelj/ica govori učenicima o istoimenom kratkom animiranom filmu koji je nagrađen Oscarom. Zadaće im za domaću zadaću da pogledaju kratki film pomoću Interneta (YouTube) te da odgovore na pitanja s nastavnog listića (pitanja se nalaze s druge strane već dobivenog nastavnog listića). Učenici će napisane odgovore čitati na idućem nastavnom satu.	Učenici slušaju upute zadatka, rješavaju nastavni listić, čitaju napisano.	Metoda slušanja, metoda usmenog izlaganja, metoda pisanja, Metoda čitanja (čitanje naglas). Frontalni i individualni oblik rada, rad u paru.	„A.4.1. Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom (poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama).“ „B.4.4. Učenik se stvaralački izražava potaknut književnim tekstom, iskustvima i doživljajima (koristi se jezičnim vještinama, aktivnim rječnikom i temeljnim znanjima radi oblikovanja uradaka u kojima dolazi do izražaja kreativnost, originalnost i stvaralačko mišljenje).“
Sadržaji koji se koriste u aktivnostima:	Sadržaji HJ: određivanje dijelova fabule u priči. Sadržaji LK: uočavanje odnosa između slike i teksta. Sadržaji IKT: korištenje digitalne tehnologije za obavljanje domaće zadaće. Sadržaji OSR: suosjećanje i opisivanje kako se osjećao lik iz priče. Sadržaji GOO: objašnjavanje važnosti solidarnosti.			
Primjeri vrednovanja za učenje i/ili vrednovanja kao učenje uz upute:	Primjer vrednovanja: - <u>za učenje</u>: izlazna kartica (razumijevanje priče i dijelova fabule). - <u>kao učenje</u>: 3 pitanja sa skalom procjene od 1 do 5.			
Aktivnost u kojima je vidljiva interdisciplinarnost:	Interpretacija priče iz slikovnice.			
Poveznice na multimedijske i interaktivne sadržaje:	https://www.youtube.com/watch?v=Ad3CMri3hOs			

13. Plan ploče:

Fantastične leteće knjige g. Morrisa Lessmorea	
	William Joyce
Tema: leteće knjige g. Morrisa Lessmorea	
Likovi: g. Morris Lessmore: pisac, drag, darežljiv, osjećajan, voli pomoći	
Poruka/pouka: npr. Knjiga je čovjekov najbolji prijatelj.	

14. Prilozi

NASTAVNI LISTIĆ – Uvod, središnji dio i završetak u priči

1) ZADATAK: Poredaj rečenice prema redoslijedu događaja u priči koristeći brojeve od 1 do 9.

- ___ Dolazak djevojčice koju dočeka leteća knjiga g. Morrisa.
- ___ G. Morris svako jutro na balkonu piše knjigu.
- ___ G. Morris brine se o knjigama koje dijeli s ostalim ljudima.
- ___ G. Morrisa luta ulicama i sreće damu koju vuku leteće knjige.
- ___ Nakon mnogo vremena g. Morris je ostario i knjige se brinu o njemu.
- ___ Snažan vjetar uništava sve pa čak i riječi iz knjige g. Morrisa.
- ___ Dolazak snažnog vjetra.
- ___ Leteća knjiga koju mu je dama poslala dovodi ga do knjižnice.
- ___ G. Morris piše zadnju stranicu svoje knjige i odlazi.

2) ZADATAK: Razvrstaj rečenice iz prethodnog zadatka. Broj u zagradi označava koliko rečenica pripada određenom dijelu fabule.

UVOD (2): _____

SREDIŠNJI DIO (4): _____

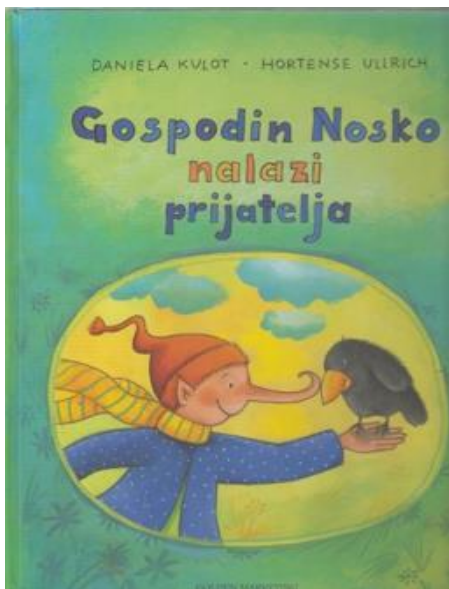
ZAVRŠETAK (3): _____

ZADATACI ZA DOMAĆU ZADAĆU:

- 1) Pogledaj kratak film na YouTube-u pod imenom *Fantastične leteće knjige g. Morrisa Lessmorea* (trajanje filma – 15:07).
- 2) Nakon pogledanog filma odgovori na pitanja u bilježnicu:
 1. Napiši dojam o kratkom animiranom filmu *Fantastične leteće knjige g. Morrisa Lessmorea*.
 2. Je li ti se više svidjela slikovnica ili kratki animirani film *Fantistične knjige g. Morrisa Lessmorea*? Zašto?
 3. Jesi li prilikom gledanja kratkog animiranog filma doznao/doznala neke nove informacije koje se ne spominju u slikovnici? Napiši ih.

5.4. Daniela Kulot i Hortense Ullrich, *Gospodin Nosko nalazi prijatelja*

Slika 21: Slikovnica *Gospodin Nosko nalazi prijatelja*

Autorice ove slikovnice su Daniela Kulot i Hortense Ullrich, Daniela Kulot je njemačka autorica i ilustratorica koja je napisala i ilustrirala mnoge knjige za djecu te je dobitnica brojnih nagrada. Hortense Ullrich je također njemačka autorica koja je napisala brojne knjige za djevojčice. Mnoge knjige ove dvije autorice prevedene su na više od dvadeset jezika. Slikovnica *Gospodin Nosko nalazi prijatelja* govori o prijateljstvu i prihvaćanju različitosti. Glavni likovi su gospodin Nosko i ptica Gavran. Naime, g. Nosko ima leteći šal koji mu omogućuje

letenje. Međutim, iako je bio sretan što može letjeti, bio je tužan što nema prijatelja, a krivac je bilo njegovo hodajuće drvo u kojem je stanovao i koje je stalno mijenjalo mjesto boravišta pa se nije mogao ni s kime sprijateljiti. Jednoga je dana došao do zaključka da potraži podstanara koji će živjeti s njim jer će tako zauvijek imati prijatelja, ali prilikom potrage za prijateljem tražio je onoga koji je znao letjeti. Tako je jednoga dana naišao na jato gavrana, sprijateljio se s jednim od njih koji zna čitati, ali ne zna letjeti. G. Nosko i Gavran su se jako dobro slagali sve dok jedan dan g. Nosko nije odlučio da idu na izlet letenjem. Tada se g. Nosko naljutio na Gavrana jer je skakutao umjesto da je letio na što se Gavran odselio. Obojica su bila jako tužna, g. Nosko nije mogao pronaći drugog prijatelja koji je kao Gavran. No, ponovno je sreo jato gavrana, potražio je svog prijatelja i saznao od drugih gavrana da njegov prijatelj zapravo nije znao letjeti. G. Nosko se osjećao jako loše jer je povrijedio Gavrana i krenuo je u potragu za njim, a kada ga je pronašao, ispričao mu se i pozvao ga da opet stanuju u hodajućem drvu. G. Nosko shvatio je da mu Gavran može biti najbolji prijatelj iako ne zna letjeti. Ova slikovnica sadrži ilustracije koje su toplih i vedrih boja, maštovite i s mnoštvom detalja, pogotovo prostorije hodajućeg stabla. Također, do izražaja dolazi prikazivanje emocija glavnih likova koje se pojavljuju:

sreća, tuga, zabrinutost, razočarenje, ljutnja, uzbuđenje i dr. U slikovnici se može uočiti ravnopravan odnos slike i teksta pri kojem tekst izvrsno prati ilustracije. Ova priča poučava čitatelje da je jedna od osobina pravog prijateljstva prihvaćanje različitosti, da trebamo prihvatiti krivnju kada pogriješimo te da se tada trebamo ispričati osobi koju smo povrijedili.

5.4.1. Priprava za izvedbu nastavnog sata (4. razred)

1. Nastavna jedinica: pisanje pisma (na temelju slikovnice *Gospodin Nosko nalazi prijatelja*, Daniela Kulot i Hortense Ullrich) - ponavljanje

2. Domena: A. hrvatski jezik i komunikacija, B. književnost i stvaralaštvo

3. Tip nastavnoga sata: sat interpretacije i jezičnog izražavanja (blok sat)

4. Ključni pojmovi: slikovnica, pismo, tema

5. Metodički sustavi i pristupi: interpretativno-analitički, problemsko-stvaralački, korelacijsko-integracijski, komunikacijski sustav

6. Metode rada i strategije poučavanja: metoda razgovora, metoda čitanja (usmjereno čitanje, interpretativno čitanje, čitanje naglas), metoda rada na književnom tekstu, metoda pisanja, metoda usmenog izlaganja

7. Socijalni oblici rada: frontalni i individualni oblik rada

8. Nastavna sredstva: slikovnica *Gospodin Nosko nalazi prijatelja*, ploča, nastavni listić, bilježnica

9. Nastavna pomagala: kreda, olovka, loptica

10. Odgojno-obrazovni ishodi:

„A.4.1. Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom (razgovara i govori prema zadanoj ili slobodnoj temi, poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama).“

„A.4.3. Učenik čita tekst i prepričava sadržaj teksta služeći se bilješkama (povezuje grafičku strukturu teksta i sadržaj, objašnjava nepoznate riječi: na temelju vođenoga razgovora, zaključivanja na temelju konteksta, s pomoću rječnika nakon čitanja teksta).“

„A.4.4. Učenik piše tekstove prema jednostavnoj strukturi (piše tekstove poštujući strukturu: uvod, razrada i zaključak).“

„A.4.5. Učenik oblikuje tekst primjenjujući znanja o imenicama, glagolima i pridjevima uvažavajući gramatička i pravopisna pravila (funkcionalno upotrebljava riječi, sintagme i rečenice u skladu s dinamikom učenja s obzirom na jezični razvoj, funkcionalno primjenjuje jezična znanja).“

„B.4.1. Učenik izražava doživljaj književnoga teksta u skladu s vlastitim čitateljskim iskustvom (povezuje doživljaj i razumijevanje književnoga teksta s vlastitim misaonim i emotivnim reakcijama na tekst, povezuje sadržaj, temu i motive teksta s vlastitim iskustvom, pokazuje radoznalost, sklonost i znatiželju za komunikaciju s književnim tekstom, razgovara s drugim učenicima o vlastitom doživljaju teksta, prepoznaje vrijedne poruke i mudre izreke, argumentira vlastite doživljaje i zaključuje o uočenim vrijednostima književnoga teksta).“

„B.4.4. Učenik se stvaralački izražava potaknut književnim tekstom, iskustvima i doživljajima (koristi se jezičnim vještinama, aktivnim rječnikom i temeljnim znanjima radi oblikovanja uradaka u kojima dolazi do izražaja kreativnost, originalnost i stvaralačko mišljenje, stvara različite individualne uratke).“

11. Korelacije:

11. 2. Međupredmetna: *Osobni i socijalni razvoj* – „B.2.2. Razvija komunikacijske kompetencije“, *Likovna kultura* – „C.4.1. Učenik povezuje umjetničko djelo s iskustvima iz svakodnevnog života te društvenim kontekstom“, *Zdravlje* – „B.2.2.C Uspoređuje i podržava različitosti.“

12. Struktura i tijek nastavnoga sata (tablica u nastavku):

	Organizacija nastavnog sata/Aktivnost i potrebno vrijeme	Ishod i opis aktivnosti		Metodičko oblikovanje	Ishod Očekivanje
		Tijek nastavnog sata	Aktivnosti učenika		
Uvodni dio	Motivacija 20 min	Učitelj/ica upućuje učenike da sjednu u krug te im najavljuje i objašnjava igru koju će igrati. Naime, učitelj/ica će baciti lopticu nekom od učenika i kada baci lopticu izreći će što je za nju prijateljstvo. Zatim će tako učiniti svaki učenik i loptica se baca dok svi učenici ne dođu na red. Isti odgovori bi se trebali izbjegavati. Nakon odigrane igre, učitelj/ica započinje razgovor o prijateljstvu te upita učenike: <i>Kako vi birate prijatelja? Jesu li vam bitne njegove osobine, izgled, ponašanje? Što mislite kakvi ste vi prijatelji? Zašto to mislite? Kako se po vama treba ponašati dobar prijatelj?</i>	Učenici slušaju učitelja/icu, iznose svoja mišljenja, odgovaraju na pitanja.	Metoda slušanja, metoda usmenog izlaganja, metoda razgovora, metoda čitanja (interpretativno i usmjereno čitanje).	„A.4.1. Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom (razgovara i govori prema zadanoj ili slobodnoj temi, poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama).“
	Najava i lokalizacija teksta 3 min	Učitelj/ica najavljuje čitanje slikovnice <i>Gospodin Nosko nalazi prijatelja</i> te pita učenike: <i>Što mislite o čemu bi se moglo raditi u ovoj slikovnici s obzirom na naslov slikovnice? Jeste li promijenili mišljenje sada kada vidite naslovnicu slikovnice? Podsjeća li vas na nekog lika iz priče ovaj lik (učitelj/ica pokazuje na g. Noska)? Zašto?</i>		Frontalni i individualni oblik rada.	„A.4.3. Učenik čita tekst i prepričava sadržaj teksta služeći se bilješkama (objašnjava nepoznate riječi: na temelju vođenoga razgovora, zaključivanja na temelju konteksta, s pomoću rječnika nakon čitanja teksta).“
	Interpretativno čitanje 10 min	Zatim ih upućuje da se udobno smjeste, pažljivo slušaju i da obrate pozornost na slike u slikovnici. Učitelj/ica govori nekoliko riječi o autorici slikovnice te započinje čitanje slikovnice. Prilikom čitanja vodi računa da svi učenici vide ilustracije u slikovnici.	Učenici pažljivo slušaju, pozorno gledaju ilustracije, promišljaju o pročitanoj, odgovaraju na pitanja, iznose svoje doživljaje o pročitanoj slikovnici.		„B.4.1. Učenik izražava doživljaj književnoga teksta u skladu s vlastitim čitateljskim iskustvom (povezuje doživljaj i razumijevanje književnoga teksta s vlastitim misaonim i emotivnim reakcijama na tekst, povezuje sadržaj, temu i motive teksta s vlastitim iskustvom, pokazuje radoznalost, sklonost i znatiželju za komunikaciju s književnim tekstom, razgovara s drugim učenicima o vlastitome doživljaju teksta, argumentira vlastite doživljaje i zaključuje o uočenim vrijednostima književnoga teksta).“
	Interpretacija 15 min	Nakon pročitane slikovnice i kratke emocionalne stanke kako bi se učenicima slegnuli dojmovi, učitelj/ica razgovara s učenicima o slikovnici te ih navodi da pojedine odgovore pronađu i iščitaju iz slikovnice (učitelj/ica daje slikovnicu pojedinim učenicima da iščitaju primjere iz slikovnice). <i>Kakve je osjećaje u vama izazvala ova slikovnica? Tko su likovi u slikovnici? Kako se oni zovu? Opišite ukratko kako izgledaju. Što je zajedničko g. Nosku i Gavranu? Što im je različito? Zašto g. Nosko nije imao prijatelja? Koje je rješenje smislio? Kakvog je prijatelja tražio? Kako ga je našao? Što je Gavran znao raditi, a što nije znao raditi? Kako su se slagali g. Nosko i Gavran? Zašto su se posvađali? Što mislite kako se nakon svađe osjećao Gavran? A g. Nosko? Tko je od njih dvojice imao tajnu? Koju? Kako je g. Nosko otkrio tajnu? Što je tada učinio? Tko se kome ispričao? Što se onda dogodilo? Jeste li se vi nekada posvađali sa</i>			

Glavni dio		<i>svojim prijateljem? Zbog čega? Kako ste postupili nakon svađe? Ispričate li se vi svojem prijatelju kada pogrešno postupite? Da ste vi Gavran, biste li prešutali g. Nosku da ne znate letjeti? Kako biste vi postupili da ste na Gavranovom mjestu?</i> Učenici se vraćaju na svoja mjesta sjedenja.			
	Najava vježbe 1 min	Učitelj/ica zapisuje naslov i autora slikovnice na ploču i najavljuje učenicima pisanje pisma.	Učenici slušaju.	Metoda slušanja, metoda usmenog izlaganja. Frontalni oblik rada.	„A.4.1. Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom (poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama).“
	Upute za rad, priprema učenika za pisanje 5 min	Učitelj/ica upita učenike: <i>Sjećate li se koje sve dijelove pismo treba sadržavati? Tko će mi ponoviti koji su to dijelovi?</i> Zatim im zadaje zadatak da zamisle da je njihov najbolji prijatelj daleko i da ga nisu dugo vidjeli, a potom da mu napišu pismo u kojemu će napisati zašto im je baš on/ona najbolji prijatelj, zašto ga vole, zašto se vole družiti s njim i sl. Učenici trebaju napisati pismo najboljem prijatelju pazeći pritom da sadrži sve dijelove pisma (mjesto i datum, oslovljavanje, uvod, razrada teme pisma, zaključak, pozdrav, potpis). Prije početka izvršavanja zadatka, učitelj/ica pita učenike je li im zadatak jasan te zamoli jednog od učenika da ponovi zadatak. Učitelj/ica dijeli nastavne listiće na kojima će pisati pismo.	Učenici slušaju upute za izvršavanje zadatka, ponavljaju upute za izvršenje zadatka, odgovaraju na pitanja.	Metoda slušanja, metoda usmenog izlaganja, metoda razgovora. Frontalni i individualni oblik rada.	„A.4.1. Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom (razgovara i govori prema zadanoj ili slobodnoj temi, poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama).“
	Pisanje 15 min	Učenicima su podijeljeni nastavni listići sa zadatkom te započinju pisanje pisma najboljem prijatelju. Dok učenici pišu pisma, učitelj/ica zapisuje podatke o slikovnici (o kojima su govorili u uvodnom dijelu sata) na ploču.	Učenici pišu pismo.	Metoda rada na književnom tekstu, metoda pisanja. Individualni oblik rada.	„A.4.4. Učenik piše tekstove prema jednostavnoj strukturi (piše tekstove poštujući strukturu: uvod, razrada i zaključak).“ „A.4.5. Učenik oblikuje tekst primjenjujući znanja o imenicama, glagolima i pridjevima uvažavajući gramatička i pravopisna pravila (funkcionalno upotrebljava riječi,

					sintagme i rečenice u skladu s dinamikom učenja s obzirom na jezični razvoj, funkcionalno primjenjuje jezična znanja).“ „B.4.4. Učenik se stvaralački izražava potaknut književnim tekstom, iskustvima i doživljajima (koristi se jezičnim vještinama, aktivnim rječnikom i temeljnim znanjima radi oblikovanja uradaka u kojima dolazi do izražaja kreativnost, originalnost i stvaralačko mišljenje, stvara različite individualne uratke: pripovijeda sadržaj književnoga teksta iz perspektive drugoga lika).“
Čitanje uradaka 8 min	Nakon izvršenog zadatka, učitelj/ica proziva nekoliko učenika da pročitaju pisma koja su napisali.	Učenici čitaju svoje uratke.	Metoda slušanja, metoda čitanja (čitanje naglas), metoda usmenog izlaganja.	Frontalni oblik rada.	„A.4.1. Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom (poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama).“
Rasprava o napisanom tekstu 3 min	Učenici i učitelj/ica zajedno komentiraju imaju li pročitana pisma dijelove koje bi pismo trebalo imati.	Učenici slušaju, odgovaraju na pitanja, iznose svoja mišljenja.	Metoda slušanja, metoda razgovora .	Frontalni i individualni oblik rada.	„A.4.1. Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom (razgovara i govori prema zadanoj ili slobodnoj temi, poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama).“

Završni dio	Sinteza 10 min	Zatim ih učitelj/ica pita: <i>Može li nam prijatelj biti netko tko je drugačiji od nas? Po čemu se razlikujete tvoj prijatelj/ica i ti? Što biste rekli koja je onda pouka ili poruka ove priče? Koja je tema ove slikovnice? Kakav je odnos slike i teksta u ovoj slikovnici? Ima li više slika ili teksta? Kakve su slike odnosno ilustracije u slikovnici? Je li priča pisana u prozi ili u stihovima? Po čemu to zaključujete?</i> Učitelj/ica zapisuje podatke na ploču na temelju razgovora s učenicima. Učenici prepisuju sve podatke s ploče u svoje bilježnice.	Učenici slušaju, odgovaraju na pitanja, zapisuju podatke s ploče.	Metoda slušanja, metoda pisanja, metoda usmenog izlaganja, metoda razgovora . Frontalni i individualni oblik rada.	„A.4.1. Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom (razgovara i govori prema zadanoj ili slobodnoj temi, poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama).“ „A.4.3. Učenik čita tekst i prepričava sadržaj teksta služeći se bilješkama (povezuje grafičku strukturu teksta i sadržaj).“ „B.4.1. Učenik izražava doživljaj književnoga teksta u skladu s vlastitim čitateljskim iskustvom (povezuje sadržaj, temu i motive teksta s vlastitim iskustvom, argumentira vlastite doživljaje i zaključuje o uočenim vrijednostima književnoga teksta, prepoznaje vrijedne poruke i mudre izreke).“
	Sadržaji koji se koriste u aktivnostima:	<i>Sadržaji HJ:</i> pisanje pisma. <i>Sadržaji LK:</i> uočavanje odnosa između slike i teksta. <i>Sadržaji OSR:</i> opisivanje prijateljskih odnosa, uočavanje važnosti postizanja dogovora i kompromisa.			
	Primjeri vrednovanja za učenje i/ili vrednovanja kao učenje uz upute:	Primjer vrednovanja: - <u>za učenje</u>: izlazna kartica (razumijevanje priče i dijelova pisma). - <u>kao učenje</u>: lista samoprocjene (3 pitanja sa skalom procjene od 1 do 5).			
	Aktivnost u kojima je vidljiva interdisciplinarnost:	Interpretacija priče iz slikovnice, pisanje pisma.			
	Poveznice na multimedijske	/			

i interaktivne sadržaje:		
-----------------------------	--	--

13. Plan ploče:

Gospodin Nosko nalazi prijatelja Daniela Kulot, Hortense Ullrich Tema: potraga za prijateljem Likovi: Gospodin Nosko: neobičan, uporan, voli letjeti, sebičan, zabrinut, osjećajan Gavran: crn, dobar prijatelj, voli čitati, ne zna letjeti, samozatajna Poruka/pouka priče: npr. Osobina pravog prijateljstva je prihvaćanje različitosti.
--

14. Prilozi:

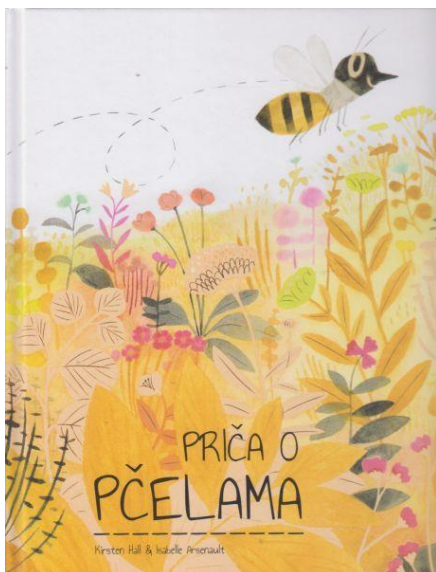
NASTAVNI LISTIĆ – Pisanje pisma

ZADATAK: Zamisli da je tvoj najbolji prijatelj daleko i da ga nisi dugo vidio/vidjela, a potom mu napiši pismo u kojemu ćeš napisati zašto ti je baš on/ona najbolji prijatelj, zašto ga voliš, zašto se voliš družiti s njim i sl. Prilikom pisanja pisma pazi da ono sadrži sve dijelove (mjesto i datum, oslovljavanje, uvod, razrada teme pisma, zaključak, pozdrav, potpis).

[illegible]

5.5. Kirsten Hall i Isabelle Arsenault, *Priča o pčelama*

Slika 22: Slikovnica *Priča o pčelama*

Autorica slikovnice *Priča o pčelama* je Kirsten Hall. Ona je odgajateljica i nastavnica koja je napisala više od stotinu priča za učenje čitanja, osnovala je i literarnu agenciju za dječju književnost, a neka njezina djela je *New York Times* uvrstio među najbolje dječje knjige. Ilustratorica ove slikovnice je Isabelle Arsenault koja je ilustrirala brojne knjige među kojima je *New York Times* jednu od njih proglasio najbolje ilustriranom dječjom knjigom. Ova slikovnica već naslovnom stranicom, koja obiluje toplim bojama i prikazuje cvijeće i cvjetnu livadu iznad koje leti malena pčela, poziva čitatelje da ju uzmu u ruke i krenu čitati. Naime, riječ je o slikovnici u kojoj je priča pisana u stihovima, a govori o životu pčele medarice tijekom jedne godine. Opisuje pčelinji život na livadi i u košnici te način proizvodnje meda, od prikupljanja pa sve do prerade peludi. Ilustracije u slikovnici vrlo detaljno prikazuju život pčela medarica pa djeca, ali i odrasli čitanjem ove slikovnice mogu doista predložiti kakav je život pčela te kako proizvode med koji koristimo kao vrijednu prehrambenu namirnicu. Već se na prvim stranicama slikovnice čitatelj upoznaje s pčelom koja potom pronalazi cvijet jarkožutih latica i kreće na posao. U slikovnici se može uočiti stalna prisutnost jarkožute boje kojom osim što se prikazuje cvijeće, prikazuje se i tučak svakog cvijeta odnosno pelud. Jarkožuta boja omogućuje lakše praćenje peludi tijekom čitanja i lakše shvaćanje puta koji pelud treba prijeći da bi nastao med, s obzirom da je pelud ključni sastojak za nastanak meda. Slikovnica bogatim i detaljnim ilustracijama obiluje kako vizualnim, tako i auditivnim pjesničkim slikama jer se tijekom čitanja slikovnice može „čuti“ mahanje krila i zujanje pčela pri letu, ali i njihovo žvakanje kada prerađuju pelud u med, dok detalji poput iscrtkanih linija prikazuju put kojim lete pčele. Nadalje, ova slikovnica upoznaje čitatelja da pčele lete u roju, žive u košnicama, med spremaju na mjesta koja se zovu saće i još mnogo

toga. Na posljednjoj stranici slikovnice autorica se obraća čitateljima te im objašnjava razlog nastanka priče i savjetuje ih kako mogu pomoći pčelama. Osim što opisuje pčele, njihov život te nastanak meda, ova slikovnica nastoji osvijestiti čitatelja koliko su zapravo pčele važne za širu zajednicu te traži od čitatelja pomoć da se pobrinu za njihov opstanak jer su nažalost ugrožena vrsta, a bez pčela bi svijet bio potpuno drugačiji.

5.5.1. Priprava za izvedbu nastavnog sata (4. razred)

1. Nastavna jedinica: Kirsten Hall i Isabelle Arsenault, slikovnica *Priča o pčelama*
2. Domena: B. književnost i stvaralaštvo
3. Tip nastavnoga sata: sat književnosti (vidni i slušni doživljaj - ponavljanje)
4. Ključni pojmovi: slikovnica, vidni i slušni doživljaj
5. Metodički sustavi i pristupi: interpretativno-analički, problemsko-stvaralački, korelacijsko-integracijski, komunikacijski sustav
6. Metode rada i strategije poučavanja: metoda razgovora, metoda čitanja (usmjereno čitanje), metoda slušanja, metoda rada na književnom tekstu, metoda pisanja, metoda usmenog izlaganja, tablica Znam-želim znati-naučio sam
7. Socijalni oblici rada: frontalni i individualni oblik rada, rad u paru
8. Nastavna sredstva: slikovnica *Priča o pčelama*, ploča, bilježnica, nastavni listić
9. Nastavna pomagala: kreda, olovka
10. Odgojno-obrazovni ishodi:

„A.4.1. Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom (razgovara i govori prema zadanoj ili slobodnoj temi, poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama).“

„A.4.3. Učenik čita tekst i prepričava sadržaj teksta služeći se bilješkama (povezuje grafičku strukturu teksta i sadržaj, objašnjava nepoznate riječi: na temelju vođenoga razgovora, zaključivanja na temelju konteksta).“

„B.4.1. Učenik izražava doživljaj književnoga teksta u skladu s vlastitim čitateljskim iskustvom (povezuje doživljaj i razumijevanje književnoga teksta s vlastitim misaonim i emotivnim reakcijama na tekst, povezuje sadržaj, temu i motive teksta s vlastitim iskustvom, pokazuje radoznalost, sklonost i znatiželju za komunikaciju s književnim tekstom, razgovara s drugim učenicima o vlastitome doživljaju teksta, prepoznaje

vrijedne poruke i mudre izreke, argumentira vlastite doživljaje i zaključuje o uočenim vrijednostima književnoga teksta).“

„B.4.2. Učenik čita književni tekst i objašnjava obilježja književnoga teksta (prepoznaje pjesničke slike (slika u pokretu, slika u mirovanju) u književnome tekstu, prepoznaje obilježja poetskih tekstova: stih, strofa, ritam, zvučnost, slikovitost, ponavljanje u stihu, pjesničke slike).“

„B.4.4. Učenik se stvaralački izražava potaknut književnim tekstom, iskustvima i doživljajima (koristi se jezičnim vještinama, aktivnim rječnikom i temeljnim znanjima radi oblikovanja uradaka u kojima dolazi do izražaja kreativnost, originalnost i stvaralačko mišljenje).“

11. Korelacije:

11.1. Unutarpredmetna: *Hrvatski jezik i komunikacija* – „A.4.4. Učenik piše tekstove prema jednostavnoj strukturi, A.4.5. Učenik oblikuje tekst primjenjujući znanja o imenicama, glagolima i pridjevima uvažavajući gramatička i pravopisna pravila“, *Kultura i mediji* – „C.3.1. Učenik pronalazi podatke koristeći se različitim izvorima primjerenima dobi učenika.“

11. 2. Međupredmetna: *Priroda i društvo* – „B.4.1. Učenik vrednuje važnost odgovornoga odnosa prema sebi, drugima i prirodi“, *Likovna kultura* – „C.4.1. Učenik povezuje umjetničko djelo s iskustvima iz svakodnevnog života te društvenim kontekstom“, *Održivi razvoj* – „A.2.2. Uočava da u prirodi postoji međudjelovanje i međuovisnost“, *Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije* – „A.2.2. Učenik se samostalno koristi njemu poznatim uređajima i programima“, *Zdravlje* – „A.2.2.A Razlikuje pravilnu od nepravilne prehrane i razumije važnost pravilne prehrane za zdravlje.“

12. Struktura i tijek nastavnoga sata (tablica u nastavku):

	Organizacija nastavnog sata/Aktivnost i potrebno vrijeme	Ishod i opis aktivnosti		Metodičko oblikovanje	Ishod Očekivanje
		Tijek nastavnog sata	Aktivnosti učenika		
Uvodni dio	Doživljajno spoznajna motivacija 7 min	Na početku nastavnog sata učitelj/ica čita učenicima zagonetku o pčeli. Nakon što učenici pogode rješenje zagonetke, učitelj/ica učenicima objašnjava sljedeći zadatak koji će učenici rješavati u paru. Naime, na nastavnom listiću se nalazi tablica s tri stupca. U stupcima redom piše ZNAM, ŽELIM ZNATI i NAUČIO/NAUČILA SAM. Učenici u prvi stupac tablice trebaju u paru napisati sve što znaju o pčelama, a u drugi stupac tablice trebaju napisati sve što bi željeli znati o pčelama. Prije početka izvršavanja zadatka, učitelj/ica pita učenika je li im zadatak jasan te zamoli jednog od učenika da ponovi zadatak. Učitelj/ica dijeli nastavne listiće sa zadatkom. Nakon što su učenici ispunili prva dva stupca u tablici, učitelj/ica proziva pojedine parove da pročitaju što su napisali. Jedan učenik iz para čita što su napisali u stupcu ZNAM, a drugi učenik čita što su napisali u stupcu ŽELIM ZNATI.	Učenici slušaju upute zadatka, ponavljaju upute zadatka, rješavaju nastavni listić, razgovaraju s parom, čitaju napisano.	Metoda slušanja, metoda usmenog izlaganja, metoda razgovora, metoda pisanja, tablica „Znam-želim znati-naučio/naučila sam“. Frontalni oblik rada, rad u paru.	„A.4.1. Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom (poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama).“
	Najava i lokalizacija teksta 1 min	Nakon što su učenici pročitali svoje uratke, učitelj/ica najavljuje učenicima čitanje slikovnice <i>Priča o pčelama</i> koja će možda odgovoriti na učenikova pitanja o pčelama koja su zapisali u stupac tablice ŽELIM ZNATI. Učitelj/ica upućuje učenike da sjednu u krug te da se udobno smjeste, pažljivo slušaju i da obrate pozornost na slike, ali i nepoznate riječi u slikovnici. Učitelj/ica govori nekoliko riječi o autoru slikovnice te započinje čitanje slikovnice. Prilikom čitanja vodi računa da svi učenici vide ilustracije u slikovnici.	Učenici slušaju.	Metoda slušanja, metoda usmenog izlaganja. Frontalni oblik rada.	„A.4.1. Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom (poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama).“
Glavni dio	Interpretativno čitanje 5 min	Učitelj/ica interpretativno čita slikovnicu.	Učenici pažljivo slušaju, listaju slikovnicu, pozorno gledaju ilustracije.	Metoda slušanja, metoda čitanja (interpretativno i usmjereno čitanje). Frontalni oblik rada.	„A.4.1. Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom (poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama).“

Emocionaln o intelektualn a stanka 10 sek	Učitelj/ica učenicima omogućuje stanku kako bi im se slegnuli doživljaji o pročitanoj slikovnici te kako bi mogli svoje doživljaje usmeno izraziti.	Učenici promišljaju o pročitanoj e.	/	/
Objava doživljaja 2 min	Učitelj/ica potiče učenike na izražavanje doživljaja nakon pročitane slikovnice te ih upita: <i>Kakve je osjećaje u vama izazvala ova slikovnica?</i> Učenici se vraćaju na svoja mjesta sjedenja.	Učenici iznose svoje doživljaje o pročitanoj slikovnici.	Metoda slušanja, metoda razgovora . Frontalni i individualni oblik rada.	„A.4.1. Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom (razgovara i govori prema zadanoj ili slobodnoj temi, poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama).“
Interpretacija 20 min	Učitelj/ica zapisuje naslov i autora slikovnice na ploču te upućuje učenike da podatke prepisu u bilježnice. Učenici još jednom izražajno čitaju slikovnicu na glas. Učitelj/ica ih podsjeća da izražajno čitaju te im daje uputu da prilikom čitanja obrate pozornost na nepoznate riječi ukoliko ih ima. Prilikom čitanja napraviti će se kratka stanka nakon svake pročitane stranice kako bi učenici rekli nepoznatu riječ (ukoliko je ima), a učitelj/ica je zapisuje na ploču. Učitelj/ica daje slikovnicu pojedinim parovima učenika te svaki par čita nekoliko stranica slikovnice. Nakon pročitane slikovnice učitelj/ica objašnjava nepoznate riječi s ploče - najprije pita učenike znaju li oni možda što bi pojedina riječ značila te ukoliko znaju da ju objasne ostalim učenicima. Nakon što su sve nepoznate riječi objašnjene, učitelj/ica razgovara s učenicima o slikovnici te ih te ih navodi da pojedine odgovore pronađu i iščitaju iz slikovnice (učitelj/ica daje slikovnicu pojedinim učenicima da iščitaju primjere iz slikovnice). <i>Jeste li mogli pronaći odgovore na svoja pitanja koja ste željeli znati o pčelama? Koje ste odgovore pronašli slušajući priču o pčelama? Što ste novo naučili o pčelama? Tko su likovi? Opišite mi pčele. Koje su osobine pčela? Kako izgledaju? Što pčele proizvode? Kako pčele proizvode med? Gdje pčele žive? Kako se naziva mjesto u košnicama gdje pčele odlažu med? Od čega proizvode med? Otkuda uzimaju nektar? Kako uzimaju nektar iz cvijeta? Za koje godišnje doba se pčele spremaju u ovoj priči? Koristite li med u prehrani? Kada? Kakvog je okusa i izgleda? Je li to zdrava</i>	Učenici slušaju, prepisuju podatke s ploče, izražajno čitaju slikovnicu, postavljaju pitanja, odgovaraju na pitanja, iznose svoja mišljenja, rješavaju nastavni listić.	Metoda slušanja, metoda usmenog izlaganja, metoda čitanja (interpretativno čitanje), metoda rada na književnom tekstu, metoda razgovora , metoda pisanja. Frontalni i individualni oblik rada.	„A.4.1. Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom (razgovara i govori prema zadanoj ili slobodnoj temi, poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama).“ „A.4.3. Učenik čita tekst i prepričava sadržaj teksta služeći se bilješkama (objašnjava nepoznate riječi: na temelju vođenoga razgovora, zaključivanja na temelju konteksta).“ „B.4.1. Učenik izražava doživljaj književnoga teksta u skladu s vlastitim čitateljskim iskustvom (povezuje doživljaj i razumijevanje književnoga teksta s vlastitim misaonim i emotivnim reakcijama na tekst, povezuje sadržaj, temu i motive teksta s vlastitim iskustvom, pokazuje radoznalost, sklonost i

		<i>prehrambena namirnica? Koje sve pčelinje proizvode poznajete? Koristite li ih? Koje? Zna li neki film ili crtani film o pčelama? Kako se zove? O čemu se u filmu radi? Bojite li se pčela? Zašto? Je li nekoga ubola pčela? Zna li što se događa s pčelom nakon što ubode čovjeka? Što mislite zašto su pčele važne za svijet? Ima li ova priča poruku ili pouku? Koju? Što biste vi poručili ljudima zašto bi trebali čuvati pčele? Zatim ih učitelj/ica pita: Što biste rekli koja je tema ove slikovnice? Tko bi mi ponovio što su pjesničke slike? Kakve one mogu biti? Ima li ova priča pjesničke slike? Tko bi mi pročitao vizualnu pjesničku sliku? Tko bi mi pročitao slušnu pjesničku sliku? Učitelj/ica daje slikovnicu pojedinom paru učenika (slikovnica ide po razredu od para do para – nekoliko parova učenika) kako bi pojedini par pronašao i pročitao vizualne i slušne pjesničke slike. Jedan učenik iz para čita vizualnu pjesničku sliku, a drugi učenik čita slušnu pjesničku sliku.</i> Učitelj/ica zapisuje podatke na ploču uz pomoć učenika tijekom nastavnog sata (učenici govore odgovore, a učitelj/ica ih zapisuje), a učenici ih istovremeno s učiteljem/icom prepisuju u svoje bilježnice.			znatiželju za komunikaciju s književnim tekstom, razgovara s drugim učenicima o vlastitome doživljaju teksta, prepoznaje vrijedne poruke i mudre izreke, argumentira vlastite doživljaje i zaključuje o uočenim vrijednostima književnoga teksta).“ „B.4.2. Učenik čita književni tekst i objašnjava obilježja književnoga teksta (prepoznaje pjesničke slike (slika u pokretu, slika u mirovanju) u književnome tekstu, prepoznaje obilježja poetskih tekstova: stih, strofa, ritam, zvučnost, slikovitost, ponavljanje u stihu, pjesničke slike).“
Završni dio	Sinteza 3 min	Nakon što su učenici prepisali podatke s ploče, učitelj/ica upućuje učenike na analiziranje odnosa slike i teksta u slikovnici postavljajući pitanja: <i>Kakav je odnos slike i teksta u ovoj slikovnici? Ima li više slika ili teksta? Kakve su slike odnosno ilustracije u slikovnici? Je li priča pisana u prozi ili u stihovima? Po čemu ste to zaključili? Tko bi mi ponovio što je stih u pjesmi? Što je kitica u pjesmi? Jesu li sve kitice jednake po broju stihova u ovoj slikovnici? Što je rima u pjesmi? Ima li u ovoj slikovnici rime?</i> Učitelj/ica proziva pojedine učenike da pročitaju primjer stiha, kitice i rime iz slikovnice.	Učenici slušaju, odgovaraju na pitanja, iznose svoja mišljenja.	Metoda slušanja, metoda razgovora, metoda rada na književnom tekstu. Frontalni i individualni oblik rada.	„A.4.1. Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom (razgovara i govori prema zadanoj ili slobodnoj temi, poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama).“ „A.4.3. Učenik čita tekst i prepričava sadržaj teksta služeći se bilješkama (povezuje grafičku strukturu teksta i sadržaj).“ „B.4.1. Učenik izražava doživljaj književnoga teksta u skladu s vlastitim čitateljskim iskustvom (povezuje doživljaj i razumijevanje književnoga teksta s vlastitim misaonim i emotivnim reakcijama

				na tekst, argumentira vlastite doživljaje i zaključuje o uočenim vrijednostima književnoga teksta).“ „B.4.2. Učenik čita književni tekst i objašnjava obilježja književnoga teksta (prepoznaje obilježja poetskih tekstova: stih, strofa, ritam, zvučnost, slikovitost, ponavljanje u stihu, pjesničke slike).“
Samostalni rad učenika 7 min	Učitelj/ica upućuje učenike da ispune treći stupac tablice <i>NAUČIO/NAUČILA SAM</i> u paru te da napišu što su naučili o pčelama iz pročitane slikovnice. Nakon što su ispunili treći stupac tablice, nekoliko parova učenika čita što su napisali. Učitelj/ica razgovara s učenicima jesu li čitanjem slikovnice dobili odgovore na pitanja koja su zapisali u drugi stupac tablice <i>ŽELIM ZNATI</i> te ukoliko nisu da pokušaju pronaći odgovore koristeći se različitim izvorima informacija za domaću zadaću i zapišu ih u bilježnicu, a koje će čitati na sljedećem nastavnom satu hrvatskoga jezika. Učitelj/ica čita učenicima posljednju stranicu slikovnice kojom se autorica obraća čitateljima i savjetuje ih kako mogu pomoći pčelama. Zatim im dijeli nastavne listiće. Naime, u svaku laticu cvijeta s nastavnog listića trebaju napisati po jedan primjer kako bi ljudi mogli pomoći pčelama. U oblačić pored pčele trebaju napisati poruku zašto bi ljudi trebali čuvati pčele. Nakon što su učenici riješili nastavni listić, učitelj/ica proziva nekoliko učenika da pročitaju napisano. Učitelj/ica upućuje učenike da oboje crtež za domaću zadaću.	Učenici slušaju upute zadatka, rješavaju nastavni listić, čitaju napisano.	Metoda slušanja, metoda usmenog izlaganja, metoda pisanja, metoda čitanje (čitanje naglas). Frontalni i individualni oblik rada, rad u paru.	„A.4.1. Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom (poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama).“ „B.4.4. Učenik se stvaralački izražava potaknut književnim tekstom, iskustvima i doživljajima (koristi se jezičnim vještinama, aktivnim rječnikom i temeljnim znanjima radi oblikovanja uradaka u kojima dolazi do izražaja kreativnost, originalnost i stvaralačko mišljenje).“
Sadržaji koji se koriste u aktivnostima:	<i>Sadržaji HJ:</i> uočavanje pjesničkih slika, pisanje kratke pjesme. <i>Sadržaji PID:</i> objašnjava odgovorno ponašanje prema pčelama i prirodi. <i>Sadržaji LK:</i> uočavanje odnosa između slike i teksta. <i>Sadržaji ODR:</i> objašnjava na koji način je u prirodi sve povezano.			
Primjeri vrednovanja za učenje i/ili vrednovanja kao učenje uz upute:	Primjer vrednovanja: - <u>za učenje</u>: izlazna kartica (razumijevanje priče i pjesničkih slika). - <u>kao učenje</u>: 3 pitanja sa skalom procjene od 1 do 5			

Aktivnost u kojima je vidljiva interdisciplinarnost:	Interpretacija priče iz slikovnice, rješavanje nastavnog listića.	
Poveznice na multimedijske i interaktivne sadržaje:	/	

13. Plan ploče:

Priča o pčelama Kirsten Hall, Isabelle Arsenault Tema: život pčela Likovi: pčele: marljive, vrijedne, vole cvijeće/nektar, male, pametne Poruka/pouka: npr. Pčele trebamo čuvati jer da nema pčela ne bi bilo niti života kakvog poznajemo.
--

14. Prilozi

ZAGONETKA (pčela) ⁴

Svilen krilce
skriveno rilce.
Kad te ubode
eto nezgode,
ali i slasti
kad te počasti.

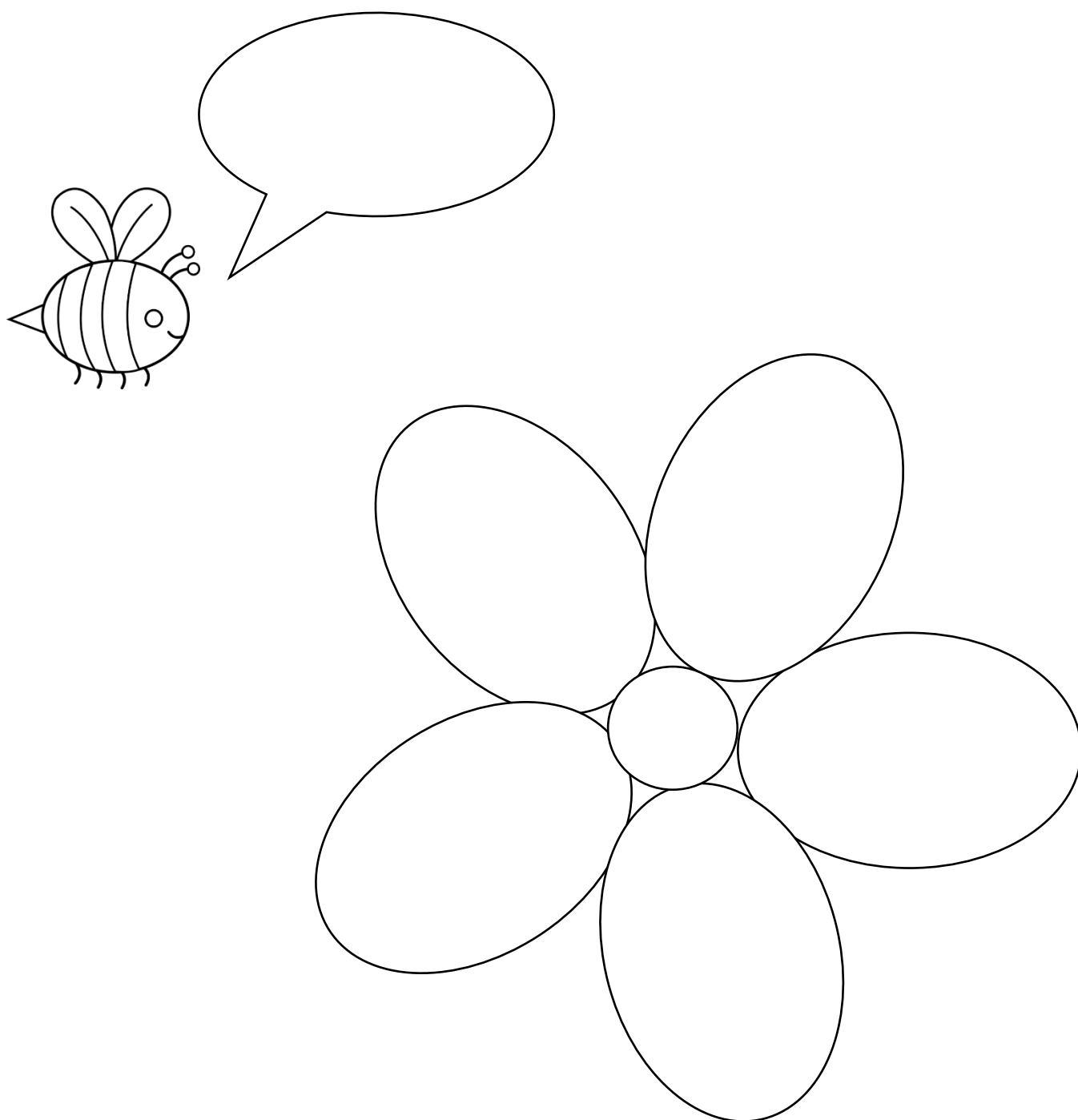
NASTAVNI LISTIĆ – *Priča o pčelama*

ZNAM	ŽELIM ZNATI	NAUČIO/NAUČILA SAM

⁴ Zagonetke za djecu. Lukin portal za djecu i obitelj. Preuzeto 23.05.2020., s <http://www.pjesmicezadjecu.com/zagonetke-za-djecu-dp1.html>

NASTAVNI LISTIĆ – *Priča o pčelama*

ZADATAK: U svaku laticu cvijeta napiši po jedan primjer kako bi ljudi mogli pomoći pčelama. U oblačić pored pčele napiši poruku zašto bi ljudi trebali čuvati pčele. Oboji crtež za domaću zadaću.

6. ZAKLJUČAK

Slikovnica je knjiga u kojoj tekst vrlo vješto prati sliku, odnosno ilustraciju koja dominira, pri čemu priča priče o mnogobrojnim i aktualnim temama namijenjene djeci, ali i odraslima. U današnje vrijeme postoje brojne kvalitetne slikovnice na hrvatskom tržištu koje, osim što su različitih oblika i materijala od kojih su izrađene, sadrže poučne i zabavne priče primijenjene djeci različite dobi. Upravo zbog svoje odgojno-obrazovne uloge, slikovnice bi trebale imati posebno mjesto u razrednoj nastavi, ali i u školskim dokumentima, međutim analizom školskih dokumenata dolazi se do zaključka kako se u *Nastavnom planu i programu za osnovnu školu* slikovnice koriste isključivo u 1. i 2. razredu osnovne škole, dok se u 3. i 4. razredu u potpunosti zanemaruju. S druge strane prema *Kurikulumu za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj* situacija je ista za 1. i 2. razred osnovne škole, međutim u 3. i 4. razredu se može pronaći čak 6 suvremenih slikovnica različite tematike primjene za učeničku dob. Iz navedenog se može zaključiti kako slikovnice, iako bi trebale imati, zapravo nemaju posebno mjesto u 3. i 4. razredu osnovne škole te nisu jednako zastupljene u sva četiri razreda razredne nastave bez obzira na njihovu korisnu ulogu i edukativnu vrijednost. U ovom su radu izneseni primjeri o mogućnostima primjene slikovnice u razrednoj nastavi iz svih nastavnih predmeta, ali i nekoliko metodičkih modela za primjenu odabranih slikovnica u razrednoj nastavi iz nastavnog predmeta Hrvatski jezik i to upravo za 3. i 4. razred osnovne škole čime su prikazane neke od brojnih mogućnosti njihove primjene. Također, pri primjeni slikovnice u razrednoj nastavi veoma je važna uloga učitelja s obzirom na to da trebaju pronaći i ponuditi svojim učenicima kvalitetnu slikovnicu primjerenog sadržaja ovisno o dobi, interesima i iskustvu učenika, a potom i osmisлити aktivnosti kojima će učenici kroz zabavu i s lakoćom usvojiti nova znanja i iskustva iz sadržaja pojedine slikovnice.

7. LITERATURA

Slikovnice:

1. Beaty, A., Roberts, D. (2016). *Ada Vijugica, znanstvenica*. Zagreb: Profil Knjiga d.o.o.
2. Ćopić, B., Gliha Selan, V. (2016). *Ježeva kućica*. Zagreb: Naša djeca.
3. Donaldson, J., Scheffler, A. (2015). *Superglista*. Zagreb: Ibis grafika.
4. Dubuc, M. (2016). *Lav i ptica*. Split: Harfa.
5. Hall, K., Arsenault, I. (2018). *Priča o pčelama*. Zagreb: MeandarMedia.
6. Husić, S., Jelić, M. (2015). *Kontesa Barica... ili kako se živjelo prije tristo godina*. Zagreb: Planetopija.
7. Joyce, W., Bluhm, J. (2012). *Fantastične leteće knjige g. Morrisa Lessmorea*. Zagreb: MeandarMedia.
8. Kulot, D., Ullrich, H. (2002). *Gospodin Nosko nalazi prijatelja*. Zagreb: Golden marketing.
9. Simić Bodrožić, R., Šumberac, M. (2015). *Baba Jaga i Div Zaborav*. Zagreb: Profil.
10. Yamada, K., Besom, M. (2015). *Imam ideju – i što sad s njom?*. Zagreb: Planetopija.

Literatura:

11. *Ada Lovelace*. Preuzeto 23.05.2020., s https://simple.wikipedia.org/wiki/Ada_Lovelace
12. Al-Yagout, G. i Nikolajeva, M. (2018). The Routledge Companion to Picturebooks. U Kümmerling-Meibauer, B. (ur.), *Digital picturebooks* (str. 270-278). Oxon and New York: Routledge.
13. Arizpe, E., Styles, M. (2003). *Children Reading Pictures – Interpreting visual texts*. London and New York: Routledge.
14. Balić-Šimrak, A. (2011). Slika u dječjoj knjizi. *Hrčak, Glasilo Hrvatskoga čitateljskog društva*, 43-45, 20-21.
15. Batarelo Kokić, I. (2015). Nove razine interaktivnosti dječjih slikovnica. *Školski vjesnik: časopis za pedagoškijsku teoriju u praksu*, 64(3), 377-398.

16. Batinić, Š. (2011). Od slikovnjaka do Vragobe: hrvatske slikovnice do 1945.: Desetljeće jedne izložbe. *Hrčak, Glasilo Hrvatskoga čitateljskog društva*, 43-45, 8.
17. Batinić, Š. i Majhut, B. (2000). Počeci slikovnice u Hrvatskoj. U Javor, R. (ur.), *Kakva je knjiga slikovnica* (str. 23-38). Zagreb: Knjižice grada Zagreba.
18. Batinić, Š. i Majhut, B. (2001). *Od slikovnjaka do Vragobe, Hrvatske slikovnice do 1945.* Zagreb: Hrvatski školski muzej.
19. Bird, E., Yokota, J. (2018). The Routledge Companion to Picturebooks. U Kümmerling-Meibauer, B. (ur.), *Picturebooks and illustrated books* (str. 281-290). Oxon and New York: Routledge.
20. Crawford, P. A., Hade, D. D. (2000). Inside the Picture, Outside the Frame: Semiotics and the Reading of Wordless Picture Books. *Journal of Research in Childhood Education*, 15(1), 66-80.
21. Čačko, P. (2000). Slikovnica, njezina definicija i funkcije. U Javor, R. (ur.), *Kakva je knjiga slikovnica* (str. 12-16). Zagreb: Knjižice grada Zagreba.
22. Čičko, H. (2000). Dva stoljeća slikovnice. U Javor, R. (ur.), *Kakva je knjiga slikovnica* (str. 17-19). Zagreb: Knjižice grada Zagreba.
23. Halačev, S. (2000). Sadržaj slikovnica kao prilog razvoju samopouzdanja u djece. U Javor, R. (ur.), *Kakva je knjiga slikovnica* (str. 79-82). Zagreb: Knjižice grada Zagreba.
24. Hameršak, M. i Zima, D. (2015). *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: Leykam international.
25. Hlevnjak, B. (2000). Kakva je to knjiga slikovnica?. U Javor, R. (ur.), *Kakva je knjiga slikovnica* (str. 7-11). Zagreb: Knjižice grada Zagreba.
26. Lazzarich, M. (2011). Integracijske mogućnosti slikovnice u nastavi materinskoga jezika. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 57(26), 61-81.
27. Majhut, B. i Batinić, Š. (2017). *Hrvatska slikovnica do 1945.* Zagreb: Hrvatski školski muzej, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
28. Marie Curie. Preuzeto 23.05.2020., s <https://www.amazon.com/Journal-Marie-Curie-Notebook-Diary/dp/1982068639>

29. Marriane Dubuc. Preuzeto 23.05.2020., s
<https://blog.picturebookmakers.com/post/104317827956/marianne-dubuc>
30. Martinović, I. i Stričević, I. (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. *Libellarium*, 4(1), 39-63.
31. Narančić Kovač, S. (2011). Slika u dječjoj knjizi. *Hrčak, Glasilo Hrvatskoga čitateljskog društva*, 43-45, 19-20.
32. Narančić Kovač, S. (2015). *Jedna priča- dva pripovjedača, slikovnica kao pripovijed*. Zagreb: ArTresor naklada
33. Oittinen, R. (2018). The Routledge Companion to Picturebooks. U Kümmerling-Meibauer, B. (ur.), *Picturebooks and translations* (str. 463-470). Oxon and New York: Routledge.
34. Rosandić, D. (2005). *Metodika književnog odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Školska knjiga.
35. Šišnović, I. (2011). Odgojno-obrazovna vrijednost slikovnice. *Dijete, vrtić, obitelj: časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 17(66), 8-9.
36. Štefančić, S. (2000). Multimedijalna slikovnica. U Javor, R. (ur.), *Kakva je knjiga slikovnica* (str. 83-96). Zagreb: Knjižice grada Zagreba.
37. Torjanec, T. (2011). Sprega riječi i slika. *Hrčak, Glasilo Hrvatskoga čitateljskog društva*, 43-45, 24-25.
38. Verdonik, M. (2016). *Slikovnica – prva knjiga djeteta: Nastavni materijal*. Preuzeto 25.03.2020., s
https://www.ufri.uniri.hr/files/nastava/nastavni_materijali/Verdonik_Predavanja_za_web_SPKD.pdf
39. Visinko, K. (2005). *Dječja priča – povijest, teorija, recepcija i interpretacija*. Zagreb: Školska knjiga.
40. Visković, V. (2012). *Hrvatska književna enciklopedija* (Svezak 4: S-Ž). Zagreb: Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“.
41. *Zagonetke za djecu. Lukin portal za djecu i obitelj*. Preuzeto 23.05.2020., s
<http://www.pjesmicezadjecu.com/zagonetke-za-djecu-dp1.html>
42. Zalar, D., Kovač-Prugovečki, S. i Zalar, Z. (2009). *Slikovnica i dijete, kritička i metodička bilježnica 2*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Obrazovni dokumenti:

43. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2019). *Kurikulum za međupredmetnu temu Održivi razvoj za osnovne škole i srednje škole u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Preuzeto 08.05.2020., s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_152.html
44. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2019). *Kurikulum za međupredmetnu temu Osobni i socijalni razvoj za osnovne škole i srednje škole u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Preuzeto 08.05.2020., s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_153.html
45. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2019). *Kurikulum za međupredmetnu temu Učiti kako učiti za osnovne škole i srednje škole u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Preuzeto 08.05.2020., s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_154.html
46. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2019). *Kurikulum za međupredmetnu temu Građanski odgoj i obrazovanje za osnovne škole i srednje škole u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Preuzeto 08.05.2020., s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_217.html
47. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2019). *Kurikulum za međupredmetnu temu Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije za osnovne škole i srednje škole u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Preuzeto 08.05.2020., s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_150.html
48. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2019). *Kurikulum za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Preuzeto 08.05.2020., s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_215.html
49. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2019). *Kurikulum za nastavni predmet Priroda i društvo za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Preuzeto 08.05.2020., s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_147.html

50. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2019). *Kurikulum za nastavni predmet Likovna kultura za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Preuzeto 08.05.2020., s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_162.html
51. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2019). *Kurikulum za nastavni predmet Matematika za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Preuzeto 08.05.2020., s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_146.html
52. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. (2006). *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. Zagreb: GIPA.
53. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. (2010). *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno srednjoškolsko obrazovanje*. Zagreb: GIPA.